SKOMANTAS

VENTĖS KALVIS

Visa minia jau žinojo, kad reikia apleisti kiemą. Visa – išskyrus Kernių. Tas, tarsi būtų nematoma siena atsitvėręs nuo viso pasaulio, tūnojo lipte prilipęs prie kalvės lango. Uvis timptelėjo jį už skrandos, tačiau Kernius tik nekantriai pasipurtė. Reikėjo jį paraginti, tačiau pasirodė, jog pavėluota. Kaip tik jų pusėje kiemą nuo žmonių valė dramblotasis sargybinis. Jis, kaip ir kiti, ieties kotu stūmė miestiečius link vartų, bet, pastebėjęs tą jį supykdžiusį elgetą, nusprendė jį pamokyti už neklausymą. Keliais dideliais šuoliais sargybinis prišoko prie langelio. Uvis tuo metu žvelgė vartų link, o kai atsisuko, augalotasis drimba jau buvo užsimojęs ieties kotu. Uvis nesuspėjo net mirktelėti, kai ieties kotas švilpdamas perskrodė orą ir šniojo dar nieko nenutuokančiam Kerniui per nugarą. Tas net susigūžė iš netikėtumo. Nusmelkė skausmas, akyse sužaižaravo, ir kalvį ūmai apėmė žemaitiškas siutas. Kojas Kernius buvo surietęs po savim, o gumbuotą lazdą laikė suspaudęs dešinėje. Tereikėjo tad stryktelėti ir neužsimojus kirsti iš apačios.

– Ne! Nedrįsk! – dar šūktelėjo Uvis, bet viskas buvo perniek. Kerniaus lazda jau švilpė oru ir kirtis kliuvo dramblotajam sargybiniui į žandą. Ar lūžo žandikaulis, jie neturėjo laiko patikrinti, bet greičiausiai lūžo. Kai Kernius kirsdavo, tai jau kirsdavo. Sargybinis aiktelėjo ir susmuko tarsi pelų maišas.

– Bėgam! Tuoj! Tuoj! – suriko Uvis, o Kernius, suvokęs, kad nukirto ne elgetą, o vyskupo sargybinį, atsikvošėjo.

– Šalin visi! Šalin! – subaubė jis tikro jaučio balsu žemaitiškai, ir – stebuklų stebuklas! – atrodė, jog Rygos miestiečiai tai suprato. Akies mirksniu minia prasiskyrė, ir Uvis, o paskui jį ir Kernius, šuoliais pasileido vartų link.

Skomantas

Ventės kalvis

Apysaka

TVERMĖ

UDK 888.2
Sk-46

Redaktorė Irena KRIVICKIENĖ
Dailininkas Gintaras JOCIUS

ISBN 9986-476-17-8

© Skomantas, 1997
© Tvermė, 1997

1

Skilęs strėlės antgalis

Kernius net nepakėlė akių. Nors, žinoma, jis pastebėjo, kad Uvis įėjo į jo kalvę, prigludusią tolimiausiame Ventės kiemo kampe. Ir pasilenkęs prie žaizdro, Kernius sugebėdavo viską pamatyti. Jo guvios akys švietė amžinai suodiname veide tarsi dvi ryškiai mėlynos liepsnelės. Net iš padilbų apžvelgusios kalvį supantį pasaulį, jos mažai ką praleisdavo. Suodžiai buvo taip giliai įsiėdę į smulkiomis raukšlelėmis išvagotą kalvio veido odą, kad net visą vakarą besivanodamas pirtyje jos neišbalindavo. Suodžių patamsinta oda dar labiau pabrėždavo Kerniaus plaukų šviesumą ir jo šelmiškai spindinčias akis.

Tačiau pastaruoju metu kalvio akys buvo niūrios ir apsiblaususios, tarytum kas būtų užpūtęs melsvąsias liepsneles. Uvis pažvelgė į kalvio padėjėją Paskų, kuris kantriai tampė dumplių virvę. Paskus buvo plačiapetis bernas, vos ne galva aukštesnis už Kernių. Tačiau, kai jie stovėdavo greta, Kernius vis tiek atrodydavo stipresnis. Taip jau jis buvo sudėtas.

Paskus tik gūžtelėjo pečiais. Tai reiškė, kad meistro nuotaika tikrai prasta. Tokia prasta, kad geriau dirbti savo darbą, o jį palikti ramybėje.

– Tai... Tai kali... – kiek patrypčiojęs vietoje, pratarė Uvis.

Tai buvo gana paika pastaba, nes Kernius iš tiesų įnirtingai kalė. Ant priekalo gulėjo įkaitęs geležies virbas. Kernius dabar apkalinėjo balkšvai švytintį virbą smulkiais, taikliais kūjelio smūgiais. Po kiekvieno smūgio virbą truputį suktelėdavo, kad vėl suduotų kitoje, tačiau tiksliai apskaičiuotoje vietoje. Tas darbas reikalavo atidos, bet Uvis jau ne kartą buvo patyręs, kad Kernius sugeba vienu metu ir kelis darbus dirbti. Kalvis mokėjo ir kruopščiai kalti geležį, ir tuo pat metu malti liežuviu. O iškalbos Kernius turėjo ne mažiau už kokį nors žynį. Kartais atrodė, kad jis šneka net gudriau už pačią Medeiną.

– Smagu matyt, kad kali, – tęsė Uvis. – Aš girdėjau...

– *Nix! Ich arbeiten nix mehr!** – trumpai kieta vokiečių tar-

* Ne! Aš daugiau nedirbti! *(Laužyta vok. k.)*

me drebtelėjo Kernius. Jis jau daugiau kaip metai uoliai mokėsi vokiečių kalbos ir Uvio apsilankymus panaudodavo liežuvio mankštai. Tačiau jis taip darydavo, kai būdavo gerai nusiteikęs, o šį kartą jo ūpo geru nepavadinsi.

– Ne *"nix"*, o *"nicht"*, – pataisė jį Uvis. Tokia buvo jo pareiga – taisyti kalvio vokišką šnektą. Dėl to Kernius teikdavosi su juo, dar visai jaunu vaikinu, rimtai pasikalbėti. Vokiškai Uvis išmoko per ketverius Rygoje praleistus nelaisvės metus*. Jis kalbėjo taip, kad nuo vokiečio neatskirsi.

– Ne *"nicht"*, o *"nix"*!.. – niūriai burbtelėjo Kernius. Baigęs kalti, apsisuko ir įkišo tebešviečiantį virbą į šalia pastatytą indą su balzganu skysčiu. Virbas sušnypštė, skystis suputojo. Kernius žiūrėjo į lipančias iš indo putas ir kramtė apatinę lūpą. Pagaliau pakėlė akis į Uvį.

– *Nix*! – pakartojo kalvis. – Supratai, jaunasis riki. Taip ir pasakyk savo didžiai gerbiamam tėveliui. *Nix!* Kalvis Kernius *«nix mehr schmieden!»* ** Nes juk dėl to čionai atėjai...

Uvis atsiduso ir skėstelėjo rankomis.

– Ne tik dėl to... – tarė jis ir nutilo.

Prieštarauti buvo tuščias reikalas. Iš tiesų tėvas Žybartas tuoj po pusryčių užsiminė jam, kad reikėtų nueiti ir pamėginti nuraminti tą kietakaktį Kernių. Vakar jie visai be reikalo įsikarščiavę pasakė vienas kitam porą neatsargių žodelių. Tėvui nebuvo reikalo viską smulkiai aiškinti Uviui, nes apie tą įvykį jau išsamiai žinojo visa pilis.

Tiesa, kaip neretai būna, perpasakojant viskas dar buvo gerokai pasūdyta. Mat Uvį pasiekė žinia, kad būtent rikis Žybartas pareiškęs Kerniui, jog šis galįs nešdintis iš jo pilies. Tuo Uvis nepatikėjo. Pasirodo, taip nė nebuvo. Kerniaus giminė jau nuo senų laikų buvo Ventės kalviai, ir teisių čia jie turėjo ne ką mažesnių už patį rikį Žybartą. Tad tokių žodžių Uvio tėvas Kerniui tikrai niekad nebūtų sakęs. Pasirodo, jog buvo

---

* Apie tai rašoma Skomanto knygoje «Teutonų belaisvis».

** Daugiau nekalti! *(Laužyta vok. k.)*

beveik atvirkščiai. Tai būtent Kernius pareiškė, kad jis daugiau ginklų nekals, o Žybartas, ilgai jį perkalbinėjęs, galų gale rėžė: «Jei atsisakai kalti, tai bent Paskų kuriam laikui paskirk».

O kad Kernius šitaip galėjo pasielgti, Uvio nestebino. Kalvis jau senokai apie tai užsimindavo. Sakė, kad jei nesugebės nukalti ginklą geriau už tuos "Rygos teutonus", tai iš viso mes kalvystę ir eis nuo Ventos kranto aukšlių meškerioti.

Taip postringauti Kernius pradėdavo, gavęs progą palyginti kokius nors iš vokiečių pagrobtus šarvus ar durklą su savo darbo ginklais. Jau nebe pirmi metai Kernius nenuilsdamas stengėsi nukalti bent panašaus kietumo geležį. Todėl Uvis ir kiti pilėnai prie kalvio grasinimų viską mesti jau buvo spėję priprasti. Atrodė, kad ir pats kalvis savo grasinimais nelabai tiki.

Tačiau užvakar grįžo devyni žygūnai iš Žiemgalių krašto. Sugrįžo tik devyni vyrai, nors išjojo vienuolika. Ir dar trys iš tų devynių buvo sužeisti. Vienas petyje, o kitas blauzdoje parsivežė strėlių antgalius. Dar keli antgaliai buvo įsmigę į skydus. O tuos skydus plieniniais apvadais sustiprino būtent Kernius...

Tie strėlių antgaliai ir dviejų vyrų žūtis visai išvedė kalvį Kernių iš pusiausvyros. Ką besakytum, priežastis buvo rimta. Todėl dabar Uvis, žvelgdamas į rūškaną Kerniaus veidą, įtemptai svarstė, ką čia tinkamo pasakius.

– Tėvas gailisi vakarykščių savo žodžių... – tarė jis pagaliau. – Jam nelengva prisipažinti, kad pasikarščiavo, bet jam gaila. Dėl to ir atėjau. Bet ne tik dėl to.

– Gaila! Gaila! Tai manai, aš dėl tavo tėvo pergyvenu? – staiga pratrūko Kernius. Jo žvitrios akys perbėgo Uvį ir vėl pasislėpė po tankiais antakiais. Uviui pasirodė, kad kalvio akys sudrėkusios nuo ašarų. – Manai, dėl žodžių?.. Jis ir aš galime sakyti vienas kitam, ką tik norime, tai mūsų reikalas!

– Bet jis tikrai pasikarščiavo...

– Būta ko! Jis pas mane ne be reikalo atėjo. Du vyrai žuvo! Dvi motinos rauda! Tai ką, tokiu atveju ir kietesnių žodžių nereikia? Kad kalvis ginklų nukalti nemoka!

– Kad jis ne taip sakė! – paprieštaravo Uvis.

Jis gerai žinojo, kad tėvas tikrai ne taip sakė. Net visai atvirkščiai. Jis atėjo, gerai žinodamas, kad Kernius sielosis, ir norėjo jį nuraminti. Tai būtent Kernius išdrožė, kad ginklus kalti jis atsisako. Tada ir buvo pasikarščiuota.

– Dievai mato, tai ne tavo kaltė, – pasakė Uvis. – Ir tėvas niekad nieko panašaus nesakė.

– Nesakė! Čia ir bėda, kad žino, kad galvoja, bet nesakė!

Platūs Kerniaus pečiai dabar buvo susigūžę, jis net atrodė sumažėjęs. Tarsi nematydamas, ką daro, vartė skystyje jau ataušusį virbą.

– Dar ir blogiau, kad nesakė! Koks jis man rikis, kad žino ir nesako? Užtat aš žinau. *Scheissdreck**, jei kiekvienas Rygos snarglys moka nukalti geriau už Kernių, tai man sąžinė nebeleidžia kūjį pakelti. Ar suprantat tai judu su tėvu?

– Ten buvo pasala... Taip lemta buvo.

– Lemta, kad strėlės pramuštų mano darbo skydą? Ką? Gal sakysi: pats Perkūnas lėmė, kad plieno kalti nemoku? Gal už tai man dievams padėkoti? O juk mane mokė pats Varkala!

– Klausyk, Kerniau. Juk tavo nukalti strėlių smaigaliai...

Uvis stabtelėjo, nerasdamas tinkamų žodžių. Jis norėjo pasakyti akivaizdžią tiesą, kad Kerniaus nukalti antgaliai, atrodo, patys veržėsi lėkti. Jie buvo tarsi nutekinti ir tokie lygūs, kad beveik galėjai ant smaigalio pastatyti, ir išlaikytų pusiausvyrą, nenukristų. Tačiau Kernių ne taip lengva pagirti. Net ir būdamas gero ūpo, pagyrimo žodžius nuleisdavo juokais.

– Kerniau, gražesnių smaigalių aš nesu matęs, – nuoširdžiai pasakė Uvis. – Tai teisybė!

– Teisybė?! Teisybė? – Dabar Kernius pakėlė akis, ir iš tiesų matėsi, kad jose žvilga ašaros. – Jūs visi juokiatės iš manęs, ar ką? Pažiūrėk į šitą... Žiūrėk!

Jis atkišo Uviui kelis pajuodusius gelžgaliukus. Iš arčiau pažvelgus matėsi, kad tai būtent strėlės antgaliai. Vienas jų buvo sulenktas ir abu akivaizdžiai prastai nukalti. Matėsi aiškios sunkoko kūjo žymės. O vieno antgalio toje vietoje, kur įsimau-

* Mėšlas *(Vok.)*.

na strėlės kotas, žiojėjo įskilimas. Uvis suprato, kad tai antgaliai, kuriuos iš žygio į Žiemgalą parsinešė sužeisti vyrai.

– Tu tokių nekaltum, – tarė Uvis. – Ir Paskui neleistum tokių nukalti.

– *Scheissdreck!* – sušnypštė Kernius. – Pats nežinai, ką šneki. O juk jau laikai save žygūnu. Ar dėl grožio ginklai kalami? Kad dailiai atrodytų? Senasis Varkala sakydavo: ne dailumu, o kietumu pilys imamos... Kiekvienas šitas smaigalys dešimt kartų geresnis už manuosius! Štai kur teisybė.

– Kad net kreivi...

– Galėtų būti lygesni, – sutiko Kernius. – Matyt, koks snarglius gizelis kalė. Tai ir liūdniausia, kad snarglius kalė, kreivai šleivai nukalė, o vis vien geresni! Pats pabandyk.

Jis ištraukė iš balkšvo skysčio jau visai atvėsusį pirštо storumo virbą ir atkišo jį Uviui.

Virbo paviršius, ant kurio, pažiūrėjus prieš šviesą, matėsi tiksliai išdėstyti baigiamieji kūjelio smūgiai, atrodė nepalyginamai lygesnis už ruplėtą strėlių antgalių plieną.

– Na, pabandyk, kuris kietesnis!

Uvis žinojo, ką daryti. Jau seniai Kernius visokiais būdais mėgino padidinti savo nukaltų ginklų kietumą, ir Uvis padėjo jam tuose bandymuose. Tikrinant kietumą, reikėjo vieną plieno gabalą įsprausti į tam skirtą plyšį prie priekalo, o kito briauna brūkštelėti per paviršių. Paskui sukeisti gabalus ir pakartoti.

Šį kartą net sukeisti jų nereikėjo. Uvis brėžė su neišvaizdžia Rygos strėlės antgalio briauna, ir gražiai nukaltame Kerniaus virbe liko ryški žymė. Uvis jau žinojo, kad sukeitus plieną, kita žymė bus blyškesnė. Gal net vos įžiūrima. Buvo aišku, kad Rygos plienas kietesnis. Net kietesnis negu tų vokiškų ginklų, kuriuos jie išmėgino anksčiau.

– Jie dar kažką naujo išmoko... – svarstė Kernius, kol Uvis apžiūrinėjo įbrėžtą žymę. – Šitie antgaliai neseniai nukalti. Greičiausiai tik šiemet. Ir jie kietesni už ankstesnius. Piemenys juos kalė, bet jie kietesni! Senasis Varkala pasakytų: ne tas plienas, kuris žvilga, o tas, kuris kerta.

Kernius kalbėjo pusbalsiu, tarsi sau, tarsi Uviui. Senasis Varkala buvo Ventės pilies kalvis, kurio nukalti kalavijai, iečių ir strėlių antgaliai neturėjo sau lygių ne tik Žemaičių žemėje. Grūdinimo paslaptį jis buvo paveldėjęs iš savo tėvo, taip pat Varkalos. Toje giminėje nuo amžių visi buvo kalviai ir nagingiausias sūnus paveldėdavo Varkalos vardą. Taip buvo jau devynias kartas. Tam, sumaniausiam sūnui, Varkala perduodavo ir plieno grūdinimo paslaptį. Uvio senelis Žvelgotė pasiėmė savo kalvį į tolimą žygį į Igauniją. Kernius dar vaikas buvo pradėjęs dirbti kalvėje ir devintasis iš Varkalų giminės, neturėjęs sūnaus, rūpinosi juo kaip savo vaiku, mokė kalvystės paslapčių. Greičiausiai Kernius ir Varkalos vardą būtų gavęs, tačiau iš žygio į Igauniją negrįžo nei rikis Žvelgotė, nei jo kalvis Varkala. Tad Kernius liko Kernium, jis buvo geriausias kalvis visoje plačioje apylinkėje, tačiau vis tiek manė, jog kalvių globėjas Perkūnas jam nemaloningas.

Kaip kitaip tų prakeiktų teutonų plienas galėtų būti kietesnis?!

Uvis matė, kaip stengėsi Kernius, naudodamas visą savo išmonę, kaip ne kartą keitė vėsinimo mišinį, vėsinimo trukmę. Kerniaus mišinyje dabar greičiausiai buvo ir kumelės pieno, ir meškos taukų. Geležis buvo tris kartus kalta ir tris kartus grūdinta. Be abejo, tas Kerniaus plienas buvo geresnis už viską, ką sugeba nukalti kiti Žemaitijos kalviai, geresnis, negu jis pats nukaldavo vos prieš metus...

Tačiau vis tiek negalėjai paneigti, jog Kerniaus nukalti ginklai nebuvo tokie kieti, kaip šitie iš Rygos.

Uvis palingavo galvą. Jis suprato, kad šį kartą reikia ne prieštarauti, o pritarti.

– Taip, jie kažko naujo išmoko, – sutiko jis. – Bet nemanyk, kad jie ten visi tokie gudrūs.

– Negudrūs, o moka! Piemuo moka, ko aš nesugebu!

– Bepigu jiems. Ten atplaukia meistrai iš visų kraštų. Vyskupas atkviečia...

– Taip pasakojai. O ar tas vyskupas nusimano kalvystėje?

– Nemanau. Jis kaip vyriausias žynys. Bet jis moka pinigus ir pasikviečia meistrus iš svetur. Iš viso pasaulio!

– Tai va, sakai, nenusimano. O plienas vis tiek kietesnis!

– Išmokė juos. Tave išmokytų – dar geriau nukaltum.

– Pagaliau, nors ir pienburnis esi, pasakei teisingai.

Uvis pakėlė galvą. Jei Kernius pradėjo pravardžiuotis, tai reiškė, kad jo nuotaika nėra tokia prasta.

– Gal ir pienburnis, bet apie Rygą žinau daugiau...

– Aš ir apie tai pagalvojau. Nes lieka tik viena išeitis... – Kernius nutilo, ir Uvis laukė. Paskus, nenorėdamas kištis į pokalbį, palinkęs prie anglių krūvos rinko naujo prakuro. Tačiau ir jis pastebėjo, jog pokalbis suka prie svarbiausio. Kilstelėjo galvą.

– Tik viena išeitis. Nėra kitos: ir mes turime išmokti! – tvirtai tarė Kernius. – Ar mūsų galvos kvailesnės?

– Tikrai ne kvailesnės. Sakiau jau. Bet kaip?

– Tavo gal ir ne tokia gudri, jei nesugalvoji. Kaip? Taip, kaip tie vokiečių kalviai išmoksta. Iš tų meistrų.

– Bet jie Rygoje...

– Na taip, Rygoje! Būtent Rygoje!

Kernius stambiu kumščiu dūrė į šiaurės pusę.

– Rygoje?.. – nutęsė Uvis. Tokia mintis jam nebuvo atėjusi į galvą. Dar prieš penkerius metus jis, su Bardo cirkininkais palikdamas Rygos mūrus, tyliai prisiekė sau, kad niekad į juos nebegrįš. – Rygoje... – pakartojo jis. – Nejaugi tu nori?..

– O ar yra kita išeitis, Žybarto sūnau?

– Negi į Rygą žadate, meistre? – priblokštas tos minties, sumurmėjo ir Paskus.

– Niekur kitur! Jau metus apie tai galvoju. O dabar matau, kad kitos išeities nėra. Vyksime į Rygą. Ir tu, Uvi.

– Aš? Į Rygą?

– Ką tik gyreisi, kad ją pažįsti. Ar veltui burną aušinai?

Uvis giliai įtraukė oro ir dar iki galo neiškvėpęs suprato, kad iš tiesų taip ir bus. Tai, apie ką jis prieš akimirką nebūtų pagalvojęs, staiga virto neišvengiama būtinybe.

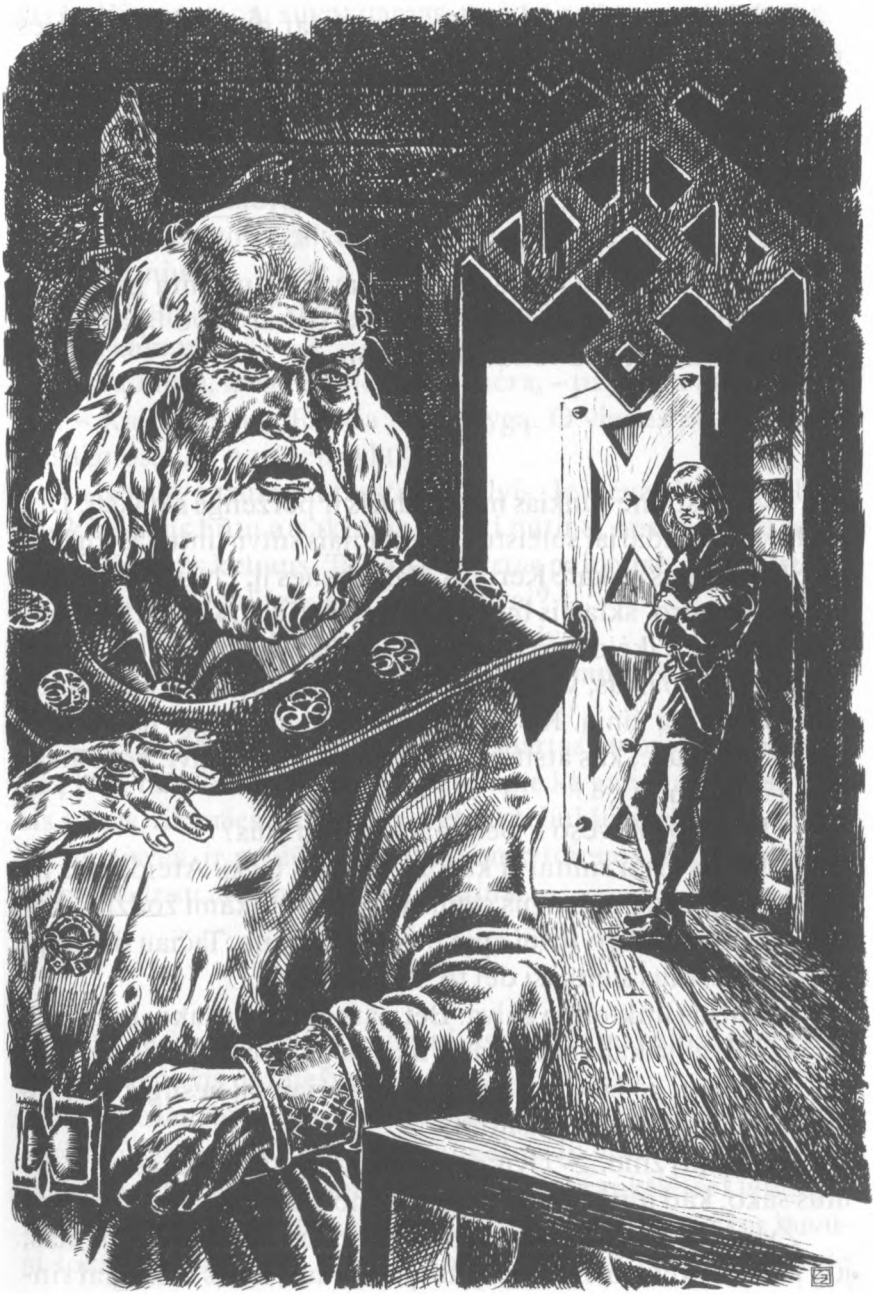

– Ką gi, jei vykti, tai vykti... – pats dar ne visai atsitokėjęs tarė Uvis. Jis vėl giliai atsikvėpė ir krestelėjo galvą, nuvydamas besibraunančius atsiminimus. – Bet reikės pasiruošti...

– Čia jau tiesa, – šį kartą nebeprieštaravo Kernius. – Čia tiesa. Ir atsisveikinti su visais reikės, nes gal ir negrįšim. Ir tai supranti, Žybarto sūnau?

– Kaip nesuprasi, – tarė Uvis.

Kita proga būtų pridūręs, kad pavojų supranta geriau už patį Kernių. Tačiau susilaikė. Ne toks dabar buvo ūpas ir per svarbus reikalas, kad veltui aušintų burną.

❖

Uvis pastūmė sunkias menės duris ir peržengė slenkstį. Durys buvo iš sandariai suleistų ir skersiniais sutvirtintų tašytų lentų. Skląstį joms nukalė Kernius. Paklebenęs jį, Uvis liūdnai šyptelėjo: ko gero, skląstis buvo vienintelis Kerniaus darbo daiktas, kurio nereikėjo taip rūpestingai grūdinti.

Rikis Žybartas, vos žvilgtelėjęs į Uvį, suprato, kad sūnus atnešė svarbią žinią. Ko gero, ir nelabai malonią. Tačiau Žybartas neklausė, kas atsitiko. Pasiteiravo apie kalvį, nors atsakymą ir nujautė:

– Tai kaip? Atvėso ir persigalvojo Kernius?

– Ne, jis visai rimtai šį kartą, – atsakė Uvis. Ateidamas jis turėjo viltį, kad peržengus slenkstį atsiras tinkami žodžiai, kuriais galėtų pasakyti tėvui apie būsimą kelionę. Tačiau dabar jų stigo. – Kernius sielojasi dėl to, kas atsitiko...

Žybartas linktelėjo galvą. Bet pats nieko nesakė. Laukė.

– O Rygoje kalti antgaliai iš tikrųjų geresni, – pridūrė Uvis.

– Paslaptį jie žino, ne kitaip. Kalt geriau tai nesugeba. Ir ne gudresni... – Žybartas atsiduso.

– Paslaptį žino... – Uvis patrynė delnu stalą. – Tai štai, Kernius sako, kad mums tą paslaptį sužinoti būtina.

Žybartas tik truputį suraukė antakius, tuo parodydamas, jog įdėmiai klausosi. Jis neskubino sūnaus, kuris atsargiai rin-

ko žodžius, nelabai suvokdamas, nuo ko reiktų pradėti kalbą.

– Būtina sužinoti. O žino Rygoje. Tad mudviem su Kerniumi reikia keliauti į Rygą! – tiesiai išdrožė Uvis.

Jei Žybartą ir nustebino šie žodžiai, jis to neparodė. Žvelgė į vidurinįjį savo sūnų, kurį likimas jam jau kartą buvo atėmęs ir vėl dovanojo, ir laukė.

– Kernius tai sugalvojo, ar tu? – galų gale paklausė rikis.

– Kernius.

Vėl stojo tyla. Žybartas, suraukęs antakius, žvelgė kažkur į menės kampą.

– Vadinasi, kitos išeities tikrai nėra, – pagaliau tarė Žybartas. – Kalvis teisus. Reikia joti į Rygą. O vienas jis ten nieko nesužinos... Ar nori ten vykti?

– Noriu, – trumpai tarstelėjo Uvis. Jei tėvas būtų paklausęs kitaip, jis būtų atsakęs, jog vykti būtina, nes reikalas svarbus ir todėl jis keliaus. Tačiau Žybartas paklausė: "Ar nori?"

– Nori? Atgal ten, kur vergu buvai?

– Noriu! – dar tvirčiau pakartojo Uvis.

Žybartas lėtai paglostė savo vis ženkliau žilstančią barzdą ir užsimerkė.

– Ką gi. Matyt, taip lemta... – Žybartas atvėrė akis, pažvelgė į Uvį, tarsi bandydamas atspėti, apie ką galvoja jo vidurinysis sūnus, tik prieš penkerius metus stebuklu ištrūkęs iš teutonų nelaisvės, ir pridūrė: – Palaukim rytdienos. Aš pagalvosiu pernakt. Ir su motina pasitarti būtina.

❖

Diena žadėjo būti apsiniaukusi: gaidžiai seniai nugiedojo, o dangus vis dar nešviesėjo.

Žybartas stovėjo pilies menėje, prisišliejęs prie sienos šalia iškirsto tarp pušinių sienojų langelio. Jo veidas buvo ramus, tačiau ant kaktos susimetė vos pastebima raukšlelė. Uvis įėjęs nužvelgė tėvą ir tylėdamas sustojo tarpduryje. Dar vakar buvusi tokia nauja mintis apie kelionę į Rygą šį rytą jam atrodė

esanti savaime suprantama. Tarsi kitaip ir negalėtų būti. Dabar teliko laukti, ką šiuo klausimu patars dievai.

Žybartas lėtai atsigręžė į sūnų ir jų akys susitiko. Tėvas akivaizdžiai suprato Uvio klausimą, nes mostelėjo galva rytų link. Ten stūksojo alkakalnis, ir tėvo mostas reiškė, jog motina Medeina jau išėjus atsiklausti dievų. Tai reikėjo daryti brėkštant. Uviui pirmam prabilti nederėjo, tad jis irgi priėjo prie lango ir petim atsirėmęs į sieną laukė.

– Nemanau, kad dievai būtų prieš... – lėtai prabilo Žybartas. – Tai jų buveines saugosim, kai Kernius geresnį plieną nukals. Bet... – Jis susimąstęs rinko žodžius, tačiau, matyt, nerado tinkamų ir skėstelėjo rankomis. – Bet kad pavojinga bus, tai aišku...

– Ełgsimės apdairiai, – užtikrino Uvis. – Manęs iš kalbos niekas neatskirs...

– Tas tiesa. Bet juk ne svečiuotis vykstat. O kai reikės paslaptį išgauti... – Žybartas skėstelėjo rankom. – Pigiai jos neatiduos.

Atsakymas buvo savaime aiškus, tad Uvis nepravėrė lūpų.

– Pagalvojau, galite vykti kaip medaus ir vaško pirkliai, – ramiai tęsė Žybartas. – Pasakojai, kad teutonai medų patys mielai valgo, o iš vaško savo dievams žvakes lieja... Tu kalbą moki, bet keliauti teks kartu su Kerniumi. Čia jau kebliau.

– Kernius prastai kalba vokiškai, bet supranta nemažai, – tarė Uvis. – Jis galės būti mano pagalbininku.

– Išeitų, tarnu? – Rikio lūpos išsilenkė šypsenėle ir jis žvilgtelėjo į sūnų. – Kernius - tarnu?.. Oho! Kaip tau atrodo, ar jis sugebės prilaikyti liežuvį?

Uviui ši mintis irgi nejučiomis iššaukė šypsnį. Oi, sunku Kerniui būtų apsimesti tarnu. Kalvis pratęs visur kišti savo trigrašį. O ypač mėgsta kitus mokyti. Be abejonės, ši užduotis jam bus nelengva.

– Dėl plieno kalimo paslapčių – patylės ir Kernius. Užtat grįžęs galės atsigriebti. Tada jau visus nušnekės.

– Kas be ko. Tada prisiklausysime. Na, ką gi, vasara buvo

gera, šventosios bitelės darbo turėjo. O vaško dar ir pernykščio yra, – susimąstęs svarstė Žybartas. – Dar pinigų jums gali prireikti. Ir nemažai. Gal ką papirkti pavyks. Sidabro paimsi. Vokiško. Ir štai ką galvoju – paimkit ir kailį...

– Kailį? – kiek nustebęs pakartojo Uvis. Kokį kailį paimti, klausti nereikėjo. Suprantama, Ventės pilyje kailių netrūko, bet buvo tik vienas, kurį vadindavo tiesiog kailiu. Tai buvo puikus šiaurės sabalų apsiaustas, kurį tėvas parsivežė prieš daugelį metų – Uvis dar nebuvo gimęs – iš ilgo žygio Didžiojo Naugardo žemėn. Skirtas jis buvo rusų kniaziui, ir Žybartas juo apsigaubdavo tik ypatingomis progomis.

– Taigi... Kam jis man? – paklausė rikis pats savęs. – Seniai reikėjo jį į gerus žirgus arba kalavijus išmainyti. Kuršių krašte neblogų gautum. O jums gal pravers. – Žybartas susimąstė. – Teutonai godūs. Jie paslaptį saugos. Bet gal godumas juos ir pergalės? Va, sulaukėme. Medeina grįžta.

Tėvas, šnekėdamasis su juo, visą laiką žvelgė į mažą langelį. Po vasaros rėmas su užtempta ant jo skaidria jaučio pūsle dar nebuvo įstatytas. Irgi pažvelgęs pro langą, Uvis išvydo motiną. Medeina ėjo oriai ir pamažu – taip ji visada grįždavo nuo alkakalnio.

Rikis Žybartas pirmas, o Uvis iš paskos nuėjo į kiemą.

Motiną jiedu sutiko prie vartų. Nieko neklausė, laukė, kol ji pati prabils.

– Medeina pritaria, bet tyli, – pasakė motina. – Apie baigmę tyli. Neišdavė jai ateities Laimos, kurios viską žino.

Motina pažvelgė į Uvį ir atsiduso. Tiek rūpesčių ir nemigo naktų jai kainavo šitas vidurinysis sūnus.

– Būtų davus ženklą... Nes pritarė, jog keliauti reikia.

Paskutinius žodžius ji ištarė labai lėtai, tarsi nelengva būtų buvę juos ištarti. Apsisuko ir tokiu pat neskubiu žingsniu nuėjo į pilį. Po pasikalbėjimų su dievais jai reikėdavo atsigauti.

Uvis sunerimęs dirstelėjo į tėvą.

– Ką gi, nuspręsta, – tarė Žybartas. – Keliausit. Jeigu dievai vien nesėkmę lemtų – pasakytų. O dabar tyli.

❖

Diena prabėgo pilna rūpesčių. Prieš leidžiantis į tolimą žygį, visada reikia apgalvoti mažiausią smulkmeną. O šį kartą laukė labai ilga ir tolima kelionė. Užmirši ką nors – paskui pirštus grauši, tačiau niekas nebepadės. Negana to, dar ir apsirengti reikėjo taip, kad kiekvienas net gerai juos apžiūrėjęs pasakytų: tikri teutonai. Kad niekam nešautų į galvą mintis, jog jie – persirengėliai, nežinia ko atsibeldę į Rygą iš svetimo krašto. Paprasčiausiai nelabai turtingi pirkliai, ir tiek. Daug tokių po įvairius kraštus bastosi, duoną sau pelnosi.

Sunkiau būtų buvę apsimesti riteriu. Tiesa, pilyje, ginkludėje, riogsojo ir riterio šarvai. Kai Uvio dar nebuvo šiame pasaulyje, tėvas buvo išsirengęs į žygį. Net už Rygos jie tada buvo atsidūrę, o grįždami nutykojo į Žiemgalą užklydusius teutonus. Kovėsi jie tada atkakliai. Tiesa, trys riterio tarnai tuoj krito nuo iečių, paleistų iš pasalos, iš tankmės, tačiau pats riteris paguldė du žygūnus. Galop pavyko apraizgyti jį virvėmis ir išmesti iš balno. Bet tada ir Žybartą, ir kitus žygūnus taip įpykdė draugų žūtis, kad jie ne tik riterį pribaigė, bet ir jo šarvus gerokai aplamdė.

Žinoma, negerai jie pasielgė: reikėjo teutoną su visais šarvais tuojau pat dievams paaukoti. Tad nenuostabu, kad dievai įširdo, keršyti pradėjo: kol Žybartas su draugais į Ventę grįžo, dar vieną žygūną užmušė vėtros nulaužtas virstantis medis, o kitą nuspaudė lokys.

Šarvai ginkludėje padėti, blizga sau kampe. Gal Kernius ir sugebėtų išlyginti juos, tačiau pirkliai šarvų nedėvi. Uvis pirklių rūbus nuo Rygos laikų gerai prisimena. O porą odinių tikro pirklio striukių kadaise ir Žybartas pargabeno iš žygio į sėlių žemę. Kelnes moterys iš minkšto stirnos kailio pasiūs. Pirkliai tokias irgi mūvi. Gerai paieškoję, kamaroje skrynioje rado ir tikras vokiškas suvarstomas pušnis.

Žirgų reikės abiems. Ir dar dviejų – medui ir vaškui. Stiprių žirgų! Uvio Trabantas labai tinka tokiai kelionei: maža kas

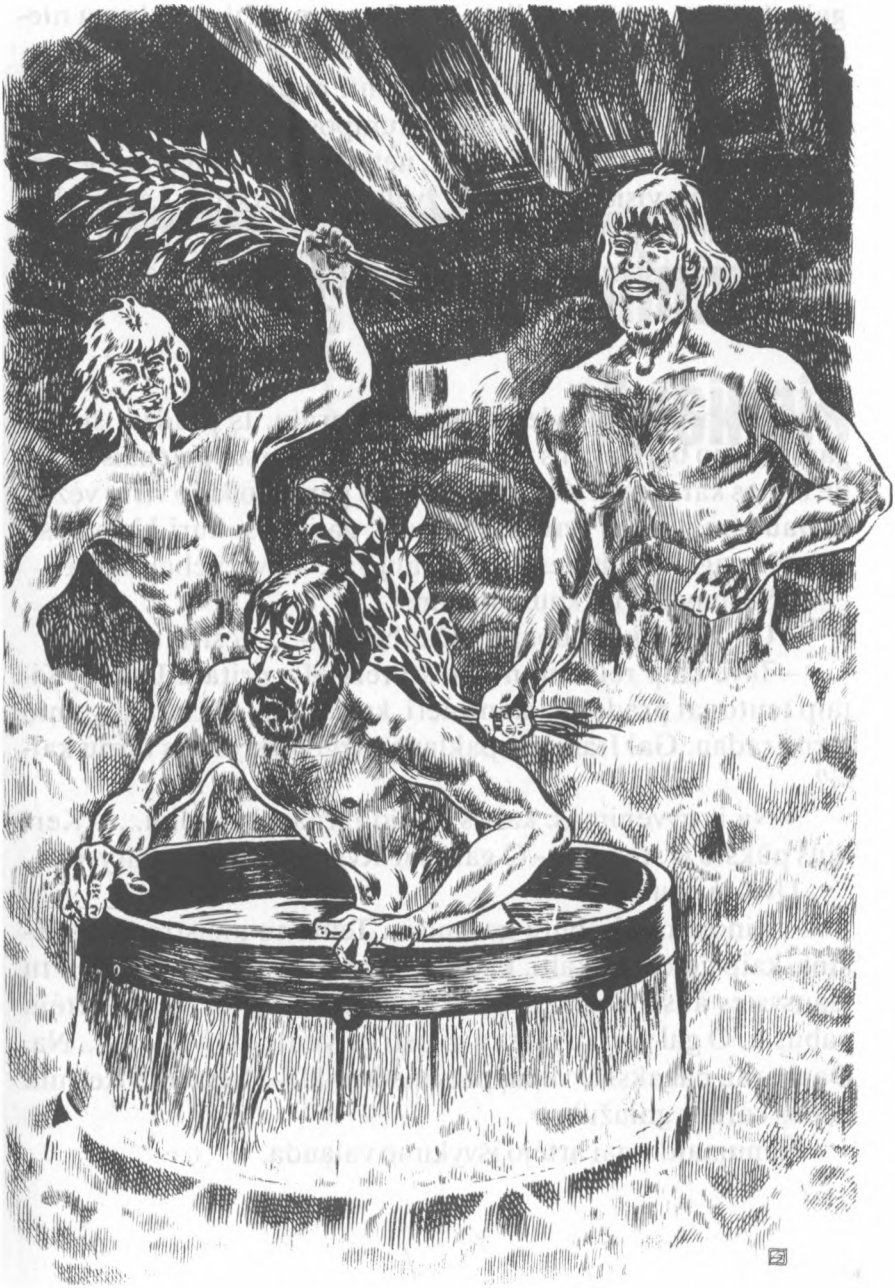

gali atsitikti, gal teks gelbėti gyvybę, o jo eržilui eiklumu niekas neprilygsta.

Ir dar kiekvienam reikia pasiimti po lanką. Kelionė ilga, reikės šviežienos prasimanyti. Trumpos svaidomos ietys, kuriomis žemaičiai įpratę medžioti, netinka. Teutonai tokių neturi. O lankas – jis visiems tinka. Ir žygūnui, ir pirkliui. Lanką Uvis gerai įvaldė, jo paleista strėlė švilpdama skrieja į taikinį. Kernius irgi gerai šaudo, nors ir blogiau už Uvį. Badu nemirs.

❖

O vakare jie pirtyje dar šveitė Kernių. Iš pradžių šutino garais, lupo beržinėmis vantomis, paskui barstė pelenais ir trynė liepos karnomis. Kerniaus oda jau paraudo kaip virto vėžio, o Daubaras, Uvio vyresnysis brolis galiūnas, kurį Uvis pasikvietė į pagalbą, vis nesiliovė. Galų gale kalvis nebeiškentė:

– Susimylėk, iki kaulų nutrinsi.

– Ugi kentėk! – subarė jį Daubaras. – Ir nesiraityk taip.

– Tave kaip reikiant nušveisti reikia! – pritarė Uvis. – Kitaip teutonai pradės kamantinėti, kur aš tokio tamsaus gymio tarną radau. Gal Italijoje, paklaus. Argi pirklys ims tarnu kalvį?

– Na ir gyvenimas: kalvis nuėjo tarnauti pirkliui... – Kernius pūkštė ir stenėjo. – O gal aš ir Rygoje kalviu įsitaisysiu!

Uvis nusijuokė:

– Žinoma, taip būtų geriausia. Teutonų meistras tau aiškins, kaip geležį nukalti, kad ji teutonų šarvus pramuštų, o tu klausysies ausis ištempęs. Vokiškai tau pasakos, o aš vertėju pabūsiu. O gal geriau mes tą meistrą į Ventę atsiveskim?.. Na, Daubarai, pakaks. O veidą pats nusitrink! – Uvis metė Kerniui liepos karnos gniužulą.

Nenumaldomai artėjo išvykimo valanda.

2

Dignojos rūdininkas Apsingis

Plačiąją Dauguvos upę jie pasiekė per keturias dienas. Žinia, taikos metu, per daug nevarginant arklių, ją būtų galima pasiekti ir per tris dienas, o jei ypač reikia ir turi žirgų pamainą, tai net ir per dvi. Tačiau šiuo atveju svarbiau nei skuba buvo atsargumas. Per Viestarto valdomas pietines Žiemgalos žemes jie jojo per daug nesidairydami. Šį kraštą neblogai pažino abu: ir Kernius, ir Uvis. Šį kartą nebuvo kada užsukti pas Uvio gerą bičiulį Zervį, kuris gyveno toliau rytuose. Be to, kas gali užtikrinti, kad jis sėdi namuose? Zervis dalį laiko praleisdavo Ventėje, dalį už Tervetės pilies esančiame kaime, kur gyveno jo motina. Tai jo dėka Uvis buvo ne kartą medžiojęs pietinės Žiemgalos miškuose ir pažino jos kelius bei takus.

Toliau į šiaurę jiems teko perjoti miškingą ir pastaruoju metu ištuštėjusį ruožą, plytintį tarp Viestarto ir Livonijos vyskupystės žemių. Čia atsargumo reikėjo kur kas daugiau. Nors šiuo metu stambesnio masto kovos nevyko ir net galiojo paliaubos tarp Ordino ir Viestarto, tačiau šiame ruože visko pasitaikydavo. Dažnokai čia įsibraudavo kuris nors iš Padauguvės pilių komtūrų ta dingstimi, kad saugo komtūrijos sienas ir košia paribio miškus ieškodamas plėšikų, tačiau išties vokiečiai labiau linkę buvo patys ko pasiplėšti. Užklysdavo čia ir jotis iš Žemaitijos ar Deltuvos. Atsibastydavo ir kuršių. Kas be ko, pasitaikydavo ir tikrų plėšikų. Dažniausiai tai buvo gaujos, susidariusios iš vyrų, atmetusių gentinę priklausomybę, arba už nusižengimus ištremtų iš gimtųjų vietų. Tokios gaujos buvo pavojingiausios, nes besislapstydamos miškuose juos puikiai ištyrė ir žinojo, kur geriausia surengti pasalą. Jos garsėjo žiaurumu ir nelabai paisė, kas pasimaišydavo po sunkia ranka. Svarbu buvo grobis, o dar svarbiau – nepalikti gyvų liudininkų...

Taigi atsargumas čia būtinas, ir Uvis pasigesdavo Vilkės. Kai ji bėgdavo priekyje, šniukštinėdama pakrūmes, galėjai būti tikras, jog iš netyčių niekas neužklups. O dabar reikėjo joti lėtai ir kuo atidžiau tyrinėti aplinką. Prijoję ypač įtartiną, pasalai tinkančią vietą, jie eidavo pėsti, vesdami už pavadžio žirgus ir

laikydami ginklus rankose. Tačiau šį kartą jiems pasisekė. Klampius paribio tankumynus jau keitė nuganyti, apretinti miškai, o po to ir dirbami laukai. Tolumoje pasirodė apsamanoję trobų stogai, pagirėse ganėsi karvės, vienur kitur ant kalvų kilo pilaičių kuorai. Išėję į vedantį šiaurėn, ne tik žirgų kanopom, bet ir vežimų ratais išvagotą kelią, jie suprato, jog pavojingiausias kelionės ruožas praeitas.

Dabar reikėjo joti drąsiai, vaizduojant vokiečius, kuriems nėra reikalo savo valdose slapukauti. Kernius visur jautėsi kaip namie, tad jam tokia laikysena nesudarė sunkumų. Uvis iš pradžių dar mažumėlį dvejojo, tačiau jo abejonės dingo, kai prijojus kaimelį teko vokiškai paklausti prie kiemo vartų stovinčio vyro, kaip geriausiai pasiekti perkėlą per Dauguvą. Vyras klausimą suprato, tačiau akivaizdžiai nenorėjo vokiškai atsakyti. Jis nutaikė rūškaną veidą, pamurmėjo kažką panosėje, badydamas pirštu tai į pietus, tai į šiaurę. Po to ryžtingai apsisuko ir jau buvo beeinąs savo tvartų link, kai gelbėdamas padėtį įsiterpė Kernius ir sodriai žemaitiškai, įmaišydamas keletą žiemgalių žodžių, pakartojo klausimą. Kaimietis tuoj sustojo ir jo veido išraiška pakito.

– Ko nesakai, kad moki žmoniškai kalbėt? – paklausė jis, atsigręždamas į Kernių ir visai nekreipdamas dėmesio į Uvį. – Kai tas ten taip burbuliuoja, tai man tulžis kyla... Kad jie kur prasmegtų, tie teutonai!

– Na, mat, – teisinosi Kernius. – Nepatogu ir sakyti, bet užkrovė man tokią bėdą. Šitas paikas vokietukas pats vienas tai kažin ar nosį savo veide atrastų. Bet perkėla ir man reikalinga: kai jau žinosiu kur, tai nuvesiu vokietuką į Rygą ir ten juo atsikratysiu...

Žiemgalis patenkintas nusikrenkštė į saują ir tuojau pat jie sulaukė ne tik išsamaus paaiškinimo, bet dar ir geros kloties palinkėjimų. Pasirodė, jog geriausia perkėla yra truputį toliau į vakarus. Tereikia prijojus antrą kelių išsišakojimą pasukti dešinėn ir už dviejų mylių ją pamatysią. Pamiškėje perkėla, o valčių toje perkėloje net ne viena.

❖

Prieplaukoje keltų radosi ne vienas, o net du. Vienas buvo ištemptas ant kranto ir keli vyrai darbavosi taisydami išlaužtus turėklus bei įskeltą dugną. Pasirodė, jog išvakarėse pirklio vežimą tempę arkliai kažko pasibaidė ir dar nepasiekę kranto sumanė pasiekti jį savo jėgomis... Deja, nukentėjo ne tik arkliai bei vežimas, bet ir plačiadugnis keltas. Prie antrojo kelto lūkuriavo keturi vežimai ir bent dvigubai tiek raitųjų. Iš pradžių, kai jie prisiartino prie ištrypto kranto, kur savo eilės laukė keliautojai, šie tiriančiai nužvelgė atvykstančius, tačiau įsitikinę, jog kelio dulkės neslepia Ordino brolių aprangos, tuojau pat liovėsi jais domėjęsi. Mat Ordino broliai ne tiek turėjo, kiek pàtys pasiimdavo teisę keltis per upę be eilės. Jų pusėje buvo jėga, tad kitiems Livonijos krašto gyventojams tekdavo tik nuryti nuoskaudą. Tačiau, kaip tuoj sumetė laukiantieji, šie du nors ir gerais žirgais atjojantys keleiviai Ordinui nepriklausė, tad savo dėmesį vėl sutelkė plačiajai Dauguvai ir kitą krantą jau pasiekusiam keltui.

– Kažin ar suspėsime šiandien, – nusprendė Uvis, apžvelgęs ilgą eilę. – Nebetoli ir vakaras. Į tokią valtį telpa tik vienas vežimas ir pora raitelių.

– Anokia čia bėda, – pasikasė papilkėjusią nuo kelio dulkių barzdą Kernius. – Vis tiek iki Rygos šiandien nenukaktume. O čia ne taip jau ir blogai. Anava ten gal ir alaus šlakelis atsirastų...

Jis mostelėjo pasroviui, kur už arklių apgraužtų karklų vakaro prieblandoje dumsavo kelios plačios prie žemės pritūpusios trobos. Sprendžiant iš tirštai pro čiukurus besiveržiančių dūmų bei nutryptos pakrantės, kur nukorę galvas kantriai laukė bent penketas arklių, trobose neatsisakydavo pavaišinti keliautojus. Tai liudijo ir netoli trobų pririštos prie įkaltų į žemę baslių kelios upinės barkos ir viena vytinė. Matyt, kad čia prieš leisdamiesi pasroviui iki Rygos, vakarui artėjant sustodavo ir upeiviai.

– Tai ką?.. – susidomėjo Uvis. – Negi alaus išgersi, Kerniau?

Šiaip kalvis alų niekindavo, nes, jo žodžiais tariant, tai nebent lietuviams tinkantis bizalas. Doram žemaičiui patys dievai parėdė gerti midų ir jis tokio parėdymo šventai laikosi.

– Negi manai, kad čia kas padorų midų sugebės užraugti? – susiraukė Kernius. – Midų pagaminti proto ir dievų pagalbos reikia. O miežius bet koks prietranka užplikyti gali. Ne tik lietuviai, bet ir vokiečiai sugeba. Bet kai gerklė išdžiūvus nelyginant čiukuras, ką gi beveiksi? Patys žinojom, kad kelionė nebus lengva. Va ir kenčiam.

Jis atsiduso ir pasuko arklio galvą trobų pusėn.

❖

Ir visgi tą vakarą Kerniui Laimos lėmė paragauti midaus, ir net tokio, kurio jis negalėjo per daug išpeikti. Tiesa, ne tose pakrantės trobose, nes jų jiems taip ir neteko pasiekti. Kaip ir pridera, prieš pasirūpindami savimi, jie turėjo tinkamai pašerti kelionės nukamuotus žirgus, o pirmiausiai – pagirdyti. Prie kranto greta viena kitos subedusios bukus priekius į dumblą lingavo bent pustuzinis valčių, pakrautų ryšuliais, dėžėmis ir statinėmis. Teko paieškoti platesnio tarpo, kur būtų galima privesti prie vandens arklius, bet ir ten krantas buvo išmaknotas ir vanduo atrodė dumblinas. Trabantas nuleidęs snukį nepatenkintas sušnirpštė ir pakratė galvą. Vandenį jis buvo pripratęs gert švaresnį. Uvis nusiavė savo vokiškas suvarstomas pušnis, pasiraitojo kelnes ir, suėmęs arklius už pavadžių, įbrido gilyn į upę. Kol Trabantas nusprendė, jog vanduo jau pakankamai švarus jo skoniui, teko įbristi tiek, kad pradėjo šlapti iš stirnenų pasiūtos kelnės. Kerniaus plačių strėnų kumelė ir ypač nešuliniai arkliai nebuvo tokie išrankūs ir papūsdami šnervėmis jau godžiai gėrė. Pagaliau įsibridęs į upę kone iki pilvo, teikėsi gurkštelėti vandens ir Trabantas.

– Egi! Aš gi matęs tą žirgą! Su balta žvaigžde ant kaktos!

Negi tas vokietukas jį pavogė? – išgirdo Uvis tarsi pažįstamą balsą. Jis metė žvilgsnį per petį į kranto pusę. Iš sunkiai pakrautos valties, kurią prieš tai teko apeiti, į jį nepatikliai žvelgė barzdotas, praplikusiu pakaušiu vyras. Matyt, jis buvo prigulęs tarp valtyje riogsančių statinių, nes brisdamas į upę Uvis jo nepastebėjo. Vyras žiemgalių tarme kalbėjo šalia jo sėdinčiam vaikinukui ir kalbėjo garsiai, matyt, būdamas tikras, jog tas vokiškai apsirengęs arklius girdantis pirklys jų vis tiek nesupras.

– *Aber, das Ross ist nicht gestohlen, mein lieber Apsingis**, – tyčia pereidamas į vokiečių kalbą, šūktelėjo Uvis. Po pirmo nustebimo jis tuoj atpažino barzdočių. Tai buvo ne kas kitas, o rūdininkas Apsingis iš Dignojos, pas kurį jis prieš gerus metus praleido atmintinas ir kupinas pavojų dienas!** – Tai kaip, meistrė? Senų bičiulių neatpažįsti?..

– Ten gi Uvis, tėte! Negi nematai? – tuojau pat susigaudė pašokęs valtyje vaikinas. Sūnų Apsingis turėjo berods penkis, ir Uvis negalėjo prisiminti, ar čia Aldis, ar jau spėjęs paūgėti Guntis.

– Nagi! Betgi!.. – skėstelėjo rankomis Apsingis ir stipriai prisimerkė, nes buvo trumparegis. – Tikrai, kad taip. Bet ko tu apsirengęs ne kaip žmogus?

– Tenka... – numykė Uvis, brisdamas Apsingio valties pusėn. Trabanto pavadį jis paleido, nes žirgas klausė šeimininko balso. Klausė balso ir Kerniaus kumelė. Į krantą jis vedėsi tik abu nešulinius arklius. – Na bet ir nustebinai mane. Negi į upeivių luomą perėjai, meistre?

– Į savininkų luomą! Šitas laivas mano! – mostelėdamas ranka į naujai atrodančią, didoką krovininę valtį, išdidžiai tarė Apsingis. – Po teisybei ir tavo čia nuopelnas nemažas. Valtis – tik dalis tos tavo grandinės. Negi mano moteris ją nešios?

Daugiau aiškinti nebereikėjo. Atsidėkodamas už tikrai didelę Apsingio pagalbą, Uvis tada padovanojo jam auksinę gran-

---

* Bet juk žirgas nepavogtas, mielas Apsingi... *(Vok.)*

** Apie tai, kaip Uvis gyveno pas rūdininką ir kalvį Apsingį, ieškodamas senelio Žvelgotės lobio, skaitykite Skomanto knygoje "Užkeiktas lobis".

dinę iš surasto senelio Žvelgotės lobio. Bent taip buvo atsilyginta už nuoširdumą ir užmokėta už pavojų, kuris tada grėsė ne tik Apsingiui, bet ir visai jo šeimai.

– Pagalvojau, ko aš čia tam prakeiktam mūsų pilies fogtui Švachui turiu pusdykiai atidavinėti savo rūdą? Tai juk mūsų pelkių kraujas, mūsų šeimos prakaitu išgautas. Negi už grašius jam ir atiduosiu? Taigi nusipirkau valtį, nuplukdysiu į Rygą ir ten išlupsiu padorią kainą. Kauks vokietukai, bet išlupsiu. Geresnės rūdos jie gi niekur neras!

– Kur jau ras! – skubėjo pritarti Uvis, nes puikiai žinojo, kaip didžiavosi Apsingis savo išgauta ir stropiai išvalyta pelkių rūda. Gal net labiau negu savo pramuštgalviais vaikais. – Tai štai kaip išeina. Pasirodo, kad keliaujam ton pačion pusėn. Ir žinai ką, meistre, supažindinsiu tave dar su vienu kalviu. Manau, kad turėsite apie ką pasišnekėti. Ypač jei netyčia atgaivai vežatės ir midaus...

Jis apvedė žvilgsniu didelėmis rūdos statinėmis pakrautą valtį, tikrindamas, ar nebus tarp jų įsimaišiusi mažesnė, midui tinkanti statinaitė. Pačiame valties gale, tarp ryšulių, tarsi ir matėsi tokia, dviejų kibirų talpos...

– O midaus kaip sykis įsiritinau statinaitę. Ir, nesigiriant, ne bet kokio. Kaip kūju per galvą trenkia. O kur tas meistras? Tas ten, su barzda?

– Tas... – linktelėjo Uvis, kai Apsingis parodė į tolėliau krante lūkuriuojantį Kernių. – Koks būtų kalvis be barzdos? Įtariu, jog judu neblogai sutarsite.

❖

Pasirodė, jog jie sutarė išties neblogai. Kad niekas netrukdytų šnekai, arklius paliko ganytis pievelėje tarp karklų ir alksnių, o patys atsistūmė kiek nuo kranto ir išmetė geležinį kablį, kuris tarnavo už inkarą. Dauguvos vanduo tyliai skalavo valties šonus, o Apsingiui iškilmingai išmušus statinaitės volę, taip pakvipo medum, kad Kernius pritardamas net atsikrenkštė.

– Garsas apie tai, kaip tu savo motiną ir seserį išgelbėjai, Uvi, ir iki mūsų Dignojos atėjo, – pradėjo Apsingis. Jis nuliejo midaus šlakelį į Dauguvą, sumurmėjo trumpą maldelę upės dievams ir tik tada ištiesė kaušą Kerniui. – Dar niekas nėra taip sumaniai apgavęs komtūro Haseldorfo...* Ir nebijai vėl lįsti į Ordino valdas?

– Tai kad reikia, Apsingi, – rimtai tarė Uvis, o Kernius pridūrė:

– Supranti, bičiuli, čia aš jį paakinau... – Kalvis gurkštelėjo midaus, pauostė, vėl gurkštelėjo ir pagyrė: – Na, žinai, bičiuli, midus beveik kaip mūsų Ventėje! Turbūt iš liepžiedžių medaus? Ir išlaikytas kokius trejus metus? – ir nelaukdamas atsakymo paklausė vėl: – Jei į Rygą savo rūdą plukdai, tai kur ją pardavinėsi? Negi turguje?

– Midus tikrai liepžiedžių, – neskubėdamas iš eilės atsakinėjo rimtasis Apsingis. – Išlaikytas penkerius... O į turgų rūdos nevešiu. Čia tau ne kiaušiniai ir ne grūdai. Rūdą reikia siūlyti ten, kur jos reikia: tiesiai Ordino arba vyskupo kalviams.

– Negi taip tiesiai ir veši į pilį? – pagyvėjo Kernius.

– Na, iš pradžių apsistosiu pas savo bičiulį lyvį Kuopį, kuris turi užeigą "Pas lokį", – vėl lėtai aiškino Apsingis. – Nusisamdysiu arklius ir nuvešiu vieną statinę pabandymui. O jei rūda patiks ir jei duos gerą kainą, tada ir visas atboginsiu. O ji patiks!

– Tiesiai kalviams? – vėl paklausė Kernius.

– O kaipgi!

– Tai sakyk, kad arklius jau nusisamdei, – įsiterpė Uvis. – Nes mudu su Kernium irgi į Rygą jojam ir galėsim tau pagelbėti. Mat kaip sykis mes pas juos ir vykstam...

– Pas Ordino kalvius?.. – net loštelėjo Apsingis. – Vėl kokią klastą sumanei, Uvi! Parduodat jiems ką nors?

– Tai jie mums parduos, – Kernius siurbtelėjo midaus ir

* Apie tai, kaip Uvis išvadavo iš teutonų nelaisvės savo motiną Medeiną ir seserį Gailę, skaitykite Skomanto knygoje "Dievų valia".

prisimerkė iš malonumo, nes midus tikrai švelniai sruveno jo gomuriu. – Atata... Neblogas. Taigi, jie mums parduos, o gal ir atiduos...

– Vokiečiai nieko veltui nedalija... – papurtė galvą Apsingis. – O ko gi jūs norit?

– Na.... Sakykim, sužinot kai ką... – Kernius primerkė akį. Jis gebėjo žmones vertinti ir jau buvo nutaręs, jog Apsingiu pasitikėti galima.

Apsingio veidas apsiblausė. Jis truputį patylėjo ir papurtė galvą.

– Numanau... Bet šįkart, bijau, nieko neišeis... Vokiečių kalvės devyniom spynom užrakintos ir trijų eilių sargybos saugomos. O dabar, girdėjau, jie iš Bremeno miesto atsisiuntė tokį meistrą Jokūbą, tai tas iš viso dėl savo kalvystės paslapčių pamišęs. Girdėjau, kad niekas ten dar nėra įsibrovęs...

– Matyt, todėl, kad žemaičiai dar nebandė... Bent kol kas.

Apsingis įsileido dar midaus į ąsotį ir susirūpinęs atsiduso.

– Bijau, kad nenumanot, kaip tai sunku, – tarė jis. – Žinokit, tiems, kurie lenda į jų ginklų kalves, jie išdegina akis ir dar priedo nupjauna liežuvį. Kad paskui neišsiplepėtų...

Midaus sušildytas šypsnys išblėso Kerniaus veide. Jis pasikasė savo barzdą ir atsikrenkštė.

– Na jau, na jau...

– Sakau, ką žinau. O dėl tų arklių... – Apsingis perbraukė per savo plikę. – Nemanau, kad man jų prireiks...

– Negi ritinsi tas statines iki pilies, Apsingi? – iš po vešlių antakių pažvelgė į Dignojos rūdininką Ventės kalvis. – Arklių prireiks! O mes ne iš karto ten brausimės. Apsižvalgysime pirmiau... Negi mes kokie piemenys?..

– Mes tavęs neįvelsim, – užtikrino ir Uvis. – Kas mums ten rūpi – mūsų reikalas. O tu niekuo dėtas. Bet pradžiai padėti mums gali. Va, jei Kernius tau pagelbėtų tas statines pakilnoti prie kalvių?

Apsingis susirūpinęs pažvelgė į midaus ąsotį, tarsi ten ieškotų atsakymo.

– Negi netinku tau į gizelius? – paklausė Kernius.

– Jei... Jei manyčiau, jog iš to bus nauda... Mat jūs, žemaičiai, dar nesuvokiat, kas per sutvėrimas tas teutonas! – Apsingis atsitiesė ir atsikrenkštęs spjovė per valties bortą. Tai jam tarsi kiek pagerino ūpą. – Tfu! Bloga vien pagalvojus. Bet jei manot, kad tai padėtų...

– Laimos jau žino, kad padėtų... – nusprendė Kernius. – Kitaip nebūtų mūsų suvedę. O kaip toliau bus, matysime. Bet kai midus toks geras, blogai būt negali. Mmm!.. Dar šliūkštelėk man. Numanau, kad statinė tai klevinė...

– Ne... Statinaitė iš ąžuolo medžio.

– Ne aklas, matau, kad ąžuolinė. Bet ne joje rauginai...

Apsingis ranka perbraukė savo plikę ir jo apsiblausęs veidas pamažu pragiedrėjo. Jis net sugebėjo nusišypsoti.

– Teisybę sakai... – tarė jis. – Užraugiau ir išlaikiau klevo statinėje. Perpyliau tik prieš kelionę... Ir tu atseki skonį?..

– O kaipgi? Negi būčiau meistras, jei neatsekčiau? – Kernius patenkintas ištuštino kaušą iki dugno. – Matai, nuo mūsų paslaptis sunkiai nuslėpsi...

– Irgi norėčiau patikėti... – pritarė Apsingis ir jo veidas vėl surimtėjo. – Bet žinokit – paslaptis paslapčiai nelygu!

3
Rygos bokštai

Rygos bokštus jie pamatė dar iš geros mylios nuotolio ir juo labiau jie artėjo, juo sunkiau Uviui sekėsi tramdyti jaudulį. Jį užliejo dvilypė jausmų banga. Viena banga buvo krūtinę gniaužianti pavojaus nuojauta. Tie į debesuotą vasaros dangų kylantys bokštai ir ypač jų papėdėse grėsmingai stūksanti mūro siena kadaise, ir ne taip jau seniai, atkirto jį nuo įprasto gyvenimo, pavertė beteisiu vergu, ir Ryga tapo jo kalėjimu. Suprantama, dabar Uvio jėgos buvo kitos, jo padėtis kita, kitos buvo ir galimybės, tačiau to praeityje jį užvaldžiusio bejėgiškumo liekanos dar tūnojo kažkur giliai širdyje. Ir kad kaip būtų keista, šalia šios atsirito ir antroji, beveik tokia pati galinga, tačiau visiškai priešinga banga. Tai buvo nuojauta, kad netrukus vėl pamatys vaizdus, kuriuos tada regėjo, pabus gatvių ir turgaus triukšme, kuris tada jį supo. Kad ir ką sakytum, beveik ketveri ilgi jo vaikystės metai buvo praleisti už tų mūrų, ir tarp daugybės liūdnų dienų pasitaikė ir linksmesnių akimirkų. Pasitaikė net mažyčių pergalių, tuo svarbesnių, kad jos padėjo susigrąžinti beveik prarastą pasitikėjimą savimi. Pasitaikė ir gerų žmonių, kuriuos jis prisimindavo su dėkingumu. Ir kas svarbiausia, ten visgi buvo daug išmokta. Tikrai daug! Ir dabar, beveik po ketverių metų, į Rygos mūrus iš lauko pusės žvelgė visai kitas žmogus. Visai nepanašus į tą pasimetusį, išsigandusiom akim vaiką, kuris surištom rankom belaisvių vilkstinėje buvo beveik vilkte įvilktas į miestą pro didžiuosius vartus. Iš tiesų, per pastaruosius ketverius metus, kuriuos Uvis praleido gimtinėje, atgavęs savo teises, jis subrendo ir sustiprėjo, tačiau pasikeitė, ko gero, mažiau negu per laiką, praleistą Rygoje.

Todėl dabar, palaipsniui artėjant tiems iš vaikystės sąmonėn įsmigusiems bokštams, nelengva buvo tvardytis. Tramdydamas nerimą jis jojo nuleidęs galvą, stengdamasis kuo ilgiau nežiūrėti į tuos tolimus mūrus, kad vėl po kurio laiko kilstelėjus galvą jie jau būtų kur kas arčiau. Tačiau kartais atrodė, jog tie Rygos bokštai ne tik nepriartėdavo, bet dargi nutoldavo. Gerai būtų paraginti Trabantą, tačiau šalia jo Kernius jojo ra-

mut ramutėlis, tarsi nebuvo verta skubėti, o tuo labiau – jaudintis. Už jų taip pat ramiai risnojo apkrauti vaško ritiniais nešuliniai arkliai. Uvis vis dirsčiojo į Kernių, stengdamasis atspėti, kokį įspūdį jam palieka artėjančio miesto vaizdas, tačiau šis elgėsi taip, tarsi ir nematytų Rygos mūrų. Atrodė, jog joja apsnūdęs, ramiai spoksodamas į arklių kanopų išmaltą bei vežimų ratų išvagotą kelią.

– Na tai kaip? A? – neištvėrė Uvis. – Tai bent miestas ta Ryga! Ką manai, meistre?

Kernius pakėlė galvą ir kiek primerkęs akis pažvelgė bokštų pusėn.

– Egi mūrai... – tarė jis visai abejingai. – Ir bokštas vienas kitas kyšo...

– Vienas kitas! Tik paklausyk! – kažkodėl Uvis pasijuto, tarsi ne Rygą, o jį patį įžeidė toks abejingumas. – Kur tu tokius regėjai? Ten tas, kur šaunasi virš kitų, tai Marijos katedra, o iš kairės su smailu stogu, tai švento Jono bažnyčios bokštas. O bokštų, kurie miesto sienoje, tai tik dalį tematome, o ten, kur keturkampis bokštas, – švento Jurgio vartai.

– Nagi, nagi. Pats ir bežinąs... – pagyrė Kernius tarytum vieną iš savo sūnų, atbėgusį parodyti, kokią švilpynę išmoko pasidaryti iš karklo šakos. – Bet kad smailūs tie tavo bokštai. Visai ne kaip Polocke.

– Tai ką, manai, Polocke geresni?

Kernius trūktelėjo pečiais.

– Vienas bokštas ar kitas, – tarė jis ir plačiai nusižiovavo. Persikėlę pirmąja valtimi per Dauguvą, jie jojo nuo ankstaus ryto, ir kelionė spėjo įgristi. – Man tai geležis galvoj, ne mūrai. Galvoju, apie ką ten porino tas tavo Apsingis. Regis, nelengva bus. Kaip ten jis tuos kalvių subuvimus vadino?

– Gildijom.

– Taigi. Aš esmi kalvis ir neprastesnis už juos. Išties geresnis. Tai kodėl man neįstojus į tą jų gildiją?

Atsakymo šiam klausimui nereikėjo ir Uvis jo nepasiūlė.

– Neįstosiu, nes nepriims. O kodėl? Todėl, kad jie prasti

kalviai... – pats sau atsakė Kernius. – Kad būtų tikrai geri kalviai, neslėptų ką sužinoję... O dabar jie bijo, kad kitas geriau padarys. Matyt, jie tas paslaptis patys pasivogė.

– Gal ir taip, – sutiko Uvis. – Bet koks mums skirtumas? Svarbu, kad mes sužinotume...

– Skirtumas svarbus! – papurtė galvą Kernius. – Jie slepia, akis degina, liežuvius pjausto... Kodėl? Todėl, kad bijo. Ir teisingai bijo...

– Kaip tai, teisingai?

– Patys pavogė, bijo, kad kiti jiems tą paslaptį paims.

– Greičiausiai taip. Bet jei būtum vokietis, tave į tą gildiją priimtų... – pridūrė Uvis.

– Nagi... – sutiko Kernius. – Bet, laimei, esu žemaitis. O anie tik vokiečiai. Kai taip pagalvoji, išsyk ramiau pasidaro.

❖

Pirmąją didesnę kliūtį, būtent Rygos vartus, jie įveikė be didelio vargo. To ir reikėjo tikėtis, nes Uvis vokiškai kalbėjo kaip tikras rygietis, o Kerniaus aprangos bei žodžių išteklių pakako, kad ir priekabiausias sargybinis jį palaikytų latgaliu iš padauguvio ar žiemgaliu. Priartėjus prie didžiųjų miesto vartų, Kerniaus veide nevirptelėjo nė vienas raumuo, nors jis tokius vartus ir regėjo pirmą kartą. Užtat jaudinosi Uvis. Tiesa, niekas to nepastebėjo, nes sargybiniams tą dieną darbo netrūko, tad jie tik užmetė akį ir tik dėl vaizdo pabaksnojo nešulinių arklių ryšulius. Kad maišuose vaškas, jie galėjo ir uoste užuosti, bet dėl viso pikto pasitikslino, ar jie vaško pirkliai.

– *Ja, ja... Haben Wax...* * – linguodamas galvą ir braukdamas plaštaka per ūsus, patvirtino Kernius, nes Uviui trumpam buvo tarsi užėmę žadą.

– Galite per daug neskubėti, – nusišypsojo sargybinis, kai Uvis stipriai truktelėjo nešulinius arklius už pavadžių. Tie ne-

* Taip, taip... Turime vaško *(Laužyta vok.)*.

norėjo lipti ant pakeliamo medinio tilto grindinio, o Uviui knietėjo kuo greičiau prasmukti pro sargybą. – Suspėsite. Legatas tik vakar atvyko. Dar truks laiko, kol jis iškeliaus.

– Mes ir neskubam, – pasiteisino Uvis. – Koks legatas?

– Na dabar! – nustebo sargybinis. – Ar jūs iš dangaus iškritę? Popiežiaus legatas, kuris tvarką Livonijoje pagaliau padarys! Ar ne dėl to vežat vašką į Rygą? Bus didelis turgus! Viskas pabrangs!

– Ak, tai. Tiesa... Žinoma... – Uvis delnu plojo nešuliniams arkliams per strėnas ir tie pagaliau įsidrąsino lipti ant tilto grindinio. Sargybinis jau žvelgė į artėjantį vežimą su malkomis. Jis nekantriai mostelėjo, kad Uvis su Kerniumi netrukdytų judėjimo. Sudundėjo mediniai tilto grėdai po arklių kanopom, ir jie įjojo į didžiojo bokšto pavartės prieblandą. Dar keliolika žingsnių, pavartė baigėsi ir jie pagaliau atsidūrė Rygos mieste.

Įtampa, kuri buvo jį suėmusi prie vartų, staiga atslūgo, ir Uvis giliai atsikvėpęs apsižvalgė aplink.

Rygos vaizdai, triukšmai ir kvapai vėl apsupo jį!..

Vaizdas buvo pažįstamas, nors ir šiek tiek pasikeitęs. Ryga augo sparčiai tais metais, ir keli namai, kurie, kaip prisiminė Uvis, buvo vieno aukšto, dabar buvo pakelti iki dviejų, o vieną namą gaubė pastoliai ir dailidės darbavosi, statydami net trečią aukštą! Name prie kampo į Jokūbo gatvę, kur jį siųsdavo pirkti riestainių, jau nebuvo kepyklos, ten dabar pardavinėjo gelumbės ritinius. Daug įvairių skirtumų pastebėjo visur, be to, atrodė, jog triukšmai ir kvapai, nors ir pažįstami, buvo tarsi garsesni ir sodresni. Uvis vos spėjo žvalgytis, o Kernius, kaip ir prieš vartus, tik apsidairė kartą kitą ir, nutaisęs abejingą veido išraišką, jojo toliau.

– Tai ką sakai? Aa? Ar esi matęs kada tokį miestą? – neiškentęs paklausė Uvis.

Kernius suraukė nosį, šniurkštelėjo.

– Egi dvokas tai beveik kaip Polocke! – nusprendė jis.

– Eik tu žinai kur! Koks tau Polockas... – užsiplieskė Uvis. Tiesa, jis pats Polocke nebuvo buvęs, tačiau jam netilpo į gal-

vą, kad koks nors kitas miestas galėtų prilygti Rygai. – Kaip tu gali lyginti?

– Gal ir tiesa, – samprotavo Kernius. – Dvokas ten kiek kitoks. Mat tada Polocke gaisras buvo. Kur nebus! Patys ir padegėm.

– Na jau... Lyginsi su Ryga, – negalėjo nurimti Uvis. – Va, žiūrėk. Ta gatvė suka į švento Jono bažnyčią. Ta, kurios bokštą matėm iš tolo. Dar pamatysi, koks jis iš arti. Yra į ką pasižiūrėti!

Jis užsižiopsojo, užvertęs galvą ir ieškodamas, kur pro namų tarpus pamatys bokštą, tad Kerniui teko timptelėti arklius į šalį, nes tiesiai į juos dardėjo dvikinkė karieta.

– Nio... Nio... – ramino pasibaidžiusius arklius Kernius. – Lekia kaip galvas pametę! Nebūt teutonai.

– Kad nepanašu, jog čia teutonai, – suabejojo Uvis. – Apsirengę ne taip.

Iš tiesų, trijų karietoje sėdinčių vyrų apranga buvo kur kas įmantresnė už juos supančių miestiečių. Spalvingesnė ir iš brangesnių medžiagų.

– Tai kas tada jie? – Kernius atsigręžė, lydėdamas akimis karietą, kol ta dingo už gatvės posūkio. Važiuojantieji buvo apsigaubę margais, blizgančiais auksu apsiaustais su pūstomis apykaklėmis. Vienas jų turėjo skrybėlę su neįmanomai didele, pūkuota balta plunksna. Skrybėlę jam teko prilaikyti ranka, kad nenukristų. – Anie pasipūtę nelyginant gaidžiai.

Uvis patraukė pečiais.

– Kad ir nežinau. Gal iš tų, apie kuriuos sargybinis pasakojo?

– Et, tegu anie žinos, – numojo ranka Kernius. – Ištupėjau balne tiek, kad, ko gero, sėdynė prilipo, neatplėšiu. Pats metas paieškoti Apsingio bičiulio meškos užeigos. Rasi pames man kur į kampą šiaudų kūlį.

– Ji vadinasi lokio, o ne meškos užeiga, – pataisė jį Uvis. – Ir atmink, kad mes pirkliai, o ne kokie valkatos. Ant šiaudų miegoti mums nepridera.

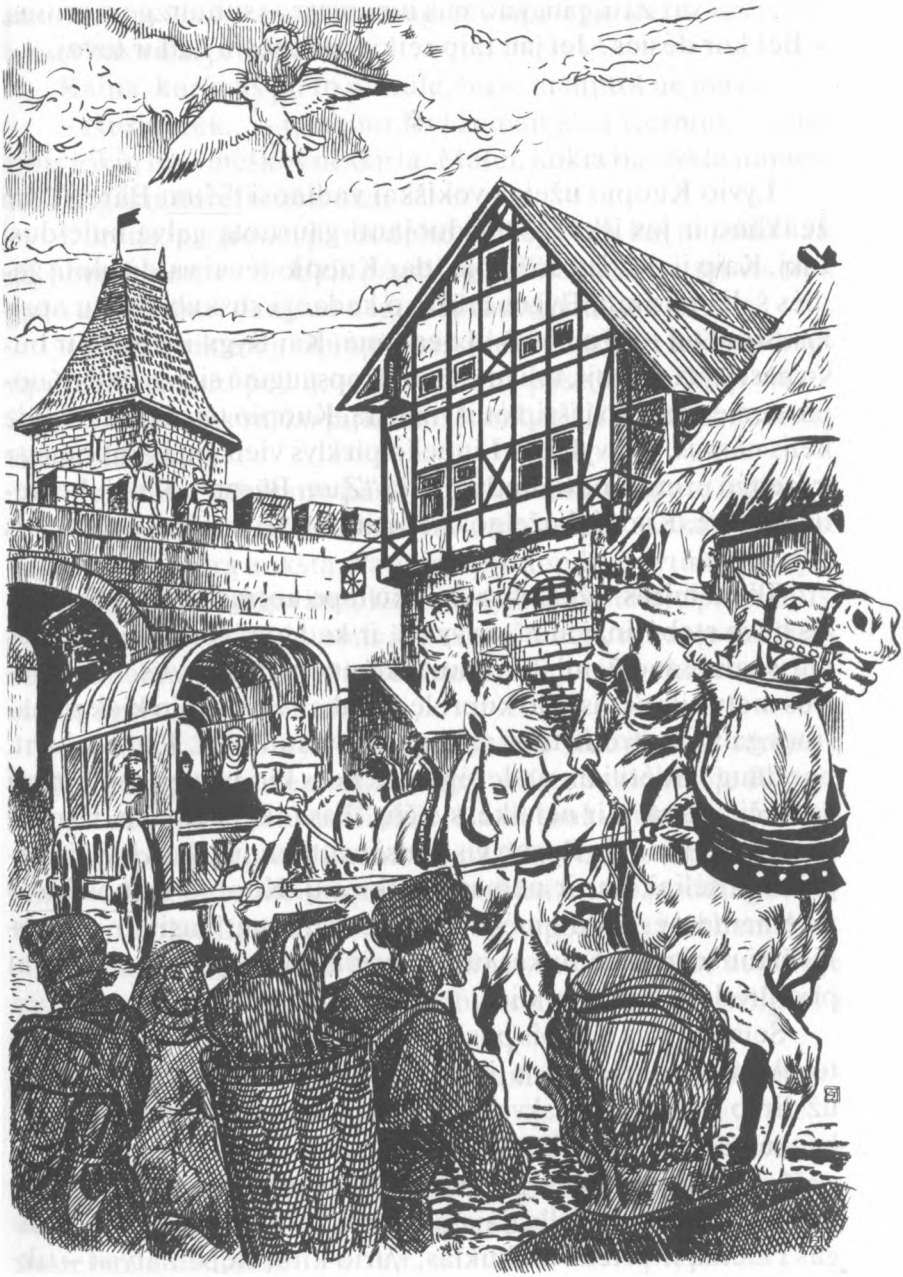

– Na va! Žinojau, kad bus nelengva, – suniurzgė Kernius. – Bet kur dėsies? Jei jau taip reikia, miegosiu kad ir lovoj.

❖

Lyvio Kuopio užeiga vokiškai vadinosi "Zum Bären", tai ženklino ir jos iškaba, vaizduojanti gauruotą galvą nuleidusį lokį. Kaip jie vėliau sužinojo, dar Kuopio tėvai valdė plotą žemės šalia pirmųjų Rygos mūrų, o kadangi suskubo laiku apsikrikštyti, tai tos žemės iš jų neatėmė. Kai Ryga išsiplėtė ir buvo pastatyta antroji, toliau siekianti apsauginė siena, dalis Kuopio žemės pateko į išsiplėtusį miestą. Kuopio tėvai pastatė joje kelis namus, o atvykęs iš Liubeko pirklys vieną jų išsinuomavo ir įrengė užeigą, pavadindamas ją "Zum Bären". Kai liubekietis numirė, Kuopiai užeigos nebenuomavo ir nutarė tvarkytis patys.

Tėvui mirus, užeigos savininku tapo antrasis sūnus Kuopis. Jis buvo stebėtinai aukštas vyras, ir kadangi vokiečių dailidės duris taisė savo ūgiui, Kuopiui teko nuolat lankstytis. Per kelerius metus jis net įsigijo kuprelę ir dabar vaikščiojo kiek panarinęs galvą ir atrodė tarsi amžinai būtų nuliūdęs. Tiesą sakant, per daug liūdėti jam nederėjo, nes nors kiti užeigų savininkai vokiečiai jo savu ir nelaikė, svečių "Pas lokį" netrūko. Lankydavosi pas jį ne tik Rygon vis gausiau atkeliaujantys lyviai, latgaliai ir sėliai, bet ir nemažai vokiečių. Kuopio kainos buvo prieinamesnės, midų mėgėjai laikė vienu geriausių ir net vokiečiai užeigų savininkai turėjo pripažinti, jog lyvis itin gerai prižiūrėdavo svečių arklius.

Šeimininkas Kuopis pusiau abejingai priėmė Uvio perduotus Apsingio siunčiamus linkėjimus, tačiau kai Uvis ištraukė iš už diržo kapšą, kuris skvarbiai Kuopio akiai pasirodė esąs pakankamai sunkus, jo liūdnoku veidu perbėgo šypsnys.

– Kambarys yra, – patvirtino jis, – ir ne bet koks, o toks, kad pačiam Ordino didžiajam magistrui tiktų. Dvi lovos, langas į kiemą ir priedo stebuklas, kurio kitur nepamatysit – tik-

ras stiklinis veidrodis! Ir kadangi jūs Apsingio pažįstami, tai ir kaina bus visai prieinama.

Kaina, kurią jis po to pasiūlė, buvo anaiptol ne maža.

– Nusidėrėk... – paakino Uvį žemaitiškai Kernius. – Šitas lyvis lokio nuo meškos neskiria. Matei, kokia baidyklė nupiešta. Tai gal ir derėtis nemoka.

Derėtis, pasirodo, jis vis dėlto mokėjo, nes kai nuleido kainą beveik perpus, ir Uvis pagaliau sutiko mokėti, tai vis tiek gavo už kambarį daugiau negu paprastai gaudavo.

– Elze! – riktelėjo Kuopis ir išsitiesė – atrodė, kad net kuprą nusimetė nuo pečių. – Snaudi kur pasislėpus, kaip visad! Parodyk ponams vaško pirkliams kambarį! Tą, kur ponai riteriai apsistoja.

Iš gretimo kambario pasirodė stamboka tarnaitė ir žingeidžiai apžvelgusi svečius, ypač Uvį, mostelėjo ranka į laiptus, vedančius į antrą aukštą. Pati lipo pirmoji ir, įvertindamas jos apkūnių klubų bangavimą, Kernius tyliai švilptelėjo pro dantis. Kuopis taip pat lipo laiptais iš paskos, matyt, nutaręs pasigrožėti nustebimu savo svečių veiduose, kai jie išvys kambarį, kuriame apsistoja net riteriai.

– Puikus kambarys! – išdidžiai tarė Kuopis, kai tarnaitė atvėrė duris į išties nemažą patalpą. – Kito tokio visoje Rygoje nėra, kad būtų su veidrodžiu! Ei, čia ne tau! – šūktelėjo tarnaitei, kuri, priėjusi prie į įmantrius pasidabruotus rėmus įtverto stiklo gabalo, įtraukė kvapą taip, kad jos ir taip įspūdinga krūtinė dar labiau išsišautų. – Ne tau tai, o ponams pirkliams!

Tarnaitė, nesutrikus ir patenkinta tuo, ką mato, nužvelgė savo stuomenį ir eidama iš kambario metė vylingą žvilgsnį į Uvį.

Kuopis laukė, kokį įspūdį naujiems svečiams paliko kambarys, ir ypač veidrodis.

– Oho... – sumurmėjo Kernius, nors, kaip suvokė Uvis, ne tiek stebėdamasis veidrodžiu, kiek tarnaitės stuomeniu. Kernius pats priėjo prie veidrodžio, bet pažvelgęs į savo atvaizdą, pastebimai susiraukė.

– Tai tikras Venecijos stiklas! – išdidžiai tarė Kuopis. – Nei pas Šulcą, nei pas Kasperhauserį tokio nerasit. Nebent pats vyskupas Albertas turi.

– Kad jis nekaip rodo... – pusbalsiu sumurmėjo Kernius.

– Tai štai. Geriau nerasite. – Kuopis dar kartą iškilmingai mostelėjo, tarsi reikalaudamas iš svečių pritarimo, kad kambarys išties puikus, ir jau prieš užverdamas duris tarė Kerniui:

– O su gerbiamu barzdotu ponu sutikti negaliu. Mano iškaboje pavaizduotas būtent lokys. Tikrų tikriausias lokys, ir nupiešė jį geriausias Rygos tepliorius. Gildijos narys! O veidrodis rodo puikiai!

Kernius susiraukė, bet, matyt, buvo tikrai pavargęs, nes, prieš užsiveriant durims, taip ir nesumojo, ką atsakyti...

– Tegu jis tą savo nusmurgusią mešką vadina nors ir gegute, – burbtelėjo nepatenkintas. – Ir kas būtų manęs, kad toks ištįsęs lyvis žemaitiškai supras?..

❖

Išsimiegojo jie puikiai, ir rytą pabudęs Kernius teikėsi pripažinti, jog kai kas Rygoje išties geriau negu kadaise jų užimtame Polocke. Ne todėl, kad čia buvo daugiau ko pagirtino, bet todėl, kad kai ko nebuvo iš viso. Jei būti tiksliam, tai nebuvo blakių. Polocke juos naktį taip puolė kapoti blakės, jog jų rikis nusprendė, kad rusai jas iš kerštо siunčia... Neapsikentė jie tada ir padegė visą užeigą, nutarę taip blakėmis atsikratyti, o patys išjojo miegoti į mišką. Supleškėjo ta užeiga su visom blakėm. Ir dar pusė Polocko. Čia visgi geriau. Blusą vieną kitą Kernius aptiko, tačiau blakių – ne.

Dienos pradžia tad buvo nebloga ir kadangi Apsingis turėjo atplaukti tik pavakary, atsirado laiko parodyti Kerniui miestą ir pabandyti ką nors sužinoti apie ginklų dirbtuves. Miesto gatvės, ypač aplink turgų, katedrą ir šv. Jono bažnyčią, daug kuo buvo atmintinos Uviui. Tai čia jis pirmą kartą pamatė Bardo juokdarių rodomus, jį tiesiog pakerėjusius akrobatinius nu-

merius. Tai čia jam teko bėgti nuo įžūlių Rygos vaikėzų, štai čia storoji Kercienė prarado ne tik pinigų kapšį, bet ir raktą nuo kamarėlės, kurioje ji buvo užrakinusi savo dukrą Beatą, kad ši nepabėgtų į vienuolyną. Tiesa, prie Kercės namo Uvis nutarė neiti. O jei storoji Kercienė jį pažins? Atsiminimų buvo daug, tačiau Kerniui jie nieko nereiškė ir jis sekiojo paskui Uvį domėdamasis tik tuo, kas nors menkiausiu kampu siejosi su ginklakaliais, ir net tekdavo jį tramdyti, kai jis laužyta vokiečių kalba iš kiekvieno praeivio stengdavosi ką nors iškvosti. Tačiau daugumas jų užkalbintų rygiečių apie kalves beveik nieko nežinojo. Na, kala kažkur ginklus, kad nuo pagonių apsigintų, ir tiek. Be to, tomis dienomis rygiečiai ir nesidomėjo niekuo, išskyrus ką tik atvykusiu popiežiaus legatu Modeno vyskupu Vilemu bei jo skaitlinga ir spalvinga svita. Visur tik ir sklido kalbos apie neįtikėtinai spalvingus atvykusių italų drabužius, apie jų žavingai mandagų elgesį bei jų skambią tarsi daina kalbą. Rygą taip sužavėjo atvykėliai, jog dauguma miestelėnų nenorėjo leistis į kitas kalbas. Nežiūrint to, per pusdienį kai ką sužinoti pavyko. Pasirodė, jog vyskupo pilyje esanti ginklų dirbtuvė senesnė, turi geresnius meistrus ir ginklus kala dailesnius. Nors daugiau ginklų nukalama Ordino kalvėje. Tiesa, jie ne tokie dailūs, bet knechtų būriams geri ir tokie. Kai Kernius paklausdavo, kurie ginklai, ar iš vyskupo, ar iš Ordino kalvės, geriau užgrūdinti, dalis pašnekovų net nesuprasdavo klausimo, o kurie suprasdavo, pažvelgdavo į juodu su įtarumu. Kokie pavojingi jų klausimai, jie sužinojo iš vieno šnekaus batsiuvio jau grįžę į "Lokį" ir paprašę šeimininko pavalgyti. Išgirdęs klausimą, batsiuvys apsižvalgė ir pažeminęs balsą paaiškino, jog jie, matyt, ką tik atvyko į miestą, nes kitaip žinotų, jog apie plieno grūdinimą geriau iš viso nekalbėti.

– Tai gi paslaptis, – dar tyliau dėstė batsiuvys, gerdamas jau ne pirmą kaušą alaus, – o už jos išdavimą iki raudonumo įkaitintom replėm išrautų liežuvį! Ją žino tiktai ginklų dirbtuvių meistrai, o kai gizeliai išmoksta, tai, kol jie dar nevedę, jų iš viso nebeišleidžia į miestą...

– Nejaugi? – nusistebėjo Uvis. – O kodėl?

– Jau nuo Ievos laikų taip yra, kad didžiausia pagunda vyrams yra moterys! – dar tyliau dėstė batsiuvys. – Jos gali apsukti ir gudriems vyrams protą taip, kad tie praras ne tik liežuvį, bet ir galvą. Taip gi nutiko Holofernui, kuris patikėjo Judita, ne geriau išėjo ir Samsonui*. Taigi, atsarga būtina, ir jei kol kas ir Ordino, ir vyskupo kalvių gizeliai dar su liežuviais, tai tik todėl, kad meistrai neleidžia įsikeroti pagundai. – Batsiuvys apvertė savo tuščią ąsotį ir tyliai sukikeno. – Aš savo gizeliams irgi baksteliu su yla į vieną vietą, jei pradeda plepėti, iš kokio medžio skaldau vinukus puspadžiams... Ei, Elze! Dar alaus!

– Kas tas Koloperna? – pusbalsiu paklausė Uvio Kernius. – Irgi kalvis?

Uvis nespėjo atsiliepti, nes į kambarį, nešina pilnu alaus ąsočiu, įėjo Elzė. Nešė alų šnekiajam batsiuviui, tačiau žvelgė į Uvį. Pastatė ąsotį ant stalo, priėjo prie žemaičių ir paklausė:

– Ar iš toli būsite?

– Šiaip tai iš Bremeno, – kuo ramiau atsakė Uvis. – Bet dabar čia, vyskupo valdose, vašką supirkinėjam. Kodėl klausi?

– Mano tėvas irgi iš Bremeno, – nustebo Elzė. – O klausiu todėl, kad jūs labai primenat vieną tokį vaikiną... Bet jis buvo visai ne iš Bremeno...

Mažos Elzės akutės skvarbiai žvelgė į Uvį, kuris nežinojo, ką atsakyti, tačiau tuo metu pasigirdo Kuopio riksmas:

– Elze, nenaudėle, vėl kur nors pasislėpus snaudi! Ponas rūdininkas iš Dignojos atvyko. Nuvesk poną rūdininką į jo kambarį!

Nors šnekusis batsiuvys ir siūlė naujiems pažįstamiems ištuštinti dar vieną alaus ąsotį, tačiau Uviui staiga praėjo ūpas klausyti jo šnekų.

---

* Holofernas, Judita ir Samsonas – Senojo Testamento personažai.

4
Ordino kalvė

Pilių tuometinėje Rygoje buvo dvi. Pirmoji ir aiškiai didesnė – už Rygos sienų išeinanti, storais bokštais apginta vyskupo Alberto pilis. Tai ją turėdavo omenyje miestiečiai, kai sakydavo, jog eina "prie pilies". Antroji, kurios svarba vis didėjo, buvo gerokai mažesnė Kristaus brolių ordino pilis. Jos pagrindą sudarė prieš trisdešimt metų vyskupo Ordinui paskirti du tvirtom gynybinėmis sienomis sujungti triaukščiai plytų namai už švento Jono bažnyčios į uosto pusę. Pagal tuometinį vyskupo Alberto sumanymą Ordinas privalėjo suburti pastovų branduolį karių, pasišventusių kalaviju platinti bei ginti Kristaus mokslą, suprantančių savo užduotį, ir svarbiausia – pavaldžių vyskupijos kapitulai. Mat iš Vokietijos miestų kasmet atvykstantys kryžininkai suplaukdavo vasaros pradžioje, o vos už kelių mėnesių, nutarę, jog atliko savo įžadus ir sulaukė popiežiaus jiems skirtų atlaidų, vykdavo namo. Tik dalis ištverdavo Rygoje metus–dvejus. Reikėjo tad pastovesnės ginkluotos jėgos, ir vyskupas vylėsi, jog neturto, skaistybės bei klusnumo priesaikomis susaistyti vienuoliai, nors ir su kalaviju rankoje, liks pavaldūs bažnytinei valdžiai ir tuo pačiu Livonijos vyskupystei. Tačiau pasirodė, jog puikybės pagunda visgi per didelė žmogaus jėgoms. Nors ir būdami vienuoliai, Ordino broliai, beveik visi kilę iš Vokietijos kilmingųjų, netrukus ėmė klausyti tik Ordino valdžios ir tvirtino tik per ją esą pavaldūs tolimam ir todėl mažai ką tiesiogiai galinčiam paveikti popiežiui Romoje. Jie tvirtino turintys lygias teises su vyskupyste, o kadangi jų šarvuotose rankose buvo kalavijas bei jėga, tai ir teisę jie dažnai sugebėdavo nusverti sau naudingon pusėn.

Neilgai juos tenkino ir pirmoji vyskupo skirta buveinė. Gana greitai jie išplėtė valdas, užimdami aplinkinius namus, paaukštino gynybinę sieną, pasistatė vartus ir galutinai atsitvėrė nuo miesto. Čia, kai jam reikėdavo būti Rygoje, apsistodavo didysis magistras, o likusį laiką jos komtūru buvo Ordino vyriausiasis ginklininkas. Už stiprių pilies sienų buvo pagrindiniai Ordino ginklų sandėliai, čia dundėjo ir karščiu alsavo Ordino ginklų kalvė. Jos prieigos buvo itin stropiai saugomos.

Tai netrukus patyrė ir Ventės kalvis Kernius. Pateko jis į Ordino pilies kiemą kartu su rūdininku Apsingiu ir nedideliu, vienkinkiu vežimaičiu, kuriame dardėjo dvi iš Dignojos atplukdytos statinės su rūda. Nei Uvio, nei Apsingio sūnaus Gunčio į vidų neįleido įtarūs sargybiniai, nusprendę, jog vieno padėjėjo dviems statinėms rūdos gana. Suprantama, tuo padėjėju apsiėmė būti kalvis Kernius ir, kaip ir pridera nuolankiam tarnui, nukoręs galvą klusniai stūmė stambiais grindinio akmenimis dardantį vežimą, kurį traukė vienas iš Ventės atkeliavusių nešulinių arklių. Pro trumpam atvertus vartus jie prasmuko į siauroką, triaukščių pastatų apsuptą pilies kiemą. Dar vežimui nesustojus, Kernius jau pamatė tai, ko ieškojo. Stūksančio kairėje pusėje pastato kampe kilo papildoma mūrinė atrama paremtas, matyt, vėliau pristatytas didžiulis kaminas. Dūmai lyg ir nerūko, tačiau Kernius tuoj pastebėjo, jog tiesiai virš jo virpėjo plevenantis skaidriai permatomo oro stulpas. Taip būna, kai žaizdras įkaista iki baltumo ir dumplės stumia į viršų perkaitusį orą. Ten, antrame aukšte, už siaurų, pailgų langų buvo Ordino kalvė! Tai ženklino ir iš šono pristatyti laiptai, ant kurių matėsi išbirusios medžio anglys, ir laiptų viršuje boluojančios plačios, stambiems kroviniams skirtos geležimi apkaustytos durys.

Ilgai dairytis nebuvo laiko, nes jų jau laukė baltu, nors ir ne per švariausiu vienuolio abitu apsigaubęs Ordino iždininkas. Tuojau pat prisistatė ir du iš įtariųjų sargybinių, kurie liepė Apsingiui nuritinti nuo vežimo vieną iš rūdos statinaičių. Pastačius statinaitę ant netašytų grindinio akmenų, teko palaukti, kol atsivėrė plačiosios pastato durys ir laiptais nusileido vyriausias ginklų meistras, kurio pareiga buvo įvertinti atvežtą rūdą. Pasirodė, jog tai ne itin įspūdingas apystoris kokių keturiasdešimties metų vyras. Kad jis ne eilinis Rygos miestietis, rodė veidas, kurio oda nuo žaizdro karščio bei kibirkščių buvo raudona, tarsi nuplikyta. Jis aiškiai nemėgo delsti, nes vos atėjęs nepatenkintas burbtelėjo, kad statinės dangtis dar neatkeltas, ir jis veltui gaišta laiką. Kietai įkalto dangčio vien pirš-

tais, kad ir tokiais stipriais, kaip Apsingio ar Kerniaus, neatlupsi, tad nekantrusis ginklų meistras iš arčiau stovėjusio sargybinio paėmė durklą. Tas dar pabandė prieštarauti, bet baltai apsigaubęs vienuolis ant jo riktelėjo ir sargybinis nutilęs prilaikė abiem rankom statinę, kol meistras be gailesčio suvarė durklo smaigalį į dangčio lentelę ir ją kone laužte išlaužė. Įkišęs pro plyšį pirštus, užkabino rūdos žiupsnį. Pirma kruopščiai ją apžiūrėjo, po to patrynė tarp pirštų ir pagaliau pakėlęs prie burnos paragavo. Jo raudoni žandai lėtai judėjo, meistras malė tarp dantų rūdą tarsi ragautų ypatingą skanėstą, kuriam reikia skirti visą dėmesį. Pagaliau jo veidą užliejo plati, palaiminga šypsena.

– *Nicht schlecht...* – tarė jis, atsigręžęs į vienuolį. – *Sogar ziemlich gut. Aber vielleicht ist es nur die obere Schicht? Man kann den Kerlen ja nicht trauen*.*

– *Das ist richtig, Meister Eisenbeil,* – sutiko vienuolis. – *Aber wir werden prüfen**.*

– Rūdininku Apsingiu iš Dignojos pasitikėti galima visada! – įsižeidė Apsingis. – Visa rūda tokia. Mano žodis.

Nei vienuolis, nei tuo labiau meistras Aizenbailis nesutriko, supratę, jog Apsingis neblogai moka vokiškai.

– Tai atkelk dangtį, žmogau! – piktai burbtelėjo Aizenbailis. – Kalvėje vyksta darbas. Neturiu kada čia su jumis stoviniuoti.

Atplėšus dar kelias lenteles, Aizenbailis panardino dešinę ranką į statinę iki alkūnės, pasirausė, ištraukęs saują rūdos, ją apžiūrėjo, pametėjo delne, pauostė, bet jau neragavo. Aiškiai liko patenkintas tuo, ką išvydo.

– Pirk, broli Klauzai. Tokios mums reikia kuo daugiau, – trumpai tarstelėjo vienuoliui ir atsisuko į Apsingį. – O tu be reikalo nepurkštauk! Pirmoji rūdos statinė nebloga. Jei ir kitos tokios, nupirksim visas.

---

* Neblogai... Netgi beveik gerai. Bet gal tai tik viršutinis sluoksnis? Juk tais žmonėmis pasitikėti negalime. *(Vok.)*

** Teisingai, meistre Aizenbaili... Bet mes patikrinsim. *(Vok.)*

❖

Vėliau Kernius stipriai krimtosi, kad pasielgė tarsi nekantrus vaikiščias. Reikėjo tik ramiai apsižvalgyti tame siaurame pilies kieme ir palaukti. Tada būtų buvę galima bandyti ieškoti kitų galimybių patekti į tą taip masinančią kalvę. Tačiau pasitaikė proga, ir Kernių suėmė pagunda, kuriai nesugebėjo atsispirti. Mat vienuolis su Apsingiu nuėjo kažkur į Ordino raštinę derėtis dėl kainos, meistras Aizenbailis nuskubėjo į pastatą kitoje pilies kiemo pusėje, o sargybiniai grįžo prie vartų. Kernius liko vienas pilies kieme, o čia visai netoli, tik už penkiolikos žingsnių, kilo akmeniniai, anglimis nubarstyti laiptai tiesiai į jo išsvajotą kalvę. O kalvėje vyko darbas. Tai ženklino ir virš didžiojo dūmtraukio virpantis perkaitęs oras, ir pro siaurus antrojo aukšto langus ataidintys kūjų dūžiai.

Kad taip tik pažvelgus... Tik pro langą ar pro durų plyšį...

– Pagalvojau, jei kas ir patėmys, tai pasakysiu, kad šiaip sau žioplinėju. Ieškau, kur mano šeimininkas prapuolė... – teisinosi jis po to Uviui. – Kaltas Apsingis, per ilgai užtruko...

Apsingis išties užtruko, nes Ordino iždininkas ilgai ieškojo kažkokio pergamento, kuriame jis surašydavo perkamos rūdos kiekį bei kainas. Taigi Apsingis kantriai laukė raštinėje, o lauke stoviniavo Kernius. Jau keletą kartų jis nuėjo iki akmeninių laiptų, net palypėjo jais, bet nuo laiptų pro langą nieko neįžiūrėjo. O tas pilies kiemas kaip tuščias, taip tuščias! Tik jų arkliukas stovi nukarinęs galvą ir krutina ausis baidydamas muses. Tylu, o toje tyloje vis aiškiau girdėti, kaip už storos sienos kala gal trys, o gal ir daugiau kūjų.

Kala taip, kad tiesiog galvoje dunda!

– Na, ir neišsikentęs užlipau iki pat laiptų viršaus ir pravėriau tas duris. Bet tik per plyšį.

Kol kas viskas klojos dar gerai. Kernius pravėrė duris, žvilgtelėjo ir tuoj pat nulipo laiptais žemyn. Nulipo nieko nepešęs, nes pasirodė, jog apkaustytos durys veda ne į pačią kalvę, o tik į prieangį. O ten dar dvejos durys, į kairę ir į dešinę.

Laukia vėl kieme, o tie už sienos dar aršiau kala. Tik dabar, kai durys pravertos, jis net girdi, kai kala didžiuoju kūju ir kai apkalinėja mažuoju. Iš smūgio aido net suvokia, kad plienas ką tik ištrauktas iš žaizdro. O kieme kaip nieko nėr, taip nėr...

Štai tada Kernius ir padarė, tiesa, drąsią, bet vis dėlto nedovanotiną klaidą.

Neatsilaikęs pagundai, jis užbėgo laiptais, įžengė į prieangį ir atvėrė dešiniąsias duris, už kurių žvangėjo kūjai.

Ir štai prieš jį atsivėrė išsvajotoji kalvė! Didžiulėje apytamsėje patalpoje balta šviesa švytėjo bent keturi žaizdrai, kampe stūksojo geležies lydymo krosnis, o šalia jos dar viena, tik perpus mažesnė. Žvangėjo kūjai, kuriais mosavo pusnuogiai kalviai, šalia jų gizeliai kojomis mynė dumples, pūsdami orą į žaizdrą, o kresnas barzdotas kalvis, paėmęs žnyplėmis nuo priekalo įkaitintą iki baltumo kalaviją, nešė jį prie durų, kur stovėjo kubilas su aušinimo skysčiu. Išvydęs Kernių, kalvis sustingo.

– *Hei, wer bist du, Kerl?** – paklausė ir mostelėjo baltai švytinčiu kalaviju. Kiek primerktos akys piktai žvelgė tiesiai į Kernių ir tas pasijautė, tarsi būtų piemenukas, sugautas kaimyno vyšnių sode.

– *Ik? Nein, ik niks!..*** – sulemeno Kernius ir, išsprūdus šiems pragaištingiems žodeliams, suvokė, jog taria juos klaidingai. Jo dėmesį per daug sukaustė jį supantys vaizdai, kad dar būtų galėjęs sekti tos prakeiktos kalbos tarseną. Ypač jį domino antroji, tarsi lydimo, tarsi kažkokia kitokia krosnis. Prie jos rikiavosi savotiški lyg iš anglies išskobti loveliai.

– *Ja du! Blöder!* – bliaute subliovė prieš jį stovintis juodabarzdis kalvis. – *Raus! Sofort raus!****

– *Wo...* – pagaliau surado žodžius Kernius. – *Wo ist Meister Eisenbeil?*****

---

* Ei, kas tu toks? *(Vok.)*

** Aš? Ne, aš nieko. *(Laužyta vok.)*

*** Taip, tu! Kvaily!.. Lauk! Tučtuojau lauk! *(Vok.)*

**** Kur... Kur yra meistras Aizenbailis? *(Vok.)*

– *Schmeist Ihn raus!** – šaukė kalvis, atsisukęs į gizelius, ir tie skubėjo vykdyti įsakymą. Keli plačiapečiai drūti bernai sugriebė Kernių už rankų, o barzdoto kalvio žnyplėmis laikomas, dar vis įkaitęs kalavijas grėsmingai priartėjo prie veido. Kernius veido oda pajuto jo žaižaruojantį karštį.

– *Also, wer bist du?*** – grėsmingai paklausė barzdotasis.

– *Stoss zu, Meister, und schluss...**** – iškošė pro dantis vienas ranką laužiantis bernas. Tai Kernius suprato, jį suėmė tikra baimė. Susikūprino, įtempė raumenis ir jau būtų bandęs išsiveržti. Nežinia kaip tai būtų pasibaigę. Du gizelius jis gal ir įveiktų, tačiau priekyje stovėjo trečias vyras, ir dar su įkaitintu kalaviju! Laimei tuo metu atsirado ir pats vyriausias kalvis Aizenbailis. Pirmas jo įspūdis, matyt, buvo, kad kalvėje netvarka. "Ko nedirbat!" - užgriaudė jis. Bernai tuojau pat paleido Kerniaus rankas, rausvai žaižaruojantis kalavijas nusviro, ir gizeliai vienas per kitą aiškino, jog čia kažkoks nepažįstamasis įsibrovė į kalvę. "Ak, čia to žiemgalio tarnas! – pažvelgęs į Kernių, atpažino Eizenbailis. – Matyt, pusprotis koks...." Neklausydamas pasiaiškinimų, jis vožė Kerniui per ausį, kad to net galva suzvimbė, ir pastūmė jį durų link. Kitur Kernius to jokiu geru nebūtų pakentęs, bet dabar pats suvokė, jog antausis jį išgelbėjo, ir nuskuodė į priemenę, o po to žemyn anglim nubarstytais laiptais. Iš paskos bėgo Aizenbailis, ir jei Kernius nebūtų taip vikriai skuodęs, greičiausiai būtų spyręs jam į užpakalį. Kieme prie vežimo trypčiojo Apsingis, nesuprasdamas, kur dingo Kernius.

– Žiūrėk savo tarno! – piktai metė Apsingiui meistras Aizenbailis. – Jo laimė, kad gerą rūdą atvežei, kitaip už smalsumą būtume akis išdeginę!

– Atleiskit... Jis nežinojo... – lankstėsi Apsingis.

– Ir žiūrėk man, kai veši kitas statines, kad šito kvailio nė kvapo nebūtų!

---

* Meskit jį lauk! *(Vok.)*

** Kas tu esi? *(Vok.)*

*** Trenk jam, meistre, ir viskas... *(Vok.)*

– Nebus... Nebus... – užtikrino Apsingis.

Kadangi statinės buvo iškrautos, vežimas per pilies kiemo grindinį dardėjo lengvai. Kernius sekė iš paskos, nudelbęs akis, ir jas pakėlė tik kai už jų nugaros užsivėrė Ordino pilies vartai.

❖

– Prisidirbau... Kaip koks kvailys paskutinis... – susikrimtęs kartojo Kernius. – Kaip koks durnaropių priputęs piemengalys... Na ir kaip galėjau šitaip? Kai viskas buvo taip arti. Ar koks kaukas man galvą susuko?

– Gerai jau, gerai... – pertraukė jį Uvis, kuris pirmą kartą girdėjo Kernių šitaip save kaltinant. Šiaip kalvis būdavo įsitikinęs, jog būtent jo teisybė, ir kvailai pasielgti bei suklysti tegali kiti. – Na ką jau padarysi. Pasiskubinai...

– Pasiskubinau? O ką tu būtum daręs, kai už durų kūjai tik dunda, tik dunda? Aa? – tuoj pakeitė kalbą Kernius. Kad jis pats save kaltina, dar buvo galima pakęsti, bet kitas, ir dar jaunesnis, prie to prisidėti negalėjo. – O tame kieme nieko. Kaip iššluota. Kur tu buvai prapuolęs? Aa? Kaip į vandenį!

– Nagi laukiau toje raštinėje... – tarsi pasiteisindamas tarė Apsingis. – Na, bet ir protas tavo. Tiesiai į pačią kalvę! Akis galėjai prarast. Ir ne tik tu!

– Bet kokia ten kalvė! Oi, vyručiai, kokia kalvė! – svajingai atsiduso Kernius. – Dvi lydymo krosnys ten. Viena didelė, bet šiaip krosnis kaip krosnis... Užtat ta kita! Va dėl tos ir suku galvą. Kam jos reikia?

– Kam reikia? Ogi geležį lydyti, kaip kitaip? – neatlyžo Apsingis. – Užsimanei paspoksoti į krosnis ir vos manęs nepražudei.

– Kad ne... Jei būtų lydymui, tai gi būtų rintė, kur nuteka lydinys... – nekreipdamas dėmesio į Apsingio žodžius, tęsė Kernius. – Rintės reik. O ten jos nebuvo.

– Nebuvo? – susidomėjo ir Apsingis. – Tai kaip jie tada geležį ištraukia?

– Tai va! – Kernius suraukė antakius ir įnirtingai kasė barzdą, kaip visad, įtemptai galvodamas. – Ir kam mažesnė krosnis lydymui, kai yra didelė? Ne... Ta krosnis - ne lydymui!

– Tai kam gi?

– Va! Kam ji? Dėl to ir atvykom į Rygą. Yra kita krosnis ir yra geldelės iš anglies...

– Kaip tai, iš anglies?

– Taip atrodė... Kad iš anglies. Kad būtų tik viena, pamanytum, koks gizelis išskaptavo savo malonumui. Bet kad jų prikrauta visa stirta...

– Eik jau! Niekus kalbi, – numojo ranka Apsingis. – Kas gi kalvėje žais skaptuodamas geldas iš anglies? Didelio anglies gabalo reikia.

– Atrodė, kad iš anglies... – toliau svarstė Kernius. – Kad būčiau galėjęs pačiupinėti... Bet laiko nebuvo. O kai anas puolė nelyg pats Pykolis su tuo įkaitintu kalaviju, tai ir primiršau...

– Galėjai akis prarasti. O dabar jau šaukštai po pietų... Baigta jau.

– Negi? – nenorėdamas tuo patikėti, prieštaravo Kernius. – Tik pradėjau čia savo žvalgybas.

– Pradėjai, o per nekantrumą Ordino pilyje ir baigei, – negailestingai atrėžė Apsingis. – Žinokis, aš savo galvos prarast nenoriu. Girdėjai, ką sakė...

Kernius giliai atsiduso. Būtų dar prieštaravęs, o dar mieliau kaltę ant ko kito suvertęs, bet pats neįžvelgė išeities.

– Na, gal kaip nors kitaip galėtume ten patekti? – sumurmėjo jis, nors balse skambėjo abejonė.

– Į Ordino pilį – niekaip, – nutraukė jį Apsingis. – Pats gi matei...

– Reiks tada bandyti vyskupo pilį... – įsiterpė kol kas meistrų kalbos kantriai klausęsis Uvis. – Yra gi kalvė ir ten...

5
Vyskupo ginklų dirbtuvė

Bent iš pradžių atrodė, jog iššvalgyti vyskupo pilies ginklų dirbtuves bus paprasčiau. Mat patekti į pačią pilį nebuvo sudėtinga. Pilyje buvo ne tik vyskupo Alberto rezidencija, bet ir Livonijos vyskupystės parapijas bei plačias kapitulos valdas prižiūrinti raštinė. Nemaža reikalų čia turėjo ir Rygos miesto žmonės, pilyje būtinai apsilankydavo į Rygą atplaukiantys maldininkai bei kryžiaus karų dalyviai. Tad lankytojų netrūkdavo, ir didžiuosius pilies vartus sandariai užverdavo tik nakčiai. Tokia tvarka buvo nusistovėjusi ir paprastom metų dienom, o ką ir kalbėti apie šias dienas, kai Rygos vyskupo pilyje apsistojo pats popiežiaus legatas, šaunaus Italijos Modenos miesto vyskupas Vilemas ir svarbiausi jo spalvingos svitos asmenys. Daug kas iš visų Livonijos provincijų dabar skubėjo įteikti legato raštvedžiams savo prašymus bei skundus, į pilį plūdo Rygos pirkliai bei amatininkai, siūlydami savo prekes, miniomis plaukė miestiečiai, norėdami pasigėrėti neįprastai spalvingais svečių rūbais. Stebino rygiečius ne tik kilmingųjų italų apranga, bet ir jų tarnų livrėjos. Rygos amatininkų bei pirklių žmonos kraipė galvas iš nuostabos, jog net ir tarnai iš tos tolimos Modenos atrodė puošniau už jų vyrus. Skverbėsi pilin ir Rygos elgetos. Paprastai sargyba jų nepraleisdavo ir jiems tekdavo būriuotis prie didžiųjų vartų, tačiau, patankėjus žmonių srautui pro vartus, sunku juos buvo ir sugaudyti.

Taigi patekti į pilį galėjo bemaž kiekvienas, ir jau sekančią dieną Kernius su Uviu lyg niekur nieko pražygiavo pro vartus. Išsiruošdami jie pasiėmė po suvyniotą į drobę kvapnaus vaško ritinį, kad visi patikėtų, jog jie paprasti vaško pirkliai. Tačiau sargybiniai net neatkreipė į juos dėmesio, ir taip pro didžiuosius vartus jie įžengė į anaiptol netuščią pagrindinį vyskupo pilies kiemą. Juos nustebino erdvė, nes kiemas pasirodė esąs kelis kartus didesnis už Ordino pilies. Dydžio beveik kaip pusė Rygos turgaus, jis buvo ne siauras ir pailgas, o daugmaž stačiakampis. Ir žmonių jame buvo beveik kaip turguje. Minia būriavosi prie drožinėtų durų, kurios vedė į vyskupo rūmus ir kur dabar buvo apsigyvenęs legatas Vilemas. Kitoje kiemo pusėje

stoviniavo pirkliai su prekių pavyzdžiais. Jų būrelyje raštuoto šilko rūbais išsiskyrė vienas legato sekretorių, apžiūrinėjęs žiedus, kuriuos jam siūlė auksakalys. Užsiėmę savo įprastais reikalais, skubėjo per kiemą kapitulos tarnautojai, o tolėliau prie į sandėlį panašaus pastato, stengdamiesi per daug nekristi į akį sargybai, glaudėsi keletas elgetų.

Per ketverius metus, praleistus Rygoje, Uvis taip ir neišdrįso įeiti į pilies kiemą, tad matė jį pirmą kartą ir dabar su tikru susidomėjimu žvelgė į supančius kiemą aukštus rūmus. Kernius taip pat dairėsi po kiemą, tačiau jis ieškojo tik vieno pastato, kurį atrasti buvo ne taip paprasta. Namai supo kiemą iš visų keturių pusių, tačiau nesimatė kalvės paskirtį išduodančio aukšto kamino ar anglimis apibarstytų išorinių laiptų. Tiesa, laiptų kieme netrūko, o patys plačiausi, kylantys puslankiu, vedė į puošniąsias vyskupo menes. Siauresniais laiptais buvo galima patekti į kitus pastatus. Ieškodamas kalvės paskirtį išduodančių pėdsakų, Kernius neskubėdamas vaikštinėjo po kiemą. Jam artėjant prie plačiųjų laiptų, kur būriavosi miestiečiai, jį sustabdė neaukštas, švariai nusiskutęs vyriškis.

– *Haben sie auch Hönig, vielleicht?** – mandagiai paklausė jis.

Kernius sutriko, tačiau laimei netoliese buvo Uvis.

– Deja, medaus dabar neturime, – vokiškai atsakė jis. – Užtat turime vaško. Tikrai puikaus vaško!

– Tiesa, kvapas neblogas... – Vyriškis tiriančiai nužvelgė prieš jį stovintį jaunuolį. Akimis įvertino Uvio gerai išdirbtos stirnos odos striukę. Žvilgsnis ilgėliau stabtelėjo ties sidabru papuoštu diržu, prie kurio, atrodo, paprastai kabėdavo ir kalavijas. Eidami į vyskupo pilį, Uvis su Kerniumi ginklus paliko "Lokyje", be to, ilgieji ginklai nelabai tiko jų pirkliškai išvaizdai. Vyriškis iš pradžių lyg ir dvejojo, o po to krestelėjo galva. – Nesu anksčiau tavęs matęs, tačiau atrodai gana patikimai. Na ką gi, parodyk savo vašką.

---

* Gal turėtumėt kartais ir medaus? (Vok.)

Jie pasitraukė į šalį nuo minios ir Uvis atklostė vaško ritinį gaubiančią drobę. Vyriškis žinovo žvilgsniu permetė jį ir pakraipė galvą.

– Ir spalva nebloga. Žvakėms tiks. Tiesą sakant, šiuo metu man labiau reikėtų medaus. O vaško tik tiek teturite?

– *Nein, nein!* – papurtė galvą tiek jau pats vokiškai supratęs Kernius. – *Viel haben**.

– Turime pakankamai, – pridūrė Uvis, kuris geriau nuvokė, kokį kiekį rimtas pirklys galėtų pavadinti "daug". – Čia tik pavyzdžiai. Girdėjome, jog svečius iš Modenos vaškas domina.

– Žinot, abejoju! – Vyriškis gražiai apkirptais nagais pakasė savo lygų skruostą ir susimąstė. Patylėjo ir tarė: – Bet iš jūsų gal ir paimčiau. Jei kaina prieinama.

– Dėl kainos? Tiesą sakant, mums reikia prekių. Tad jei galėtume mainyti...

– Aa! – Vyriškio akyse žybtelėjo pasitenkinimo ugnelė. Mainai atvėrė galimybę dvigubam pelnui: už prekę, kuri perkama, ir už tą, kuri parduodama. – Nesikuklinsiu sakydamas, jog aš Rygos prekių pasiūlą žinau geriausiai. Kas jus domina?

– Domintų gerai nukaltos sagtys, durklai... Girdėjome, jog vyskupo ginklų dirbtuvėje ypač dailius nukala. Bet suabejojome, ar yra ta dirbtuvė. Atėjome ir jokios ginklų kalvės nematyti!

– Na jau! Dirbtuvė tikrai yra. Ir net visai netoli nuo tos vietos, kur stovime. Bet supraskit, jie tiesiai neparduoda. Vyskupas Albertas nenori, kad jo žmones verslas sugadintų. Bet būtent aš jums galiu gauti. Ir beveik didmenine kaina.

Kernius kumštelėjo Uviui, nes suprato bent tiek, jog pirklys prasitarė, kad kalvė kažkur netoli.

– Įdomus pasiūlymas. Svarstytinas, – kiek galėdamas abejingiau nutęsė Uvis. – Ypač jei galėtum pasiūlyti durklų iš vyskupo kalvės. Bet kur ta kalvė? Gal jos iš viso čia nėra?

– Yra, kaip nebus! Štai ten, tie apatiniai langai... – Pirklys

* Ne, ne! Daug turim. *(Vok.)*

ranka parodė tolėliau stovintį pastatą. Iš visų kiemą supančių pastatų šis buvo menkiausias ir iš lauko atrodė kaip sandėlis. Apatiniai nedideli langai storame pastato mūre buvo iškirsti beveik prie pat žemės. Kalvė greičiausiai buvo pusrūsyje. Netoli langų prie sienos sėdėjo keli elgetos. – O, ten didelės dirbtuvės! Įėjimas iš ūkinio kiemo pusės. Bet ten pašalinių neįleidžia. Tačiau aš turiu priėjimą ir durklus jums gausiu.

– Aa, tai jūs įeinat į kalvę? – Uviui sunkiai sekėsi nuslėpti savo susidomėjimą. – Gal jūs priklausote ginklakalių gildijai?

Glotnaus veido vyriškis papurtė galvą ir nusišypsojo.

– Ne, aš esu pirklys. O į kalvę – ko man brautis į kalvę? Negi man savų bėdų nepakanka?

– Na, gal tam, kad patikrintumėt prekę...

– Sugebu ir taip. Be to, jūs ne iš Rygos, tai nelabai ir nutuokiat, kokie čia papročiai. Į ginklų kalvę įleidžia tik ginklakalių gildijos narius – ir ne visus. Kodėl jūs taip domaujatės?

– Priežastis paprasta, – Uvis nusigręžė, kad akylusis pirklys nepastebėtų jo nusivylimo. – Reikia gi žinoti, ar durklas tikrai iš vyskupo dirbtuvių. Nes mus yra bandę apgauti.

– Aš užtikrinu, kad ginklas bus tikrai iš vyskupo kalvės.

– Bet jūsų ten neįsileidžia, patys sakėt. Gal geriau paieškoti žmonių tiesiai iš dirbtuvės?

Atrodė, jog pirklio savimyla tapo užgauta. Jis net raustelėjo, aiškindamas:

– Neįleidžia ten nieko, išskyrus patikimiausius ginklakalių gildijos narius. Kiti net nosies įkišti negali. Nebent pats jo šviesybė vyskupas Albertas. Bet pas mane tarnauja buvęs ginklakalių gildijos narys. Aš vienintelis pirklys Rygoje tokį turiu. Todėl ir sakau, kad jums pasisekė!

– Šit kaip! – vėl pagyvėjo Uvis. – Atsiprašau, aš šito nežinojau. Tai jis, tas gildijos narys, jums durklus kala?

– Ne, ne! Niekas kitas Rygoje neturi teisės kalti ginklų, tik vyskupo dirbtuvės, na ir dabar tos naujosios, Ordino. Labai jau nepatiko jo ekscelencijai vyskupui, kai Ordinas įsitaisė ginklų kalvę, girdėjau, net pačiam jo šventenybei skundėsi. Bet nieko

nepešė. Jei Ordinui tos teisės neatėmė, tai kur man ir svajoti... Ar jūs iš dangaus iškritę, kad nesuprantat?

– Atsiprašau, gal ir nusišnekėjau, – sutiko Uvis. – Mat kai pasakėt, jog pas jus tarnauja ginklakalių gildijos narys...

Pirklys nekantriai mostelėjo ranka.

– Jis mano raštininkas. Ir visai neblogas raštininkas. Taigi užsukite, ir už gerą prekę pas mane visada gausite gerą kainą. Užeikite kad ir rytoj. Ketvirtas namas nuo katedros turgaus aikštėje, iškaboje – nupaišytas grifas. Jei manęs nebus, tai bus tas mano raštininkas. Jam pasakysiu apie jus.

– Dėkojame. Būtinai užeisime, – linktelėjo Uvis.

Tuo metu sušurmuliavo, suvilnijo susispietę prie didžiųjų laiptų miestiečiai. Lėtai, iškilmingai atsidarė didžiosios dvivėrės vyskupo Alberto herbu papuoštos durys ir iš vyskupo rūmų išėjo keturi tarnai, apsitempę kojas baltomis kojinėmis, apsiavę geltonais bateliais ir užsimetę geltonus berankovius. Jie išsirikiavo abipus durų, duodami suprasti, jog netrukus iš rūmų pasirodys itin svarbus asmuo. Nuskustveidis pirklys iš karto pamiršo apie Uvį, vašką ir durklus.

– Tai kol kas! – skubiai tarė ir pasistiebė, norėdamas geriau įžiūrėti, kas vyksta prie vyskupo rūmų. Ten plačiai atlapotų durų angoje pasirodė pats popiežiaus legatas, Modenos vyskupas Vilemas.

❖

Kaip ir pridera popiežiaus atstovui, Modenos vyskupas buvo orus ir rimtas. Palyginus su marga tarnų apranga, jo platus gelsvas iki pat žemės siekiantis apsiaustas atrodė gana santūriai. Tik apsiausto kraštai buvo išsiuvinėti baltu šilku išmoningais lapus ir uogų kekes vaizduojančiais raštais. Vyskupo skrybėlę bei lazdą jis buvo palikęs rūmuose, nes išėjo ne kokia iškilminga proga, o tiesiog pabendrauti su kieman suplaukusiais rygiečiais. Iškėlęs virš galvos dešinę ranką, jis plačiu kryžiaus ženklu palaimino susirinkusius. Visas pilies kiemas sujudo, vieni

klaupėsi ant grindinio, kiti lenkė galvas, tačiau visi, įskaitant ir Uvį, žegnojosi. Vienas Kernius nesusigaudė, kas čia vyksta, ir timptelėjo Uvį už rankovės:

– Ko anie spokso į tą ten?..

– Ten vyskupas. Tyliau! – sušnibždėjo Uvis.

– Buvo į ką žiūrėti! Bet kol anie spokso, aš suspėsiu...

– Kur suspėsi? – tyliai paklausė Uvis, tačiau Kernius jau brovėsi per suklaupusius kiton aikštės pusėn. Uviui neliko nieko kito, kaip vytis Kernių. Žmonės juos lydėjo piktais žvilgsniais, tačiau Kerniaus tai nė trupučio nejaudino. Vienai drūtai, beveik iki žemės palinkusiai moteriškei jis net užmynė ant sijono ir ši atsigręžė, norėdama išbarti nevėkšlą, tačiau išvydo Uvį ir nustebusi sumirksėjo. Ji žioptelėjo, tarsi norėtų ką pasakyti, ir spoksojo į Uvį kaip į vaiduoklį. Uvis, pamatęs tą raudoną veidą su juodais tankiais antakiais, irgi nejučiomis krūptelėjo. Ant žemės klūpojo niekas kitas kaip Kercienė ir iš sumaišties, kuri ženklino jos platų, papurtusį veidą, jis suvokė, jog ji dabar stengiasi prisiminti, kur ir kada bus regėjusi šitą jauną vyrą. Uvis nusigręžė ir net kiek susikūprino. Vikriai prasibrovęs pro keletą žmonių eilių, dirstelėjo per petį. Kercienė buvo atsistojusi ir įdėmiai žvelgė jo pusėn. Reikėjo irtis toliau.

Prieš jį Kernius, nesižvalgydamas nei kairėn, nei dešinėn, kaip stumbras brovėsi per klūpančių minią pirmyn ir netrukus jau pasiekė savo tikslą – į sandėlį panašų pastatą, kur prie pat žemės rikiavosi siauri, geležinėmis grotomis apkalti langeliai. Prisišliejęs prie akmeninės sienos, netoli kampinio lango tūnojo skarmalais apsisiautęs storas vienaakis elgeta, ir Kernius, pastūmėjęs jį į šalį, prigludo prie langelio. Laimei dabar didžiuma žmonių vėl atsistojo ir Kercienė pradingo stovinčiųjų minioje. Bet kas žino, jei ji išties atpažino Uvį, gal dabar braunasi jų pusėn, ieškodama savo buvusio vergo?

– Atsargiai! – Uvis pasivijęs griebė Kerniui už rankovės. – Negi tau nepakako Ordino pilies! Mums reikia iš čia dingti!

Kernius nenoriai atsitraukė nuo langelio. Jis buvo ir susijaudinęs, ir nusivylęs.

– Nedaug matyt, šviesos trūksta... – burbtelėjo jis. – Bet žaizdrai yra. Atrodo, įmatau ir krosnį... Netrukdyk!

– Kitąkart. Dabar reikia dumti iš čia, – nekantravo Uvis bijodamas, jog Kerniaus, ko gero, neišjudins, tačiau susilaukė visai netikėtos pagalbos. Greta jų pasigirdo piktas riksmas:

– *Weg von hier! Weg! Weg! Das ist mein Platz! Weg!**

Tai buvo skarmaluotas storulis elgeta, kuris dabar iš visų jėgų savo kriukiu stūmė Kernių nuo langelio, stengdamasis vėl užimti savo ankstesnę vietą.

– Gėdos turėtumėt!.. – rėkė jis, užmerkęs vienintelę sveiką akį. – Gėdos! Taip apsirengę ir gviešiatės mano gero!

– Kodėl gėdos?.. – sutrikęs paklausė Uvis, tačiau tuojau pat gavo atsakymą. Baigęs laiminti žmones nuo didžiųjų laiptų, vyskupas Vilemas pasėmė iš tarno laikomo kapšo pilną saują skatikų ir metė juos per arčiausiai stovinčių žmonių galvas tolyn į tą pusę, kur būriavosi elgetos. Dalis skatikų atsitrenkė į akmeninę pilkojo pastato sieną ir nuriedėjo žemyn visai prie langelių. Elgetos ir keli miestiečiai puolė jų rinkti.

– Neljskit, čia mano!.. – rėkė storasis elgeta, brėždamas kriukiu ratą apie nukritusius pinigėlius. – Gėdos turėtumėt!

Vyskupas Vilemas, oriai dar kartą palaiminęs minią, pasišalino į rūmus, ir dabar visų dėmesys nukrypo į kalvės pusę, kur šaižiai kažką šūkalojo, grūmodamas kriukiu, skarmalotas elgeta. Nors Kernius ir nesikėsino į jo laimikį, o tenorėjo dirstelėti pro langą, elgeta niekaip negalėjo nusiraminti. Tereikėjo laukti, kad netrukus pasirodys ir Kercienė...

– Vėliau... Galėsi bandyt vėliau... – pro dantis sušvokštė Uvis ir stipriai suėmė Kernių už alkūnės: – O dabar dingstam... Nedelsiant!

Uvis su Kerniumi skubiai žingsniavo vartų link, o storas vienaakis elgeta vis dar šūkalojo, grūmodamas kriukiu:

– Kitąsyk pabandysit lįsti į ne savo vietą, tai užmušiu!

---

* Šalin iš čia! Šalin! Šalin! Čia mano vieta! Šalin! *(Vok.)*

6

Šlubasis ginklakalys

Sulaukę Modenos vyskupo palaiminimo, pilies kieme susibūrę miestiečiai kone urmu siūbtelėjo atgal į miestą. Prie pagrindinių pilies vartų susidarė spūstis, ir šį kartą Uviui teko brautis pirmajam. Kernius nenoriai vilkosi iš paskos, vis dirsčiodamas atgal. Pasiekus tarpuvartį, juos pagavo žmonių srautas ir tiesiog nešte išnešė į nedidelę priešpilio aikštę.

– Nežiopsok! – nekantriai šūktelėjo Uvis ir, pagriebęs kalvį už rankovės, tempte nutempė į šalį. Čia pagaliau buvo galima persimesti žodžiais.

– Kas tau dega? Pasižiūrėt gi dar reikėjo... – burbėjo nepatenkintas Kernius, žengdamas šalia Uvio, kuris jau nėrė į vieną iš skerstgatvių.

– Sakau tau... Gali atpažinti mane! – Uvis nusišluostė prakaitą ir, atsišliejęs namo sienos, iš už kampo peržvelgė pro pilies vartus plūstančius žmones. Kercienės nesimatė, nors, antra vertus, negalėjai būti tikras, kad ji neišėjo.

– Kas ten tave atpažins?

– Ta boba... Manau, kad jau atpažino.

– Kokia boba?

– Pas kurią buvau, kai mane pagrobė. Ta boba! – beveik šūktelėjo Uvis. – Tu jai ant pridurkų užmynei. Supranti?..

– Aš? – Kernius kažkodėl pasijuto įžeistas. – Negi vėl mano kaltė? Reikėjo juk pasižiūrėt tą kalvę!.. Ar ne dėl to čia atsibastėm? Ką? Ne dėl to?

– Nesakau, kad kaltė... – jau atlaidžiau tarė Uvis. – Bet kai broveis nelyg jautis, jai užmynei ant pridurkų... O ji įsispitrijo į mane. Jei atpažino, nelabai gerai...

– Aa... Tai ta stora, kuri akimis spigino, ką? – numykė Kernius. Jis apie Uvio metus, praleistus Rygoje, žinojo nemažai, tad toliau aiškinti nereikėjo. – Bet tu gi pasikeitęs...

– Tas taip, bet... – Uvis atsiduso ir bandė įsivaizduoti, kaip tas susitikimas galėjo atrodyti Kercienei. Va, šmėkštelėjo minioje veidas, kuris tarsi turėjo panašumo į prieš kelerius metus jos engto jauno vergo... Nejaugi ji taip iš karto ir atpažintų?.. –

Manau, kad nebuvo tikra. Bet nereikia jai duoti naujos progos.

– Nepažino, kur pažins! – nusprendė Kernius, kuriam daugiau rūpėjo kiti dalykai. – Bet klausyk, toje kalvėje berods irgi dvi lydymo krosnys... Nors nespėjau tinkamai įsižiūrėti. Reikia grįžti...

– Negalim. Gal ji ten dar yra... Atpažins...

– Nebent tave, – Kernių jau vėl buvo apėmęs žingeidumas, ir tai atsispindėjo jo balse. – Man ji nė motais. Tai aš nueisiu ir dar mažumėlę žvilgtelsiu. Svarbu susigaudyti, kiek ten pro tuos langus galima įžiūrėti.

– Tik, Kerniau, atsargiai! – Uvis suprato, jog sulaikyti kalvio vis tiek nepavyks. – Tik neįsk jiems į akis...

– Ką? Manai aš piemuo koks?... – nepatenkintas burbtelėjo Kernius. – Jis man dar aiškins, kad atsargiai... Gi nėra pasaulyje žmogaus, atsargesnio už Kernių. Aš tiesiog atsargumo įkūnijimas. O tu nesirūpink be reikalo ir eik geriau pažiūrėti į tą krautuvę...

– Nueisiu. Reikia patikrinti, koks ten ginklakalių gildijos narys tarnauja. O tu neužtruk. Ar rasi kelią atgal iki "Lokio"?

Kernius paniekinančiai sušnarpštė.

– Būta ko!.. Bet dėl to kalvio, tai abejoju, kad toks ten būtų...

– Tas pirklys juk sakė.

– Daug ką sakyt gali. Ypač teutonas. Bet jei jis išties kalvis, tai ko pirkliui tarnauja?

Kernius papurtė galvą, pabrėždamas savo abejones. Jo supratimu, kalvystė buvo puikiausias amatas, kurį galėjo įvaldyti žmogus. Kad kas nors, tapęs kalviu, galėtų to amato atsisakyti, jam tiesiog netilpo galvoje.

❖

Krautuvę, kurią ženklino iškaba su baltakakliu kreivasnapiu paukščiu, rasti buvo lengva. Pasirodė, jog tai iš tikrųjų viena didžiausių krautuvių šiaurinėje turgaus pusėje. Prekiavo ji

kailiais, medumi bei vašku ir kitomis gėrybėmis, kurias tiekė platūs Livonijos miškai. Kadangi šias gėrybes pristatydavo daugiausia vietiniai gyventojai, tai krautuvėje netrūko ir prekių, kurios galėjo dominti latgalius, žiemgalius ir lyvius. Ritiniai įvairios gelumbės, moliniai, stikliniai, variniai, alaviniai bei geležiniai indai, namų apyvokos reikmenys. Buvo čia ir peilių bei nedidelių durklų. Kitokius ginklus parduoti vietiniams gyventojams buvo uždrausta. Tai, žinoma, nereiškė, jog jų suvis nepardavinėta, tačiau tai vykdavo slaptai, kur nors toliau nuo Ordino bei vyskupo sargybos akių.

Prieš žengdamas vidun, Uvis atidžiai apžvelgė turgaus aikštę, tikrindamas, ar nepasirodys kur stambi Kercienės figūra. Kaip visada, žmonių turguje netrūko. Netoli nuo "Grifo" krautuvės rikiavosi kepėjų būdos, ir skaniai gomurį dirginantys duonos bei riestainių kvapai priminė, jog nuo pusryčių jis nieko nevalgęs. Už kepėjų matėsi gelsvom spalvom dažyta Gliokneriо būda. Gliokneris prekiavo meduoliais ir pagruzdintais riešutais. Nuotolis iki jos buvo nemažas, bet Uvis vien iš atminties sugebėjo pajusti tą salsvą, masinantį truputį prisvilusio medaus kvapą. Kaip ir galėjai tikėtis, ne per toli nuo Gliokneriо būdos šlaistėsi ir keli gatvės berniukai. Žinoma, jau nebe tie, su kuriais Uvis kadaise pešėsi, o paskui susidraugavo, bet, bent iš išvaizdos, ne ką skirtingi. Nedaug kuo skyrėsi ir Rygos margoji publika. Tos pačios pirklienės ilgais, beveik turgaus grindinį šluojančiais sijonais, tos pačios raudonskruostės tarnaitės. Visi jie buvo užsiėmę savais reikalais ir jiems visai nerūpėjo, kad tarp jų vėl atsirado čia kadaise pastumdėliu buvęs berniukas.

O Kercienės, laimei, niekur nesimatė.

Uvis iš palengvėjimo atsiduso ir, nutaisęs rimtą, vaško pirkliui pritinkantį veidą, įžengė į "Grifo" krautuvės vidų. Tuo metu ten buvo tik vienas, matyt, ne per daug svarbus pirkėjas, nes juo rūpinosi kokių penkiolikos metų vaikinas. Kitas, rudaplaukis, vyras, pasilenkęs prie prekystalio, anglimi kažką žymėjo ant baltai nuobliuotos lentos. Sutintiliavus durų varpe-

liui, jis atsitiesė, pakišo lentą, ant kurios rašė, po stalu ir priėjo arčiau. Jis buvo maždaug dvidešimt penkerių, gražiai nuaugęs, bet eidamas pastebimai šlubavo. Jei šis aukštasis šlubis ir buvo pirklio minėtas ginklakalių gildijos narys, tai Kerniaus klausimas, ar galima mesti tokį puikų amatą kaip kalvystė, turėjo paprastą atsakymą. Per savo neilgą gyvenimą Uvis spėjo susidurti su įvairių sužeidimų pasekmėmis ir tuoj įvertino, jog šiam rudaplaukiui prieš keletą metų nutiko nemaža nelaimė. Tada jam sulaužė koją bei dešinę ranką, greičiausiai nukentėjo visas dešinysis šonas. Koja ir ranka sugijo, tačiau, matyt, nemokėta sustatyti lūžusių kaulų, nes viena koja buvo trumpesnė, o dešinės rankos plaštaka taip ir liko persukta. Tokia ranka kūjo nenulaikysi.

Rudaplaukis raštininkas maloniai nusišypsojo Uviui. Be abejo, taip jis šypsosi visiems, kas ateina į krautuvę nešinas ryšuliu kvapnaus vaško.

– Iš tikrųjų... Šeimininkas nuėjo su legato palyda susitikti... – tarė jis, kai Uvis, atvyniojęs vašką gaubiančią drobę, paaiškino, jog neseniai susipažino su pirkliu Johansu pilies kieme. – O man, deja, dar neteko atvykusio legato pamatyti...

Jis žiūrėjo ne tiek į vašką, kiek į Uvį, nes, matyt, svarstė, kokią kainą pasiūlyti ir kaip kietai derėtis. Uvio jaunumas jam suteikė vilčių, nes pradžiai jis pasiūlė aiškiai per žemą kainą: tris grašius už akmenį*.

Uvis dabar būtų galėjęs vaizduoti pasipiktinusį, nes toks grynas vaškas kainavo bent dvigubai daugiau, tačiau jam buvo svarbu užmegzti pokalbį ir jis tik nežymiai krestelėjo galvą.

– Mažokai siūlote. Ponui Johansui sakėme, kad gal už tą kainą paimtume prekių, ir jis siūlė daugiau...

– A!.. Na, jei taip... Jei jau šeimininkas taip sakė. Tada pusketvirto grašio... – Pardavėjas atidžiai stebėjo Uvio akis. – Na, gal ir visus keturis! Nors greičiausiai šeimininkas mane už tai apibars. O kokios prekės jus domintų?

---

* Akmuo – vaško svorio matas senovės Lietuvoje ir aplinkiniuose kraštuose; maždaug 14 kg.

– Durklai, – tvirtai tarė Uvis. – Bet tik vyskupo ginklų meistrų nukalti. Man teko girdėti, jog Ordino kalvės ne tokie geri. Nenorėčiau ir tų iš Liubeko...

– Jūs, pasirodo, turite nepriekaištingą skonį!.. – Raštininkas nusišypsojo. Šį kartą visai nuoširdžiai. Jam Uvio žodžiai patiko. – Štai, kad ir Ordino kalvės ginklai. Apdaila jie tikrai negali prilygti vyskupo ginklų kalvei. O kad mes čia, Rygoje, geresnius ginklus nukalame, kaip tie, kurie atplukdomi iš Liubeko, taip pat gryna teisybė. Tik kad daug kas tuo netiki. Mano, kad jeigu iš už jūros, tai ir geresni. O liubekiečiai mums čia visokias atliekas gabena. Mano, kad mes čia tamsūs pagonys.

Paskutiniai raštininko žodžiai turėjo įžeisti Uvį, tačiau jis to neparodė, tik pritardamas palingavo galvą.

– Sutinku. Kai paimi vyskupo ginklakalių durklą, matai, kad meistrų darbas. Bet dailumas juk ne svarbiausia! Svarbu, kad būtų tinkamai užgrūdinti.

– Be abejo, tai svarbiausia. Ir pasakysiu jums tiesiai – niekur taip gerai negrūdina, kaip vyskupo kalvėje. Galiu pats paliudyti.

Uvis abejingai patraukė pečiais:

– Paliudyti? Sakykim, aš vertinu jūsų žodį, bet jūs gi raštininkas. Ką jūs galite žinoti apie plieno grūdinimą? Manau, tiek pat, kiek aš.

Raštininkas suraukė kaktą, jo veidas surimtėjo.

– Klystate! Žinau gerai, – metė jis. – Geriau, negu jūs galite įsivaizduoti.

– Na, ką jūs galite žinoti čia, krautuvėje, kailius pirkdamas ir gelumbę parduodamas? – paklausė Uvis.

Raštininkas įkvėpė oro, norėdamas paprieštarauti, bet vietoj to pasirėmė sveikąja kairiąja ranka ir, pasilenkęs arčiau Uvio, pusbalsiu tarė:

– Paprastai aš tuo pirkėjams nesigiriu. Bet jums pasakysiu: aš esu ginklakalys. Todėl ir žinau, apie ką kalbu.

– Ginklakalys?.. – taip pat pusbalsiu burbtelėjo Uvis ir nustebimas jo balse nuskambėjo visai įtikinamai. – Nejaugi?

– Būtent taip. Buvau. Netgi dar esu, bet... – Vyriškis atsiduso ir pakėlė dešiniąją ranką taip, kad Uvis aiškiai matytų sunkiai sužalotą delną. – Patys matot... Patekau į nelaimę. O su tokia ranka... Telieka, kaip sakote, gelumbę pardavinėti.

Jo balsas užsikirto. Nors nelaimė tikriausiai įvyko prieš keletą metų, patirtoji nuoskauda jį dar kankino.

– Gaila. Iš tiesų gaila, – sumurmėjo Uvis. – Nejaugi tai atsitiko vyskupo ginklų kalvėje?

– Taip... – nukoręs galvą, tęsė raštininkas. – Grįžau ankstų rytą... Mano pareiga buvo prikelti plieną po vestuvinės nakties. Na ir... Griuvo krosnis... Et, geriau apie tai nekalbėti. Bet dabar gal patikėsite, jog pažįstu vyskupo kalvės darbą?

– Jei taip, tai tikiu... Bet gal galėtumėt man paaiškinti?.. Kai žmogus nusimanai, tai ir perki drąsiau...

– Apie ką?

– Na... Kaip ten tas plienas grūdinamas, kad jis toks kietas, – dar tebeieškodamas tinkamų žodžių, Uvis suvokė, jog nepataikė. Raštininko veidas apsiblausė, tapo net rūstokas. Jis net loštelėjo atgal.

– Jūs, matyt, nesuvokiat, ko klausiat? – tarė jis sausai.

– Aš?.. Na... Aš tik norėjau... – kiek sutrikęs numykė Uvis. – Nesuprantu, ką blogo pasakiau?..

– Man pasirodė... Na, pasirodė, jog tikitės, kad išduosiu gildijos paslaptis... – Raštininkas mostelėjo sveika ranka, tarsi nuvydamas šią mintį. – Jei taip pamanėt, tai klystate...

– O ne, ne! Nieko panašaus... – užtikrino Uvis. – Man tai net į galvą neatėjo... Bet kadangi jūs minėjote apie kažkokią plieno vestuvinę naktį... Na, tai maniau tik paklausti.

Buvusio ginklakalio veido išraiška atlyžo. Jis net šyptelėjo.

– Mano kaltė... Tai toks išsireiškimas, kurio irgi neturėjau teisės minėti. Supraskite, viskas apie ginklų grūdinimą yra stropiai saugoma...

– Dabar suprantu... Geriau eikime prie kitų reikalų. Štai šitą akmenį vaško aš už jūsų pasiūlytus keturis grašius ir parduosiu...

– O durklai?

– Mes vaško turime kur kas daugiau... Dėl to dar pasiderėsime...

– Ak mat štai kas! Jūs mane įvėlėte į pokalbį, kad pakelčiau kainą... – Raštininkas, pats tuo stebėdamasis, dabar papurtė galvą. Atrodė, jog tai jam suteikė net tam tikro malonumo. – Na, už šitą akmenį vaško jums tiek ir duosiu. Bet dėl kitų turėsite derėtis su šeimininku...

– Ką jau darysi... – numykė Uvis. Pokalbis pasibaigė ne taip, kaip jis vylėsi, bet dabar buvo svarbu palikti galimybių ateičiai. Kol raštininkas skaičiavo pinigus už vašką, atsidarė durys ir įėjo du žiemgaliai su kiaunių kailiukų pundais. Jie apsižvalgė, bet, matyt, nenorėjo tartis su jaunuoju vaikinu, tad padėjo kailių ryšulius and stalo ir laukė.

– Tai štai ir visi keturi... – prekeiviui pritinkančiu lipšniu balsu tarė raštininkas. Jis greitomis pažymėjo ant lygiai nuobliuotos liepinės pliauskos sandėrį, vėl linktelėjo Uviui ir, pakišęs pliauską po stalu, atsigręžė į lūkuriuojančius žiemgalius.

❖

Nors buvo praėję beveik penkeri metai, Gliokneris neatrodė toks senas, kaip atrodydavo anksčiau, tačiau, antra vertus, jis lyg ir sumažėjo. Jis sumirksėjo žvelgdamas į Uvį, ir Uvį ūmai suėmė baimė, jog yra atpažintas. Bet ne. Prieš Glioknerį stovintis aukštas plačiapetis, gera stirnos odos palaidine vilkintis jaunas vyras jam niekaip negalėjo priminti to apdriskusio, sutaršytais plaukais gatvės berniūkščio, kuris kaip ir kiti prie jo būdos tik varvindavo seilę ir gal du kartus už skatiką pirko su medum gruzdintų riešutų. Glioknerіui visi tie padaužos vaikėzai atrodė vienodi ir jiems prisiartinus jis stengdavosi įdėmiai stebėti jų rankas, o ne veidus. Tai per tas nubrozdintas, juodom panagėm rankas dingdavo ir meduoliai, ir riešutai.

– Atleiskite, ar teisingai išgirdau, jūs sakėte: pusę saiko su medum gruzdintų riešutų?

– Taip... – Uvis kreivokai nusišypsojo. Pirmą kartą gyvenime jis stovėjo prieš Glioknerio būdą turėdamas tiek pinigų, kad galėjo nusipirkti tų nelemtų riešutų kiek širdis geidžia. Nusipirkti tiek, kad galėtų jų atsivalgyti iki soties ir kad dar liktų. Jis galėjo nusipirkti riešutus su visa Glioknerio būda!

– Aa... Tai jūsų būsimajai?.. Ar ne taip? – pats sau išsprendė mįslę Gliokneris ir vėl pažvelgė į Uvį. Jausdamasis kiek nepatogiai, Uvis palingavo galvą. Niekad nebūtų pamanęs, jog pusė saiko riešutų taip daug.

– Jai patiks!.. – pritardamas palinksėjo galva Gliokneris. – Patiks ir jai, ir jos mamai... O tai gal net svarbiau. Kur jau nepatiks, geriausi riešutai visoje Rygoje. Gerai, kad tiek dar turiu... Ar turite į ką pilti, ar norėsite pintinėlės?

– Reikės pintinėlės.

– Su kaspinu, ar be? Tik skatikas už kaspiną. Labai gražus!

– Bus gerai ir be kaspino... – burbtelėjo Uvis. Jam pasirodė, kad į jį dabar atkreiptos visų akys, ir iš padilbų apsidairė. Tačiau kiti pirkėjai buvo užsiėmę savais reikalais ir, išskyrus jį stebinčius du gatvės berniukus, jis niekam nerūpėjo. O ir tuos labiau domino tie kvapnūs su medum gruzdinti riešutai, kuriuos dabar Uvio pintinėn seikėjo Gliokneris.

Uvis atskaičiavo šešis skatikus iš tų, kuriuos gavo už vašką, ir paėmęs beveik kupiną pintinėlę pasuko katedros link. Katedros sunkūs mūrai gožė visą kairiąją turgavietės pusę ir pasitraukęs jos šešėlin galėjai matyti gerą dalį turgavietės, o pats būti mažiau pastebimas. Parinkęs vietą, iš kurios matėsi takas prieš kepėjų būdas, galėjai stebėti ir "Grifo" krautuvės duris. Tai Uvis jau buvo numatęs dar prieš tai, kai susigundė pirkti Glioknerio riešutų, ir dabar patraukė prie katedros.

Prie pat šventovės prekiauti buvo draudžiama, nors jau už kokių trijų žingsnių nuo vėsa dvelkiančio mūro kelios moterėlės buvo išdėsčiusios laidotuvėms skirtas gėles. Uvis peržengė per gėles, atsirėmė mūro ir, pasisėmęs visą saują gruzdintų riešutų, kiek tilpo susikišo į burną. Kramtė lėtai, mėgaudamasis salsvu skoniu bei gruzdintų riešutų kvapu, ir stebėjo gerai

matomas už turgaus "Grifo" krautuvės duris. Dar prieš eidamas pirkti riešutų jis matė, kad krautuvėn grįžo pats pirklys Johansas. Diena krypo vakarop, tad buvo tikimybė, jog raštininkas greitai eis namo ir tada gal vertėtų pasekti jį ir sužinoti, kur jis gyvena. Tik tai reikėjo padaryti labai atsargiai.

Riešutai traškėjo tarp dantų, grąžindami jį į ankstesnius laikus, kai tik retkarčiais galėdavo sau leisti mėgautis jų skoniu. Tiesa, tada jis valgydavo tik po vieną riešutuką, o dabar galėjo žiaumoti pilna burna. Skonis tikrai buvo neblogas, tačiau Uviui atrodė, jog jis neprilygo tam, kuris užsiliko jo atmintyje. Matyt, amžius darė savo. Jis atsiduso, pečiais atsirėmė į šiurkštų katedros mūrą ir apsižvalgė. Moterėlės, parduodančios gėles, į jį nebekreipė dėmesio, kiti prekeiviai ir jų pirkėjai buvo užsiėmę savo reikalais. Tik dvi poros akių žvelgė jo pusėn. Tie patys du vaikėzai, kurie jį stebėjo prie Glioknerio būdos. Uvis pasisėmė jau mažesnę saują riešutų ir sugrūdo burnon. Kramtė lėtai ir matė, jog vaikėzai nenuleidžia nuo jo akių. Atrodė, jog atidžiai seka, kaip juda jo žiaunos. Uvis pasijautė savotiškai. Štai jis sau puotauja, o tie berniūkščiai, kurie kadaise būtų galėję būti jo draugais ar priešais, tik iš tolo varvina seilę. Jis pamojo jiems prieiti, bet tie tik susižvalgė tarpusavyje ir nepajudėjo iš vietos. Uvis pasėmė saują riešutų ir atkišo jų pusėn. Tai suveikė. Nors didesnysis, atrodė, dar varžėsi, mažesnis vikriai pribėgo ir Uvis į atkištą delną supylė jam pusę saujos. Tai pralaužė ir didžiojo atsargumą ir dabar priėjo ir jis.

Gavę riešutų, abu berniukai truputį atsitraukė ir susikimšę juos į burną skubėdami kramtė. Kurį laiką visi trys – ir berniukai, ir Uvis – tylėdami mėgavosi riešutų skoniu.

– Kuo tu vardu? – paklausė Uvis mažesniojo ir atkišo jam jau mažesnę saują.

– Sigis... – atsakė tas. – Iš tiesų tai Sigizmundas, bet vadina mane Sigiu...

– O aš Hansas... – jau be raginimo pridūrė didesnysis, laukdamas savo dalies. Hansų Rygoje buvo kaip šunų ankstesniais laikais, akivaizdžiai jų netrūko ir dabar.

Pokalbis buvo užmegztas ir už saikingai dalijamus riešutus Uvis sužinojo, jog jie gyvena Odminių gatvėje, kad vieno tėvas iš tiesų odminys ir yra, o kito tėvas žuvęs per pagonių antpuolį. Kokių pagonių, Uvis neklausė, nes vaikai greičiausiai jų neskyrė. Sužinojo, jog, jų nuomone, atvykusių italų apranga keista ir tiesiog juokinga, bet kad abiejų motinos galvoja visai kitaip. Jos tai tiesiog numirtų, kad galėtų ką nors panašaus įsigyti. "Mat moterims kai tik marga, tai ir gerai", – pasamprotavo Uvis ir abu berniukai pritarė. Dar padalijęs saują riešutų, Uvis pabandė pakreipti pokalbį naudingesne linkme.

– Ką jūs žinot apie tą krautuvę ten, turgaus gale, tą su grifu iškaboje? – paklausė.

– Ar su tuo keistu, kreivasnapiu paukščiu? – pasitikrino Sigis.

– Tuo...

– Et... Ten nieko gero! – numojo ranka Sigis. – Pas Gliokneri visai kas kita.

– Tas tai taip, – pritarė Uvis. – Bet man vis tiek įdomu. Ką jūs apie ją žinot?

– Kažkokias gelumbes pardavinėja... – Hansas suraukė nosį. – Ten toks pasipūtęs pirklys. Jis mus nuo laiptų nuveja.

– Bet jis turi ir padėjėją?..

– Na taip. Tokį šlubą...– Sigis nusijuokė. Kažkodėl vaikams negalios ištikti žmonės neretai atrodo juokingi.

– Tas. Ar žinot, kur jis gyvena?

Abu papurtė galvas ir žiaumojo riešutus. Valgė jie greitai ir riešutų nedaug tebuvo likę.

– O kam tau reikia žinoti? – paklausė Sigis, kuris nors ir mažesnis, atrodė guvesnis.

– Na... – Uvis nežinojo, ką atsakyti, pats pasisėmė dar saujelę riešutų. Tiesa, ir Gliokneris pagalvojo, jog jis juos perka sužadėtinei. – Mat jis lenda prie mano mergos...

– Tas šlubis? – Sigis suraukė nosį. Nors jie dar ir nebuvo pasiekę amžių, kuriame ima rūpėti merginos, bet, kaip Uvis pats gerai atsiminė, gatvės berniukai tuose reikaluose susigau-

dydavo anksti. Atsakymą Uvis rado tinkamą, nes jis aiškiai juos abu patenkino.

– Tai tu jam įkrėsk! – Sigis pabaigė savo riešutus, nešvaria ranka nubraukė lūpas ir godžiai žvelgė į lėtai kramtantį Uvį. – Kirsk, kad žiaunos sutratėtų!..

Uvis pasėmė dar saujelę ir įbėrė riešutų vienam ir kitam. Abu dabojo kaip vanagai, kad draugas daugiau negautų.

– Je... Tvok, kad ištižtų... – antrino vėl pilna burna kramtydamas Hansas. – Jis gi niekur nepabėgs...

Abu suprunkštė ir tuo metu Uvis pamatė, kaip prasivėrė "Grifo" durys ir neskubėdamas išėjo šlubasis raštininkas.

– Va... Išėjo! – Uvis mostelėjo "Grifo"' krautuvės link, ir pasistiebę berniukai patys pamatė, jog raštininkas neskubiu, kiek šlubuojančiu žingsniu tolsta turgaus gatve. – Jūs pabėgėkit... Pasekit jį ir sužinokit, kur gyvena.

Berniukai atsisuko į Uvį. Pageidavimas jų nenustebino, tačiau jiems rūpėjo kitas klausimas.

– O kas mums iš to lakstymo? – paklausė Sigis.

– Duosiu dar riešutų, – tarė Uvis, suprasdamas, jog kas jau duota, tai duota. Už tai, kas jų pilve, berniukai nelakstys.

– Kiek?

– Visus. Kiek bus likę. Bet bėkite...

Riešutų buvo likę nemažai, kas, matyt, sukėlė Sigio įtarimą.

– Bet tu gi juos per tą laiką surysi!.. – tarė jis ir apsilaižė.

– Nesuvalgysiu... – patikino Uvis, kuris, kad ir kaip būtų keista, jau spėjo atsivalgyti riešutų. Gal geriau būtų nusipirkęs keletą bandelių. – Liks riešutų, o jei sužinosit, kuo jis vardu, tai gausit ir pintinėlę...

Berniukai susižvalgė. Šįkart Hansas apsisprendė greičiau, timptelėjo savo draugą už rankos ir apsisuko bėgti. Jie šokte peršoko tolėliau sukrautas gėles, nardydami tarp praeivių, nuskuodė pro kepėjų būdas ir, pasiekę turgaus gatvę, nukūrė tolyn. Šlubuojančio raštininko jau nesimatė, tačiau nebuvo abejonės, kad jiedu jį pavys.

❖

Pasirodė, jog raštininko vardas Giunteris, kad jis nevedęs ir gyvena už posūkio šventos Gertrūdos gatvėje, dviaukščiame name su gelsvai dažytomis durimis. Visa tai jam išpyškino grįžę gerokai uždusę berniukai. Uvis jiems perleido pintinėlę, kurioje dar buvo beveik pusė iš Glioknerio pirktų riešutų. Karališka kaina už sulakstymą!

Šventos Gertrūdos gatvę Uvis atsiminė gerai. Kokia ten gatvė – nedidelis skersgatvis netoli miesto sienos ir Mėsininkų vartų. Viename jo gale buvo moterų vienuolynas, į kurį, pabėgusi nuo motinos, įstojo Kercės vyriausioji dukra Beata, o kitame stovėjo keli namai. Viename jų ir gyveno tas šlubasis Giunteris. Jei nori suvaidinti netikėtą susitikimą, aplinka nebloga. Tačiau kas iš to, svarstė Uvis, eidamas "Lokio" užeigos link. Raštininkas nekvailas vyras. Geruoju iš jo sunkiai ką beišgausi. O laiko jiems greičiausiai ne taip daug skirta. Jei vėl kur nors neužklups Kercienė ir nepakels triukšmo, tai į bėdą įvels nekantrusis Kernius. Vien pagalvojus apie tai, kas jam vyskupo pilyje galėjo nutikti, darėsi neramu.

Uvis net atsiduso su palengvėjimu, įsitikinęs, jog bent šį kartą Kernius į didelę bėdą nepakliuvo. Rado jį sėdintį Kuopio svetainėje prie garuojančio puodelio. Prisėdęs prie kalvio, Uvis užuodė čiobrelių kvapą. Jei kalvis siurbčiojo karštą čiobrelių nuovirą, o ne midų, tai reiškė, kad norėjo nusiraminti. Jis apsiblausęs kinkavo galva, abejingai klausydamas Uvio pasakojimo, kol tas priėjo prie buvusio ginklakalio posakio apie "plieno prikėlimą po vestuvinės nakties".

– Ką anas sakė? – iš karto atsitiesė Kernius.

Uvis pakartojo.

– Matyt, tave pusgalviu laiko... – pasvarstęs nusprendė kalvis. – Niekus tauškia, kad mus galutinai supainiotų! Pamanykite: "po vestuvinės nakties..."

– Gal ir niekus, tačiau kažin... – samprotavo Uvis. – Nes kai tai sakė, kaip tik kalbėjo apie savo sužeidimą. Ir buvo net

susigraudinęs. Nelabai tinkamas metas niekams taukšti.

– Ne tik tas tavo raštininkas, bet visi čia mus pusgalviais laiko, net driskiai... – toliau niūriai dėstė Kernius ir išgėręs apvertė alavinį puodelį. – Tie prakeikti elgetos vyskupo pilyje man vos šonkaulių nesulaužė. Žinai ką, rikuži?.. Aš čia galvojau ir šį bei tą sugalvojau. Teks mums pasidaryti elgetomis!

– Apie ką tu dabar?

– Va, klausykis... Kai vėl buvau nuėjęs į pilį, tai mačiau, kad tų driskių ten net padaugėjo.

– Na, ir?..

– Anie ten pritūpę prie pat langų nelyg musės prie išrūgų. Knapso nosis beveik į langus sukišę. Laukia, kol tas jų žynys išeis ir sidabro pametės.

– Ne žynys, o vyskupas. Kiek kartų tau sakyti!

– Gerai jau, gerai. Kaip jį bevadinsi, nepagadinsi... Bet kai aš ten vėl pabandžiau prieiti, vos tik pažvelgiau pritūpęs, tai tie skarmaliai umaru kad šoks ant manęs! Vienas kanda, kitas spardosi kaip kumelys. Nebuvo ką darą, teko nešti kudašių. Na palauk, galvoju sau! Kuo aš prastesnis? Ar negaliu apsitaisyt, kad nuo jų nesiskirčiau?

– Tu tai gal ir gali. Bet aš čia kuo dėtas?

– Jei nori ką pamatyti, dviejų reikia, – tęsė Kernius. – Iš priekio apsigint dar gali, ypač jei lazdą turėtum. Bet kitas tada tau į užpakalį spiria. O kai dviese, tai vis kaip nors...

– Nejaugi tu rimtai? – paklausė Uvis.

– O ką dar pasiūlysi? Matai, vyskupo sargyba į tuos apsmurgėlius dėmesio nekreipia! Reikia nueiti pavakare, kai lauke tamsiau, tada bus geriau matyti, kas viduje darosi... Aš tik kartelį žvilgtelėjau, o tada tie lopšai kad šoks ant manęs! Bet šį tą pamačiau. Ta kalvė didumo kaip geras kluonas. Yra lydymo krosnis, bet, kas svarbiau, yra ir ta kitokia krosnis. Nespėjau įsižiūrėti, bet atrodo, jog be nutekėjimo rintės...

– Tokia kaip Ordino kalvėje?

– Gal... – Kernius atsiduso. – Būtiniausiai reikia dorai žvilgtelėti. Tai ką siūlai?

Uvis skėstelėjo rankom ir paaiškino, kad pirmiausia reikėtų pasiruošti atsitraukimui. Teks arklius išvesti už miesto.

– O kam? – paklausė Kernius.

– Jei Kercienė mane atpažino, tai būtinai praneš sargybai. Gali atsirasti ir kitos priežastys, kad tektų skubiai sprukti ar slėptis. O jei sprukti, tai be arklių lengviau. Čia gi miestas, vartus uždarys ir su arkliais neiškeliausi. Tektų juos palikti, o aš nenoriu prarasti Trabanto!

– Negi tau tas Trabantas svarbesnis už plieno grūdinimo paslaptį? – šokosi Kernius.

– Trabantas niekuo dėtas! Ar arkliai Kuopio tvarte, kur tenka daug mokėti, ar už miesto, kur perpus pigiau – jokio skirtumo. Tik bus lengviau, jei teks sprukti.

Kernius tik dabar pradėjo suvokti, kaip sunku bus pasiekti kelionės tikslą.

Jų liūdnoką pokalbį nutraukė kambarin įžengęs Apsingis. Pasirodė, jog ir jo ūpas nebuvo iš geriausių. Jis prisėdo prie Uvio ir priekaištingai nužvelgė kitoje stalo pusėje tūnantį Kernių. Mat jau visos statinės nugabentos į Ordino pilies kalves, bet raštininkas kol kas sumokėjo tik pusę sulygtos sumos. Kitos pusės nemokėsiąs, kol nesutarsią apie kažkokias baudas.

– Ir vis per tave! – burbtelėjo Apsingis. – Kad lindai kur nereikia...

Kernius, niūriai spoksojęs į medinio stalo plyšius, staiga atsilošė, skėstelėjo didelėm tarsi kultuvės rankom.

– Kaip tai, nereikia? Apsingi! Negi nieko nesupranti? Man kaip tik ten ir reikia! Tai už ką tu dabar? Už tuos prakeiktus teutonus, ar už mūsų žmones?

– Tyliau, tyliau, – sušnibždėjo Apsingis ir apsidairė. Svetainėje žmonių nebuvo daug. Prie gretimo stalo tesėdėjo du ir Elzė jiems dabar nešė po alaus kaušą. Jis pasilenkė per stalą. – Čia gi daug kas supranta, ir negali žinoti...

– Tai tiesa... – sutiko Uvis. – Prieš šaukdamas apsidairyk.

– Bet kad jis mane kaltina! – Kernius truputį nuleido balsą, tačiau jo įtūžis nesumažėjo. – Tai sakyk, už ką tu?

– Už ką? Už žmones... Kaipgi kitaip... – pusbalsiu burbtelėjo Apsingis ir pasiglostė praplikusį pakaušį. – Aš gi nieko nesakiau.

– Kaip nesakei? O mes tau dar arklius davėm!

– Paskolinom, – pataisė Uvis. – Ir tai menkniekis. Apsingis tik nori pasakyti, kad reikia atsargiai. Ir tai teisybė...

– Va, va! Tik tiek... Tik tiek norėjau pasakyti... – atgavo ūpą Apsingis. – Aš gi už jus! Ir už arklius dėkui. Geri arkliai.

Kėrnius susiraukęs kažką neaiškiai suurzgė. Norėjo dar bartis, tačiau Apsingio nuolankumas atėmė priežastį.

– O dėl baudos nesijaudink, Apsingi, – tarė Uvis. – Aš kaip nors tą baudą sukrapštysiu. Vis dėlto mūsų kaltė...

– O dabar aš jums statau! – apsidžiaugė Apsingis. – Nors midus čia ne toks, kaip mano, o tas Kuopis baisus branginin-kas, bet vis geriau už čiobrelių viralą...

Jis apsisuko ir pamojo Elzei. Ta priėjusi abiem rankom atsirėmė į stalą ir nusišypsojo. Pirma Uviui, o po to ir Apsingiui su Kernium. Jos dosnios krūtinės vaizdas atitraukė Kerniaus dėmesį ir, atrodo, net pataisė ūpą. Kalvis paglostė savo barzdą ir atsiduso.

– Dabar jau geriau kalbi, Apsingi... – atlyžo jis. – Nors midus gal ir ne koks, užtat bent akis paganyt gauni...

Apsingis sukrizeno ir papurtė galvą:

– Jei ne vienokios, tai kitokios bėdos tau būtinai reikia... Ką gi... *Bring drei Mass Met...* – tarė jis kantriai belaukiančiai Elzei. – *Aber den guten!..* *

– *Nein, zwei und ein Viertel...* ** – pataisė Uvis. – Didis dėkui, Apsingi, bet man dar arklius už miesto išjoti reikia...

---

* Atnešk tris kaušus midaus... Tik gero!.. *(Vok.)*

** Ne, du ir ketvirtį... *(Vok.)*

7

Senjoras Bertolinis

Rytojaus dieną Kuopis, aukštasis užeigos "Zum Bären" šeimininkas, grįžo iš uosto visas švytėdamas.

– Pagaliau nušluosčiau nosį visiems tiems saksams ir švabams! – tarė jis Uviui ir Kerniui, grįžtantiems iš turgaus, kur jie buvo nuėję sužinoti, ar nepakilo pernakt vaško kainos. – Pas mane apsistos pats senjoras Bertolinis!

– Koks senjoras, koks Bertolinis? – nesuprato Uvis.

Visad rūškaną, lyg kirviu tašytų bruožų lyvio veidą užliejo platus šypsnys.

– Negi negirdėjai? – patrynė plaštakas Kuopis. – Senjoras Bertolinis – itin kilmingas popiežiaus legato palydos narys. Žmonės kalba, kad jis net paties popiežiaus, jo šventenybės Grigaliaus Devintojo giminaitis... Ar judu su draugu nesupyksite, jei į jo kambarį perkelsiu veidrodį?

– Pasiimk tu tą veidrodį ir nekvaršink mums galvos! – neklausdamas Uvio, atsakė Kernius. – Mums jis buvęs nebuvęs!

Kaip paskui aiškino pavydūs liežuviai, ši tikrai neeilinė sėkmė užgriuvo Kuopį tik per senjoro Bertolinio priekabumą. Mat garbusis senjoras pareiškė, jog jis nepatenkintas kambariais ir aptarnavimu šalia uosto esančioje užeigoje "Pas saksą", nors visiems buvo žinoma, kad tai šauniausia keleiviams apsistoti vieta visoje Rygoje.

Tiesą sakant, kalta buvo puikybė, nes senjoras įsižeidė, kai ten apgyvendino kelis su legatu Vilemu atvykusius raštvedžius, ir kambarys, kuris teko gerbiamam senjorui, niekuo nesiskyrė nuo sekretorių. Be to, legatas galėjo pasiimti jį ir į vyskupo rūmus! Senjoras Bertolinis tai priėmė kaip asmens įžeidimą ir ruošėsi kreiptis į Rygos vyskupą ir pareikalauti, kad tas surastų labiau jo kilmę atitinkančias patalpas. Tuo metu į uostą savo reikalais buvo užsukęs Kuopis ir pirmasis spėjo pasiūlyti senjorui kambarius. Vokiečiai užeigų savininkai, aišku, tuo liko nepatenkinti, bet jei jie nemoka kilmingo svečio deramai pasikviesti, tai tegu patys sau pirštus ir graužia.

Tiesa, nepatenkinti liko ne tik vokiečiai. Senjoras Bertolinis atsivežė kelis tarnus, ir norint juos tinkamai apgyvendinti,

teko ištuštinti kambarį, kuriame buvo apsistojęs Apsingis su sūnum. Uvio ir Kerniaus nenuliūdino, kad jie neteko veidrodžio, kuris buvo perneštas į senjoro Bertolinio kambarį, greičiau atvirkščiai, nes Kernius, neapsikęsdamas, kad iš už stiklo į jį visą laiką žvilgčioja barzdotas ir, jo nuomone, nepakankamai išvaizdus vyriškis, jį jau buvo apsukęs stiklu į sieną. Tačiau Apsingis iškeldinimą priėmė beveik kaip karo tarp genčių paskelbimą...

– Tas prakeiktas lyvis mane meta į gatvę! – skundėsi Apsingis. – Negana to, kad lyviai ant mūsų galvų teutonus užsiundė, negana to, kad už prastą midų didelę kainą lupa, tai dabar padoriam žiemgaliui kampo galvai priglausti gaili.

Nebuvo jau taip blogai, nes Kuopis pasiūlė jiems kamarą šalia arklidžių, tačiau Apsingis jokiu geru nežadėjo nusileisti iki tvarto. O Kerniui, kuris šiaip mielai būtų prisidėjęs prie tokio įdomaus ginčo ir gal net jį pakurstęs, šį sykį teko tapti taikdariu. Per naktį išsimiegojęs, jis jau kurpė planus, kaip pažvelgti pro dulkiną langelį į vyskupo ginklakalvės vidų, todėl dabar pats nusprendė, jog jokiu geru nederėjo atkreipti Ordino ar vyskupo tvarkdarių dėmesio. Visur aplink juos, taigi ir "Lokio" užeigoje, privalėjo būti ramu. Tad stengėsi apraminti Apsingį. Tačiau tas dar buvo pagiriotas, nes vakare padaugino midaus, ir nors nusprendė kol kas Kuopiui ir visiems lyviams karo neskelbti, tačiau pas tokį neva draugą, kuris svetimus priima, o savus išmeta, jis daugiau būti negali ir išsikraustys kitur. Lengva pasakyti: kitur! Pasirodė, jog visos užeigos perpildytos, kitur vietos net arklidėse nebėra, tad Apsingis liko tarsi musę kandęs. Tada Kernius ir pasiūlė jam kraustytis į savo valtį.

– Rygoje? Kiurksoti valtyje, ir būtent per tą ilgšį, nupeipėlį lyvį? – negalėjo nusiraminti Apsingis. – Kad jis prasmegtų!

– Niekis! – ramino jį Kernius. – Dar ne ruduo, o po atviru dangum miegas gi sveikiausias. Be to, tu ten savame laive, kitiems nei ačiū, nei atsiprašau. Ir dar kiek sidabro sutaupysi!

Šita mintis Apsingiui pasirodė verta dėmesio ir dar kiek papurkštavęs, jis su sūnum išsikeldino į uostą.

❖

Senjoro Bertolinio atvykimas į užeigą "Zum Bären" parodė, jog akmeninį Kerniaus abejingumą viskam, ką jis matė šitame teutonų mieste, vis dėlto galima pralaužti. Kartu su kitais "Lokio" bei visos gatvelės gyventojais, daug prisiklausiusiais apie legato palydą, Uvis su Kernium stebėjo popiežiaus giminaičio atvykimą. Kaip ir pridera oriems pirkliams, abu laikėsi atokiau nuo minios. Prie pat durų į "Lokį" stovėjo aukštas kaip kartis ir iš išdidumo dar pasistiebęs užeigos šeimininkas Kuopis, netoliese grūdosi gatvės vaikigaliai, už jų spietėsi tarnaitės ir tik toliau rado sau vietą padorūs miestiečiai. Nenorintiems darbuotis alkūnėmis teko žvelgti per kitų galvas. Uviui ūgio pakako, tad jis net ir nesistiebdamas viską matė, tačiau Kernius iš pradžių pagavo tik dalį to nuostabaus reginio.

Girgždėdama atriedėjo trikinkė karieta. Vos jai sustojus, atsidarė durelės ir pasirodė vyras su raudona striuke, kurios rankovės buvo keistai išpūstos ir keliose vietose praskeltos, tarsi kas būtų jas prakirpęs. Tačiau matėsi, jog tai padaryta tyčia, nes vyrui lipant iš karietos tos skeltės prasivėrė ir vėl užsiraukė, o už jų sublizgo baltas pamušalas. Vyriškio galvą puošė skrybėlė su raudonomis ir baltomis plunksnomis.

– Egi... Toks margas... – nusistebėjo Kernius. Jis pasistiebė ant pirštų galiukų ir, kol vyras stovėjo ant karietos laiptelio, galėjo juo grožėtis. – Nelyg kukutis! Va tau ir senoras...

Aukštesnis būdamas, Uvis per kitų galvas matė aiškiau. Matė, kad raudonai-baltai apsitaisęs vyras, nušokęs nuo karietos laiptų, abiem rankomis pastūmė į šalį besigrūdančius artyn vaikigalius, o pats, pasisukęs į karietos pusę, žemai nusilenkė.

– Ten ne senjoras, – iš karto susigaudė Uvis, – o jo tarnas!

Štai čia Kerniui ir pritrūko santūrumo.

– Tarnas?! – apstulbęs šūktelėjo Kernius. – Negi? Kad dar puošniau apsirėdęs už patį jų žynį, kur vakar matėm...

Prieš jį susispietusios tarnaitės stovėjo it siena, bet paaiškėjo, kad jei Kerniaus žingeidumas tapo sužadintas, tai jo-

kia siena jam nė motais. Pasidarbavo alkūnėmis ir akimirksniu atsidūrė priekyje, tad be vargo galėjo pasigrožėti ir paties senjoro Bertolinio išlipimu iš karietos.

O grožėtis buvo kuo. Iš karietos pirmiausia pasirodė pūkuota plačių brylių akinančiai balta skrybėlė. Vien skrybėlės pakako visus apstulbinti, tačiau senjoro Bertolinio apsiaustas pranoko visus įsivaizdavimus. Jis buvo pasiūtas iš tamsiai mėlyno brokato, išmarginto sidabriniais raštais. Kai platieji apsiausto skvernai suplazdėjo it kokia vėliava, blykstelėjo geltonas tarsi lydytas sviestas pamušalas. Senjoras Bertolinis pasirodė esąs kresnas juodbruvas arti keturiasdešimties metų vyras. Pamatė žioplių minią, nusilenkusį "Lokio" užeigos šeimininką, išrikiuotus tarnus, ir jo lygutėliai nuskustą veidą užliejo patenkinta šypsena, linksmai sublizgo tamsiai rudos akys.

– Egi, tik paveizėk! – Kernius išpūtė akis ir net nebandė apsimesti, jog jo nenustebino šis reginys. – Tik veizėk. Kad ir kukutis ne toks margas...

– *Ja! Schön... Reizend und wunderbar...* * – aikčiojo šalia jo stovinti moteris, kuriai, matyt, pasirodė, kad Kernius klausia jos nuomonės. Kerniui nereikėjo net suprasti vokiškai, susižavėjimas spindėte spindėjo jos veide.

❖

– Šešiolika denarų ir kapa skatikų, – suskaičiavo Uvis už vašką gautas monetas. Paaiškėjus, kad iš krautuvės "Po grifu" raštininko apie ginklų kalvę nieko išpešti nepavyks, jis nutarė durklų iš jo nebepirkti. Dabar sustūmė pinigus į krūvą ir prikandęs lūpą mąstė. Gerai, žinoma, kad prieš tai užėjo į turgų ir išsiaiškino kainas, tad sugebėjo parduoti itin palankiai. Popiežiaus legatui atvykus į Rygą, prekių kainos pastebimai pakilo, pabrango ir vaškas. Dabar jiedu su Kerniumi svarstė, kaip šias lėšas geriausiai panaudoti.

* Taip! Gražu... Žavu ir nuostabu... *(Vok.)*

– Pridėk dar tą sidabrą, kurį tavo tėvas įdėjo. Jau visa krūva. Negi nepapirksim už ją kokio gizelio? – suraukęs kaktą garsiai svarstė Kernius. – Bet reiktų tokio, kuris išties nusimano, kas vyksta ginklų kalvėje, ne tokio, kaip tavo raštininkas, kuris kliedi apie geležies "kėlimą po vestuvinės nakties".

– Sakiau tau, nemanau, kad jis kliedėjo.

– Et... – numojo ranka Kernius ir sudribo krėsle. Po to, kai Apsingiui teko persikraustyti į uoste stovinčią valtį, Ventės kalvis pastebimai prarado ūpą. Jam išvykus jis pirmą kartą aštriai pajautė, jog aplink viskas svetima. Suvokė, kad nenumano, kaip čia elgtis. Nors net sau nenorėjo prisipažinti, suabejojo, ar jie pasieks tikslą. Pajuto, kad Uvis žvelgia į jį, tarsi būtų pajutęs jo abejones, ir prisivertė šyptelti. – Na, jei manai, kad jis žino, tai sumokėk jam saują sidabro, arba ir dvi...

– Kažin ar išdegs... Jis ne iš tokių.

– Ką norėt... Kalvis! – sužinojęs apie raštvedžio sužeidimą, Kernius buvo pasiruošęs jį vėl priimti į kalvių gretas. Abu dabar tylėjo ir Uvis stengėsi dar kartą permąstyti, ką ir kaip būtų galima nuveikti.

– Tada reikia bandyt ieškoti kito, – samprotavo Kernius. – Negi neįstengtume rast tokio gizelio, kurį galima už liežuvio patempti? Nugirdysim iki sienų graibymo, ir išpliurps!..

– Pasakojo gi tas batsiuvys. Jiems leista tik savo karčiamoje gerti. O svetimų į ją neįsileidžia...

– Sunku ir patikėti. Žemaičiai jokiu geru neklausytų... Tegu pabando man kas pasakyti, kur man gert valia, o kur nevalia! Ne! Tik teutonas taip gali, – papurtė galvą pats tuo stebėdamasis Kernius. – Negi taip ir nusileidžia kaip išskydusios vantos?.. Ką gi, nieko kito nebelieka – persirengiam elgetom ir drožiam į vyskupo pilį. O ką kitą pasiūlysi, kad toks gudrus?

Uvio mintys blaškėsi tarsi pelės tuščiame aruode, nerasdamos už ko užsikabinti. Nei sugebėjimas valdyti kalaviją ar ietį, nei vikrumas, nei mokėjimas sekti pėdas ar nuspėti, kur bėgs pašauta stirna – niekas dabar negelbėjo. Atrodo, negelbės ir sidabras. Reikėjo visai kitokių sugebėjimų ir, jei reikalas ne-

būtų buvęs toks svarbus, mestų viską ir grįžtų namo, į Ventę.

– Jei sidabru jo nepaimsi, tai gal reikia pabandyt su merga, – netikėtai burbtelėjo Kernius.

– Ką dabar svaičioji? – atsisuko nuo sidabro krūvelės Uvis.

– Bandau rasti išeitį, – tęsė Kernius. – Tas batsiuvys teisybę sakė. Kur nei Pykolis nieko nelaimės, reikia siųsti mergą. Gi sakei, anas nevedęs...

– O kur dabar rasi, kaip sakai, mergą?

– Kad jau radau. – Kernius pasitrynė smakrą ir suraukė antakius. – Dabar nesišakok, o paklausyk. Ta Elzė į tave akimis šaudo. O ji merga kaip reta! Tu apie ją tik apsisuk...

– Eik jau, užteks niekų! – piktokai atrėžė Uvis. Paprastai su Kerniumi jis elgėsi pagarbiai, tačiau šios kalbos jį išvedė iš pusiausvyros. – Sakau, netaušk niekų!

– Žinau, ką sakau! – nepasidavė Kernius. – Moteris pažįstu ne blogiau už midų ar plieną. Jei tik panorėsi, ji bus tavo...

– Sakau, niekai! O net jei būtų teisybė, tai kas iš to?

– Na, negi nesupranti? Kai jau Elzė tavęs klausys, tada... – Kernius mostelėjo ranka, leisdamas suprasti, jog tai, kas vyks toliau, savaime aišku.

– Pala! Tu nori, kad aš ją suvedžiočiau ir po to prikalbinčiau, kad ji suvedžiotų tą raštininką?

– Daugmaž...

– Tai ne tik kvaila, bet ir neįmanoma.

Kalvis bejėgiškai skėstelėjo rankomis.

– O kas belieka? Jei nieko kito nebelieka, teks tau eiti karnagalius nešioti...

Uvis dar bandė ieškoti, kaip atsikirsti, tačiau už durų suaidėjo žingsniai ir pasigirdo nesuprantamos, bet dainingai skambančios kalbos garsai. Spalvingieji ateiviai, matyt, jau spėjo apsitvarkyti ir dabar ėjo į miestą. Prašmatnusis atvykėlis ir jo įspūdingas apsiaustas pastaruoju metu Uviui neišėjo iš galvos. Jis šoko prie durų ir, truputėlį pravėręs, pažvelgė pro plyšį.

– Tu tik įsivaizduok! – prislopintu balsu metė per petį. – Jis jau kitą apsivilko.

– Kas kitą? Ką kitą?

– Kitą apsiaustą. Šitas raudonas kaip ugnis!

Kernius neatsakė, nes jo mintys atkakliai sukosi apie grūdinimo paslaptis. Ir ką galėjo svaičioti tas buvęs ginklakalys apie "prikėlimą po vestuvinės nakties"? Uvis aiškino, kad juokams lyg ir nebuvo priežasties. Juk tuo metu pasakojo, kaip susilaužė ranką. Matyt, tai ką nors reiškia... Bet ką? Gal koks burtažodis? Slaptas raktas į plieno kietumą?

– O aš manau, kad ir mūsiškis ne blogesnis, – pertraukė jo mintis Uvis. Atvykėlių kalbos tolo, ir Uvis uždarė duris.

– Nepaistyk niekų, – suniurzgė Kernius. – Pats matei, kai kietumą tikrinom. Jie apgavikai, bet jų plienas kietesnis.

– Aš – apie apsiaustą. Tą, kur tėvas įdavė. Kuo jis blogesnis? Tas kailis net žvilga!

– Jis juk iš Naugardo... Rusų kailis.

– Kailis tai ne ruso, o šiaurės sabalo, – šyptelėjo Uvis. – Ir ne rusai juos medžioja, o karelai. Rusai tik iš jų atima. Bet sakau, kad dailumu tikrai dailesnis. Nėra ko tam iš Modenos taip pūstis... Pats sakei, nelyg gaidys ant mėšlo krūvos.

– Na tai tu jam parodyk tą kailį, – vis dar svarstydamas, ką galėtų reikšti žodžiai apie vestuvinę naktį, burbtelėjo Kernius.

– O gal ir teks... – tarsi sau tarstelėjo Uvis. Kai taip sunkiai sekasi prasibrauti prie ginklų kalimo paslapčių, galima save pralinksminti, įsivaizduojant, kaip išsipūstų to dabitos akys, jei jis pamatytų tikrą šiaurės sabalo apsiaustą. Jis pasisuko nuo durų ir pasižiūrėjo į susmukusį krėsle nevilties apimtą Kernių.

– Na gerai, – lėtai tarė jis. - Aš sutinku!

– Sutinki dėl Elzės? – pagyvėjo Kernius.

– Ne! Jokiu būdu. Sutinku persirengti elgeta.

– Štai ir pradedi įgauti proto! – pašoko Kernius. – Jei tik gausiu progos paspoksoti į tą kalvę, iškart akyse prašvis. Gerai, dabar eisim pas Kuopio arklininkus prašyti kokių nors palaikių skrandų... Tapsim elgetom, rikuži!

8
Elgetos lazda

Palaikių skrandų pas Kuopio arklininkus atsirado. Norėdamas dar patobulinti jų išvaizdą, Kernius pirma pavoliojo jas arklių mėšle, o po to pamindžiojo įmetęs į balą. Kai skrandos apdžiūvo ir Kernius dar padaužė jas į tvarto sieną, išėjo apdaras, kurį, ko gero, išdrįstų apsivilkti tik pats neišrankiausias Rygos elgeta. Kadangi batų po skranda nepaslėpsi, teko ir juos išteplioti. Nors Kernius ir buvo žadėjęs, tačiau dumblu savo šaunios barzdos tepti nepanoro. Sugalvojo ką kita: paprašė virtuvėje grikių miltų.

– Tuos tai paskui atmirkysiu... – samprotavo jis. – Žinai, Uvi, malkinėje nusižiūrėjau gerą pagalį. Bus lazda kaip reikiant. Tegu anie tik pabando mane užkabinti!

Dienai krypstant vakarop nešini savo nauju turtu, jiedu nusigavo iki vyskupo pilies. Ten, prisiglaudę užkaboryje prie apsauginių mūrų, užsivilko tvarto dvoku trenkiančias skrandas, išsitepė dumblu veidus, o Kernius, seilėmis suvilgęs saujoje miltus, juos taip įminkė į barzdą, jog ta vienoje pusėje veido prisiplojo, o kitoje pasišiaušė nelyg ežys. Veidas dabar atrodė tarsi traukulio susuktas, net akys žvelgė įkypai. Uvis pamatęs keistai styrančią Kerniaus barzdą, neištvėrė nenusikvatojęs.

– Na ir atradai savo paskirtį, meistre! – nusijuokė jis. – Jei kalvystėje nesisektų, neteks eiti gelumbės pardavinėti, kaip tam raštininkui. Apsigimęs duoneliautojas!

– Egi, nesvaičiok niekų... – suniurzgė nepatenkintas Kernius. – Manai, kad tu jau toks gražuolis?.. Motina nepažintų! Tik nestypsok nelyginant mietas. Susikūprink, susigūžk...

O kalviui jokių patarimų nereikėjo. Ne be reikalo jis garsėjo Ventėje kaip pokštininkas. Per Pusiaužiemio šventę jis sugebėdavo būti ir laibakoje gerve, ir Giltine, ir pabudusiu iš migio lokiu, ar ir net pačiu Pykoliu. Pakako užsimesti ant pečių išverstus kailinius, nusitverti šakes, ir žiūrovai leipdavo juokais. Šį kartą ir apranga buvo pakankamai įtikinama, tad, kai kalvis, pasiramsčiuodamas gumbuota lazda, susikūprinęs bei perkreipęs žandą, ėmė klibinkščiuoti vartų link, niekam negalėjo kilti abejonių, jog tai tikrų tikriausias Rygos vargeta.

Tačiau būtent šis tikroviškumas sukliudė jiems šį kartą lengvai praeiti pro vartus. Praeitą kartą jie žengė sau kartu su kitais miestiečiais ir sargyba net neatkreipė į juos dėmesio. O dabar, dar prieš pasiekiant vartus, aplink juodu susidarė tarsi tuštuma. Vieni, matyt, pagreitino žingsnį, kiti sulėtino, ir tarpuvartėje jiedu atsidūrė vienudu. Kairėje vartų pusėje stovėjęs augalotas sargybinis užtvėrė jiems kelią ietimi.

– Dinkit iš čia, smirdaliai! – suniurzgė jis. – Ir taip pakanka smarvės po vyskupo langais!

Kernius raukėsi, bet nebuvo kas daryti. Teko pasitraukti ir laukti, kol vėl pro vartus plūstelės minia. Tada pirmas prasmuko į vidų Uvis, o po to, nors augalotasis sargybinis vėl bandė jam užtverti kelią ietimi, įsibrovė ir Kernius.

❖

Sekantis žingsnis irgi nebuvo sviestu teptas, tačiau čia padėjo gumbuota Kerniaus lazda. Kaip ir reikėjo laukti, visas pasienis, kuriame žiojėjo nedideli ginklų kalyklos langeliai, jau buvo užimtas. Tai, žinoma, nereiškė, jog iš tiesų ten nebūtų buvę vietos. Kadangi būtent pasienyje nukrisdavo gausiausias legato Vilemo ir kitų palydos narių dalijamas pinigėlių derlius, vietos čia buvo brangios ir jas laikė užėmę stipriausieji Rygos elgetos. Kiekvienas iš jų stengėsi užimti kuo daugiau ploto, tad visi kiurksojo išsiskėtę lyg perekšlės vištos. Kai prie jų pasirodė Kernius su Uviu, nė vienas nesiruošė trauktis. Štai čia ir pravertė lazda. Nors Kernius nebuvo aukštas ar ypatingai stambus, tačiau jo rankos, kelis dešimtmečius kilnojusios kūjį, buvo stiprios kaip reta. Kad niekas tuo nesuabejotų, Kernius pasirinko drūčiausią iš elgetų, vienaakį skarmalių, su kuriuo jiedu jau buvo susidūrę. Tas tūnojo užkėtęs beveik dviejų langų vietą. Kai susikūprinęs, atrodė, vos kojas bepavelkantis Kernius bandė susirasti vietelę prie vieno iš langų, vienaakis elgeta pirma sodriai nusikeikė, liepdamas naujokui nešdintis toliau nuo jo vietos, o jam neatsitraukus, užsimojo savo kriukiu.

Tai pasirodė esanti nemenka klaida. Užsimot vienaakis užsimojo, tačiau tvoti nesuskubo. Uvis koja vikriai nubloškė iškeltą kriukį į šoną, o Kernius savąja lazda dūrė jam į storąjį pilvą. Iš šono žvelgiant bakstelėjo tarsi ir nesmarkiai, tačiau vienaakis elgeta, kuris Rygoje garsėjo kaip mušeika bei keikūnas, susirietė dvilinkas: Net kaip reikiant nusikeikti nesugebėjo. Tik žiaukčiojo stengdamasis atgauti kvapą, o kai pagaliau kvapą atgavo, suinkštė taip gailiai, jog kiti elgetos, jau besikeliantys pulti savo sėbrui į pagalbą, vėl mandagiai sutūpė pasienyje. Kernius tuo tarpu susirietė prie vieno langelio ir kai vienaakis ubagas pakankamai atsikvošėjo, kad sugebėtų pažvelgti jo pusėn, Kernius tik kilsterėjo savo lazdą ir nežymiai pagrūmojo. Tas tarsi vapsvų įgeltas pasitraukė atatupstas, pasislinkdamas į kito elgetos erdvę, tačiau ir antrasis neišdrįso prieštarauti. Pasirodė, kad visiems po kalvės langais užtenka vietos...

Uvis tik pritūpė, atsišliedamas į sieną, pasirinkęs vietą, iš kurios galėtų ir stebėti pilies kiemą, ir apsaugoti Kernių. Tuo tarpu kalvis jau spėjo užmiršti viską pasaulyje. Susirangė prie langelio, tarytum užmigo ten susigūžęs, o iš tiesų net prilaikydamas kvapą stebėjo, kas vyksta ginklų kalvėje. Deja, akių plote, kurį galėjai aprėpti iš langelio, vyko ne taip jau daug. Lauke dar buvo pakankamai šviesu, o dirbtuvėje be šviesos pluošto, sklindančio iš lydymo krosnies angos, bei kibirkščių, kurios pakildavo iš žaizdro nuspaudus dumples, kito apšvietimo nebuvo. Tad pro apdulkėjusį, keturkampiais delno dydžio gabalėliais suskirstytą ir vietomis drumstą stiklą ne itin daug galėjai įžiūrėti. Pasislinkdamas nuo lygesnio stiklo ploto prie kito, galėjai įžvelgti žaizdrą su dviem priekalais, didelį kaip girnapusė akmenį, kurį naudojo ginklams galąsti, ir lydymo krosnies kampą. Prie žaizdro dirbo ir apie krosnį zujo bent šeši vyrai.

– Geldos... Anie irgi turi tas geldas! – nesusivaldęs burbtelėjo Kernius. – Regis, iš anglies... Bet kam jos?

– Tyliau! – visai pašnibždom perspėjo Uvis. – Žmonės...

Kernius prikando lūpą ir, dar labiau prisiglaudęs prie lango pinučių, nutilo. Uviui iš tikrųjų reikėjo tildyti kalvį, nes pir-

mą kartą pralaimėję, elgetos, atrodo, nežadėjo lengvai pasiduoti. Visą laiką grūmęsi tarpusavyje, dabar, susidūrę su nepažįstamais, akiplėšiškais ateiviais, jie, atrodo, nutarė suvienyti jėgas. Šnabždėjosi tarpusavyje ir telkėsi į dvi grupes, viena už Uvio, kita – pagarbiame nuotolyje, kur nesiekė Kerniaus gumbuota lazda. Nedaug betrūko, ir jiems būtų tekę susiremti. Tačiau tuo metu rūmų duryse pasirodė rudu apsiaustu apsigaubęs smulkus vienuolis. Jis kažką aiškino prie durų susigrūdusiems ir legato palaiminimo laukiantiems miestiečiams. Iš pagyvėjimo, kuris nuvilnijo per žmones, galima buvo spręsti, jog žinia pasirodė esanti netikėta. Miestiečių minia prasiskyrė ir smulkusis vienuolis nuskubėjo didžiųjų vartų link. Jo paskleista žinia sklido nuo vieno žmonių būrelio prie kito ir kadangi paleistas žodis net už paukštį greitesnis, pasiekė tolimiausią pilies kiemo galą dar vienuoliui nesuskubus prieiti prie vartų.

– Viestartas atvyksta! Viestartas jau Rygoje... – nuvilnijo per žmones.

– Kada?

– Dabar. Matė iš bokšto! Jis jau Rygoje.

– Žiemgalių Viestartas?

– O koks kitas bus? Ar kitą legatas kviestų?

– Ko? Kur atvyksta? – klausė kiti ir sulaukė atsakymo, jog Viestartas, kaip ir kiti sričių valdovai, atvyksta tartis su legatu. Modenos vyskupas visus pakvietė, kuršių seniūnai jau buvo vakar ir štai dabar atvyksta pats Viestartas!

O kur jis būtent atvyksta, netrukus buvo viešai paskelbta.

Iš priestato prie didžiųjų vartų, kuriame visad budėdavo vyskupo pilies sargybinių kuopa, iššygiavo pats sargybos viršininkas su penkiais ilgomis ietimis nešinais kareiviais. Uvis pamatė tarp jų ir tą augalotą drimbą, kuris bandė neįleisti į pilį Kerniaus. Smulkusis vienuolis sekė paskui juos ir sargybinių būryje atrodė tarsi vaikas. Tačiau balsą turėjo galingą. Užkopęs ant aukštųjų laiptų, jis kreipėsi į susibūrusius kieme ir nors per pokalbių triukšmą pirmųjų žodžių Uvis ir neišgirdo, nuščiuvus žmonėms, toliau viską girdėjo pakankamai gerai. Vie-

nuolis sakė, kad jo ekscelencija vyskupas Albertas atsiprašo rygiečių, tačiau rygiečiams dabar teks apleisti pilies kiemą. Ir jo ekscelencija legatas Vilemas šiandien žmonių nelaimins, nes labai užsiėmęs derybomis.

– Grįžkite namo, mielieji Rygos žmonės, – tęsė vienuolis. – Palaiminimo ateikite rytoj, nes čia netrukus atvyks žiemgalių karalius Viestartas ir jis atsisako žengti į žmonių prigrūstą pilies kiemą.

Skardus vienuolio balsas nuvilnijo per minią ir kai kurie miestiečiai jau pasuko vartų link. Tačiau kiti nenorėjo palikti kiemo, ir tuoj tapo aišku, kam buvo iškviesta sargyba. Kareiviai išsirikiavo eile ir, nutvėrę ietis už galų, kotais tarsi kartimis pamažu stūmė susirinkusius vartų link.

Pajudėjo, nors ir palydėdami šį likimo posūkį keiksmais, ir kiemo gale susispietę elgetos. Taigi visa minia jau žinojo, kad reikia apleisti kiemą. Visa – išskyrus Kernių. Tas, tarsi būtų nematoma siena atsitvėręs nuo viso pasaulio, tūnojo lipte prilipęs prie kalvės lango. Uvis timptelėjo jį už skrandos kartą, po to ir antrą, tačiau Kernius tik nekantriai pasipurtė. Reikėjo būtinai jį kaip reikiant paraginti, tačiau pasirodė, jog pavėluota. Kaip tik jų pusėje kiemą nuo žmonių valė augalotasis sargybinis. Jis, kaip ir kiti, ieties kotu stūmė miestiečius link vartų, bet, pastebėjęs tą jį supykdžiusį smirdantį elgetą, turbūt nusprendė, jog pasitaikė proga jį pamokyti už neklausymą. Keliais dideliais šuoliais sargybinis prišoko prie pirmojo langelio. Uvis tuo metu kaip tik žvelgė vartų link, o kai atsisuko, augalotasis drimba jau buvo užsimojęs ieties kotu. Uvis nesuspėjo net mirktelėti, kai ieties kotas švilpdamas perskrodė orą ir šniojo dar nieko nenutuokančiam Kerniui tiesiai per nugarą. Tas net susigūžė iš netikėtumo. Nusmelkė skausmas, akyse sužaižaravo, ir kalvį ūmai apėmė žemaitiškas siutas. Kojas Kernius buvo surietęs po savim, o gumbuotą lazdą laikė suspaudęs dešinėje. Tereikėjo tad stryktelėti ir neužsimojus kirsti iš apačios.

– Ne! Nedrįsk! – dar šūktelėjo Uvis, bet viskas buvo perniek. Kerniaus lazda jau švilpė oru ir kirtis kliuvo dramblota-

jam sargybiniui į žandą. Ar lūžo žandikaulis, jie neturėjo laiko patikrinti, bet greičiausiai lūžo. Kai Kernius kirsdavo, tai jau kirsdavo. Sargybinis kimiai aiktelėjo ir susmuko tarsi pelų maišas. Tai įvyko taip staigiai, kad kiti nespėjo atsitokėti. Šis trumpalaikis sargybos pasimetimas juos ir išgelbėjo.

– Bėgam! Tuoj! Tuoj! – suriko Uvis, o Kernius, suvokęs, kad nukirto ne elgetą, o vyskupo sargybinį, atsikvošėjo.

– Šalin visi! Šalin! – subaubė jis tikro jaučio balsu žemaitiškai, ir – stebuklų stebuklas! – atrodė, jog Rygos miestiečiai tai suprato. Kad ir kaip ten būtų, akies mirksniu minia prasiskyrė, ir Uvis, o paskui jį ir Kernius, šuoliais pasileido vartų link.

– *Halt sie! Halt!** – skardėjo sargybos viršininko klyksmas, tačiau miestiečiai, matyt, galvojo, kad tai jų neliečia. Tik vienas bandė pastoti kelią, tačiau Uvis jį bėgdamas taip stumtelėjo, kad drąsuolis būtų tėškęsis į akmeninę sieną, jei ne prie jos susibūrę žmonės. Tačiau du prie vartų palikti sargybiniai suvokė, jog įsakymas skirtas jiems. Nors ir nesusigaudė, kas nutiko, iššoko iš tarpuvartės ir atkišo savo ietis. Smaigaliais į žmones.

– Šalin! – dar sykį subaubė Kernius ir trumpas sargybinių sutrikimas suteikė Uviui progą. Jis iššovė iš vartus apsupusios minios, lyg taikydamas į kairiąją vartų pusę, bet kai abi ietys nukrypo kairėn, staiga griuvo ant žemės, ritosi ir atsirado sargybinių dešinėje – jau prie pat vartų sienos. Pašoko, kojomis atsispyrė į sieną ir, tarsi pats būtų tapęs sviedžiamu ginklu, trenkė petim į pirmąjį sargybinį. Trenkė taip stipriai, kad abu nugriuvo, o sargybinis krisdamas parmetė ant žemės ir antrąjį.

Sargybiniai dar tik stojosi, o Uvis jau buvo pašokęs ir bėgo tolyn. Nė kiek nestabtelėdamas per pargriuvusį sargybinį perdundėjo ir atpūškavęs Kernius. Dar keli šuoliai, ir jie prabėgo pilies vartus.

– Dabar tai jau skuodžiam! – šaukė Uvis per petį Kerniui. – Tausok kvapą ir nešam kudašių...

---

* Sustabdykit juos! Sustabdykit! *(Vok.)*

9
Senas pažįstamas

Sargybinių žingsniai dundėjo turgaus aikšte, Uvis bėgo nepersistengdamas ir būtų galėjęs paspartinti šuolį, tačiau šalia jo, vis sunkiau gaudydamas kvapą, risnojo Kernius. Kolei kas sargybiniai dar jų nepavijo, tačiau Kernius visgi artėjo prie penkiasdešimties ir nors jis buvo kaip reta stiprus vyras, toks amžius nelabai pritaikytas lakstymams. Reikėjo kažką sugalvoti - ir greitai. Gerai, kad netoli buvo švento Jono skersgatvis. Tai neilga, lanku išsirangiusi gatvelė, kurios vieną pusę rėmino žmogaus aukščio mūrinė siena, saugantį švento Jono bažnyčios šventorių. Šitos gatvelės privalumais Uvis turėjo progos pasinaudoti ir anksčiau.

– Paspartink!.. Tik trumpam... – metė jis per petį jau garsiai švokščiančiam ir vos spėjančiam paskui jį Kerniui ir nėrė į skersgatvį. Uvis taip paspaudė, kad Kernius, nors ir stengėsi iš paskutiniųjų, vis dėlto atsiliko. Kai lanku besisukančiu skersgatviu jie pabėgėjo tiek, jog iš turgaus jų jau nebuvo matyti, Uvis šoktelėjo į viršų, ranka nusitvėrė sienos briaunos ir, atsispirdamas keliais į grublėtą mūrą, užsliuogė ant viršaus. Atsigręžė, kairiąja ranka stipriai įsikibo į išsikišusią plytą, o dešinę nuleido atidundančiam tarsi sužeistas stumbras Kerniui. Kalviui nereikėjo nė žodžio sakyti. Jis padavė ranką, atsispyrė nuo gatvės grindinio ir, Uviui stipriai timptelėjus, užgulė krūtine mūrą. Dar truputį pastenėjęs, Kernius šiaip taip užtraukė ant sienos ir kojas. Nušokti į kitą pusę jau buvo juokų darbas. Jiedu dribtelėjo ant žemės ir prisiglaudė prie vėsios sienos.

– O kad juos... visus... Pykolis nugnybtų! – gaudė kvapą Kernius. Jo veidu žliaugė prakaitas. – Kad juos... varnos užkapotų! Nebegaliu daugiau!

– Tsss... – sušnypštė Uvis ir plačiai išsižiojo, kad galėtų tyliau gaudyti kvapą. Kernius užėmė sau burną ranka. Abu gerai girdėjo, kaip už sienos pirma sunkiais žingsniais atidundėjo, o po to nestabtelėdami prabėgo ir nudundėjo tolyn jų persekiotojai. Iš žingsnių garso buvo aišku, kad ir jie pavargę. Vienas iš sargybinių jau buvo atsilikęs ir bėgdamas kas keli žingsniai keikėsi visokiais toifeliais ir donerveteriais.

– Oi, kad jie prasmegtų! Kad juos zuikiai užbadytų... – tęsė dusliai švokšdamas Kernius, kai paskutiniojo sargybinio žingsniai nuaidėjo tolyn. Nuo jo grikių miltais išteptos barzdos varvėjo rudi prakaito lašai. – Kad juos kandys sukapotų! Kad juos... Nebegaliu daugiau. Kur čia mudu atsidūrėm?

Netoliese kilo į dangų švento Jono bažnyčios sienos, sutvirtintos galingomis keturkampėmis mūrinėmis atramomis. Erdvė čia buvo uždara ir ją dar mažino vešlios liepos. Vakaro šešėliai nutįso nuo bažnyčios, tad perkopę sieną jie staiga pateko į prieblandą.

– Čia kadaise apsistodavome, – paaiškino Uvis ir apsidairė. Viskas atrodė kaip prieš penkerius metus. Tos pačios tamsiai rausvos plytinės sienos, ta pati reta žole apaugus žemė. Va ten dažniausiai stovėdavo jų vežimas. Va ten pastatydavo vandens kibirus, prie kurių jie prausdavosi. Nuo tos liepos iki sienos Uli ištiesdavo savo lyną. Viskas atrodė panašiai taikiai ir ramiai. Tikrai niekas nematė, kaip jie perlipo sieną, o vartai į šventorių tokiu metu jau buvo užverti. Buvo tad galima atsipūsti ir jaustis saugiai.

Uvio įtampa atlėgo ir jis buvo besėdąs ant atsikišusios liepos šaknies. Ant tos pačios jis ir kadaise sėdėdavo. Galėjai čia atsiremti į kamieną.

"Palaiminta ramybė"... – pagalvojo Uvis, bet tuo pat metu akies kraštu pastebėjo, jog už tolimiausiosios atramos tarsi kažkas sujudėjo!

Nejaugi jie čia ne vieni?!

– Pamanyk tik, Pagoniukas!.. – staiga pasigirdo vyriškas balsas iš prieblandos. – Taip išaugęs ir taip nudriskęs... Nejaugi tikrai tu?

Uvis apsisuko tarsi įgeltas ir tuo pat judesiu iš makšties išsitraukė peilį. Jį sukrėtė ne tik tai, kad čia be jų dar kažkas buvo, bet dar labiau tai, jog balsas buvo lyg ir girdėtas. Balso savininkas dar tūnojo mūrinės atramos šešėlyje, matėsi tik jo petys ir skrybėlės brylius.

– Kas ten? Išeik! – tyliai, bet įsakmiai tarė Uvis. Kernius

pasislinko į šalį ir dairėsi didesnio parankaus akmens.

– Oho!.. Ir vikrumo tau netrūksta. Atrodo, mano mokslai išėjo į naudą, – neskubiai, tarsi pabrėždamas, jog tai daro savo noru, o ne vykdydamas įsakymą, vyras išėjo iš už mūro. Uvį nudiegė staigus atpažinimas. Štai prieš jį, tarsi visai nepasenęs, greičiau net papilnėjęs ir kaip reta švariai apsirengęs, stovėjo senasis Kroicvaldas. Kaip ir anksčiau darydavo, tik žinoma, tais laikais ne Uvį, o publiką sveikindamas, jis žengtelėjo kaire koja per pusę žingsnio į priekį, dešine ranka nusivožė skrybėlę ir plačiai ja mostelėdamas grakščiai nusilenkė. Vikrumo ir jam akivaizdžiai dar pakako. – Sveikinu vėl pasirodžius garbingame Rygos mieste! Bet negi mūsų elgetų gretas papildyti žadi? Ir kodėl tau tenka per mūrus šokinėti?

Uvis nuleido peilį ir atsikvėpė. Akimirkai pasirodė, tarsi tų penkerių metų ir nebūta. Ne tik vieta priminė tuos laikus, kai Bardo trupė rodydavo savo pokštus turgaus aikštės kampe, bet ir senasis Kroicvaldas atrodė panašiai, kaip atrodydavo, kai Uviui būtent šitoje vietoje tekdavo mankštintis iki devinto prakaito.

– Kas anas? – dusliai paklausė Kernius.

– Čia toks Kroicvaldas... – sumurmėjo Uvis. – Pažinojau. Nepavojingas.

Ko, ko, o senio Kroicvaldo jis Rygoje sutikti nesitikėjo. Ir dar taip tvarkingai apsirengusio! Staiga Uvis aštriai pajuto, kokia apdriskusi ir purvina ta Kuopio arklininko skranda. Jis skubiai atrišo raištį ir nusmaukė skrandą nuo pečių. Kroicvaldo antakiai kilstelėjo. Jis iš karto įvertino Uvio gerai išdirbtos stirnos odos striukės kokybę. Ir Kernius narpliojo mazgus, bandydamas nusirišti savąją palaikę skrandelę.

– Še tau, kad nori! Ar tu elgeta, ar vaidintoju pasidarei?

– Mes... Mes... Na, matai, čia toks reikalas, – numykė Uvis, nesumodamas, ką būtų galima atsakyti. Iš Kroicvaldo pašaipios bet atlaidžios šypsenėlės buvo aišku, jog jis kokiais nors greitomis suregztais pasiteisinimais vis tiek nepatikės.

– Mes tik trumpam Rygoje...

– Sakai, trumpam, ir straksi sau per mūrus?

– Mat... Na... Kaip pats prasitarei, Kroicvaldai, naudojuosi tuo, ko kadaise mane išmokei. Bet kad ir tu čia!.. Nejaugi ir kiti Rygoje?

– Kiti? – Kroicvaldas apsidairė, tarsi ištiesi tikėtųsi kur nors netoliese pamatyti stipruolį Bardo arba vieną iš savo dukterų, tačiau juos supo tik tirštėjantys vakaro šešėliai, kuriuos dar tirštino aukšta švento Jono bažnyčios siena. – Ne, kitų čia nėra, Pagoniuk! Todėl ir užsuku čia kartais. Idant prisiminčiau kitus. Atsimeni? Va, ten statydavom vežimą...

– Atsimenu gerai! – pritarė Uvis. – O ten, prie pat sienos po liepa, tu dažniausiai priguldavai. O va ten Uli ištiesdavo lyną. O kur vis dėlto kiti?

– Taip... Kur? – Dabar jau Kroicvaldas ieškojo žodžių, tarsi primiršęs savo klausimus. – Žinai ką, kviečiu pas save. Ir tave, ir tą barzdylą. Ir net neklausiu, kodėl jūs tokiom baidyklėm apsirėdę lakstot po Rygą. Daug ko šitame pasaulyje pasitaiko, daug ko mačiau. Tai ką? Ar užeisit?

Uvis dirstelėjo į šalia stovintį Kernių, kuris iš pradžių klausėsi įdėmiai, tačiau beveik nesupratęs Kroicvaldo greitakalbės – išsirovęs padžiūvusios žolės kuokštą, stengėsi iššluostyti grikių miltus iš barzdos.

– Galėtume.

– Papasakosiu! Daug yra ko pasakoti! – Kroicvaldas pastebimai pagyvėjo. – Bet nė už ką neatspėtum, kur dabar gyvenu. Na, bandyk atspėti...

Jis patylėjo, tačiau Uvis tik truktelėjo pečiais.

– Auksakalių gatvėje! – išdidžiai pareiškė Kroicvaldas.

Uviui net ir nereikėjo vaidinti nustebusio, jis iš tikrųjų buvo pritrenktas. Auksakalių gatvėje gyveno vien turtingiausi Rygos amatininkai ir kad Kroicvaldas ten įsitaisytų, Uvis ir sapne nebūt sapnavęs.

– Negali būti!

– Taip. Auksakalių! – Nustebimas Uvio balse aiškiai suteikė pasitenkinimo Kroicvaldui. Jis krestelėjo galvą pabrėžda-

mas, kad tikrai taip ir ne kitaip, o po to giliai atsiduso. – Aš pats kartais nelabai tikiu, bet tikrai Auksakalių! Nors... Geriau eime... Yra apie ką papasakoti!

❖

Iš tiesų! Pasirodė, jog senis Kroicvaldas, tas mikliapirštis linksmų pokštų rodytojas bei užsižiopsojusių žiūrovų kišenių tuštintojas, tas vyno ir visko, kas tik geriama, mėgėjas, savo dukrų našta ir paguoda, dabar gyveno būtent Auksakalių gatvėje. Perkirtę turgaus aikštę, jie neskubėdami nužingsniavo Didžiąja gatve ir pasuko į neilgą, bet įspūdingais namais apstatytą Auksakalių gatvę. Einant Didžiąja gatve, Uvis kumštelėjo Kerniui į pašonę, kad tas per daug nesidairytų ir ypač kad nesižvalgytų per petį. Nors, tiesą sakant, pavojaus per daug nebuvo. Apdriskusias skrandas jiedu paliko už bažnyčios atramos, veidus nusiprausė prie turgaus šulinio ir jei kas iš Ordino sargybinių dar ir šlaistėsi po miestą, ieškodamas sujžūlėjusių elgetų, tai šie oriai žingsniuojantys, savo reikalais susirūpinę trys Rygos miestiečiai niekaip nebūtų atkreipę jų dėmesio. Jie netrukdomi pasiekė Auksakalių gatvę ir Kroicvaldas nedvejodamas į ją pasuko. Paėję keliasdešimt žingsnių, stabtelėjo prie didžiausio gatvės namo. Kroicvaldas mostelėjo namo pusėn. Jis buvo ne tik didelis, bet ir puošnus kaip reta. Durų staktos bei langai buvo apvedžioti mėlynomis puošniomis plytomis. Languose blizgėjo tikras stiklas. Vakarinė saulė kaip tik brūkštelėjo per pirmojo aukšto langus, ir stiklo ratilai taip ir sužėrėjo!

– Nejaugi šitas? – nustebo Uvis.

– Būtent šitas, – patvirtino Kroicvaldas, tačiau šį kartą be ypatingo išdidumo. – Galėtume eiti ir per didžiąsias duris. Bet... Na, kalbant atvirai, jei norime šnektelti, tai geriau bus eiti per kitas...

Uvis gūžtelėjo pečiais. Pirmam nustebimui praėjus, jis jau buvo pasiruošęs bet kokiems netikėtumams. Gatvės gale jie pasuko į siaurą perėją, kuri vedė į dulkiną skersgatvį už Auksa-

kalių gatvės. Iš abiejų pusių skersgatvį supo tik aukštos medinės tvoros ir vartai. Už tų tvorų buvo kiemai, priklausę turtuolių namams, kurie stiklo langais išdidžiai žvelgė į Auksakalių gatvę. Kroicvaldas nedvejodamas atvėrė vienų vartų kairįjį skydą ir jie įžengė į erdvų ir stebėtinai tvarkingą kiemą. Gilumoje stūksojo didysis namas, kairėje buvo vienaaukštis iš storų sienojų suręstas pastatas. Plačios durys ir į kiemo žemę įspaustos gilios vėžės rodė, jog tai arklidės. Ten ir pasuko Kroicvaldas. Prieš atverdamas tvarto duris, jis dar atsainiai mostelėjo namo link.

– Ten aš miegu ir, galima sakyti, atlieku savo tarnybą, – tarė jis. – O atsigaunu ir draugus priimu būtent čia. Pats dar vis stebiuos ir neatsistebiu, koks permainingas būna gyvenimas, Pagoniuk... Prašom!

Tai buvo pasakyta be išdidumo, net su gailesčiu, ir Uvis pagalvojo, jog Kroicvaldas, kuris nemirktelėdamas sugebėdavo pasakoti nebūtas istorijas, šįkart sakė gryną teisybę.

❖

Kaip ir reikėjo tikėtis, tokio turtingo savininko arklidės buvo suręstos geriau už ne vieną žmonėms skirtą būstą. Tašytų rąstų sienos sudėtos ant iš akmenų sumūryto pamato, lubos ne tik lentinės, bet dar ir pabaltintos. Palubėje išsirikiavę siauri langeliai, sandariai užsklendžiami, kai šalta. Arkliai atitiko tvartą. Stovėjo jų du, nors erdviame tvarte lengvai būtų tilpę ir keturi. Stambių kaulų ir, matyt, ramaus būdo gyvuliai, nes, jiems įėjus vidun, tik vienas pasuko į juos snukį ir tuoj pat nusigręžė į prikrautas kvapnaus šieno ėdžias.

– Čia mano bičiuliai ir globotiniai, – draugiškai pliaukštelėjo arkliui per strėnas, praeidamas pro šalį, Kroicvaldas. – O aš pats tai daugiausia laiko praleidžiu čia...

Jis atvėrė turbūt pakinktams ir padargams skirtos kamaros duris ir plačiai mostelėjo ranka, kviesdamas svečius užeiti. Palei kamarėlės sienas stovėjo du suolai, o tarp jų mažas staliu-

kas. Ant įkaltų į sieną medinių vąšių kabėjo kamanos ir pavalkai. Vietos joje nebuvo per daug.

Kernius patenkintas susmuko ant suolo ir atsiduso.

– Oo! Pagaliau prisėsti galima, – burbtelėjo jis. – Tas tavo Kroicvaldas, matyt, čia bernauja...

Uvis kažką numykė, nes pats tuo abejojo. Per daug jau tai nesiderino su išlikusiu jo atmintyje išdidžiu Kroicvaldu. Nors kai labai reikia, žmogus prisitaiko prie visko.

– Tavo draugužis jau, atrodo, jaučiasi kaip namie, – pagavo Kerniaus palengvėjimo atodūsį Kroicvaldas. Jis pakabino savo apsiaustą ant vąšio šalia kamanų ir atsisėdo pats. Dabar jis atrodė ne toks dabita. Matėsi, kad jis pavargęs. – Ko gero, jau pamanei, Pagoniuk, kad aš čia vežikas ar kas nors panašaus...

– Ar kas nors panašaus... – dvejodamas pakartojo Uvis. – Nemanau, kad vežikas. Nors tai ir neblogas amatas, o vieta tikrai nepeiktina.

Kroicvaldas sukrizeno, tačiau juoke mažai jautėsi linksmumo.

– Tikrai, amatas visai neblogas, jei tik važnyčioti. Bet pareigų man čia mažumėlę daugiau... – Jis atsirėmė į lygiai nutašytą kamaraitės sieną ir susimąstė. Kamaros prieblanda išryškino jo raukšles, ir nors judesiai vis dar buvo jaunatviškai lankstūs, buvo aišku, kad jam metų su kaupu. Jis atrodė pavargęs ir labai panašus į tą Kroicvaldą, kurį atsiminė Uvis. – Palauk, gal geriau viską iš pradžių. Tai įvyko vasarą tų metų, kai tu pabėgai. Bardo nusprendė, kad jam reikia plaukti į Bremeną ir ten bandyti laimę. Tiesą sakant, tai Kristina nusprendė ir išsizirzė. Bet žinai, kai Bardo ką įsikanda, tai ir su kuolu neišmuši. Na, tiesą sakant, turėjo jie dar vieną priežastį, mat gimė berniukas...

Kai Uvis tą žiemą išslydo iš jau jį nutvėrusių Henkės nagų, Kristina laukėsi, ir jis ne kartą pagalvodavo, kas gi jiems gimė.

– Sveikinu... Tai tu dabar senelis!

Kroicvaldas numojo ranka, tarsi tai būtų menkniekis, tačiau veidu perbėgo šiltas šypsnys.

– Baisus rėksnys pasirodė... Dabar jau bus ketverių metukų. Taigi, jiedu nusprendė, kad reikia plaukti į Bremeną. O kaip gi plauksi? Tik iš Rygos. Uli irgi baisiai norėjo grįžti į Rygą. Pasirodo, ją čia vienas gizelis buvo nusižiūrėjęs. Įsivaizduok, Pagoniuk, buvo susiuostę, o aš net neįtariau. Apsivedė rudenį, o dabar jau du vaikus turi.

– O Margarita?

– Deja... Ji mirė tą pavasarį. Nusilpę buvom visi. Bet ji, vargšelė... – Kroicvaldas atsiduso ir mostelėjo ranka, tarsi stengdamasis išbraukti iš atminties to šalto, alkano pavasario atsiminimus. – Tokios tokelės... Bet matai, Pagoniuk, visiems, kurie liko gyvi, reikėjo į Rygą... Tai ir sugrįžome. O čia mane neilgai trukus suėmė vyskupo sargyba... Supuolė ant manęs kaip slibinai. Tik, deja, aš ne šventas Jurgis...

Jis patylėjo ir, pamatęs Uvio akyse sužibusį klausimą, papurtė galvą.

– Ne, ne... Tai mano kaltė! Visos dukros raudote raudojo, kad aš į Rygą nevykčiau. Žliumbė dar garsiau už tą Kristinos vaikelį. Bet... Et... Ar galėjau aš vienas išsilaikyti tuose tyrlaukiuose? Būčiau badu nustipęs. Vyliausi, kad bus pamiršę. Kur tau! Kelias savaites prasislapsčiau, bet paskui vis dėlto sučiupo. Pasirodė, kad net ir teisti manęs nebereikėjo. Buvau jau nuteistas. Už akių. Nuteistas pakarti! Va kaip...

Kroicvaldas – tirštindamas spalvas, o gal ir visai nejučiomis – plonais, mikliais fokusininko pirštais paglostė kaklą.

– Ir būtų pakorę... Bet štai, patikėsi ar ne, išeina, kad mane išgelbėjo pagonys. Kartais taip ir pagalvoju, ar man jausti jiems dėkingumą, ar ne? Na, gal vis dėlto... Bet tu, aišku, nori sužinoti, kaip pagonys mane išgelbėjo. Beje, ne taviškiai. Žinau jau, kad esi iš pietų. Tie, kurie mane išgelbėjo, – iš šiaurės. Iš Saaremos salos. Mat jie nukovė vyskupo sargybos kapitoną, tą pasipūtėlį Šulerį. Kitų, kurie tada žygyje krito, žinoma, gaila. Duok jiems amžiną atilsį, Viešpatie. Bet jei Šulerio nebūtų nukirtę, tai ir mano kauleliai jau būtų sutrūnyję. Mat storoji Gertrūda tada liko antrą kartą našlė, tiesą sakant, dar net ne-

spėjus kaip reikiant ištekėti. Ar atsimeni storąją Gertrūdą?

Uvis palingavo galvą. Gerai jis jos neatsiminė, nes storų moterų Rygoje buvo ne viena. Tačiau būtent dėl jos, tiksliau tariant, dėl to, kad Kroicvaldas bandė iš jos pavogti pinigų kapšą, jiems visiems teko sprukti iš Rygos. Mat Gertrūda buvo auksakalių gildijos viršininko našlė, ir tuo viena iš turtingiausių moterų Rygoje, be to, pas ją lankydavosi vyskupo sargybos kapitonas Šuleris. Su tokia moterimi menki juokai, tad jiems teko sprukti kuo greičiau, o Kroicvaldui nevertėjo grįžti į Rygą.

– Atsimeni? Na, kur neatsiminsi! Taigi storoji Gertrūda. Ir ji nė per plauką nesuplonėjo... Va, maždaug tokia! – Kroicvaldas išskėtė abi rankas, o paskui truputį jas suglaudė. – Yra ką apkabinti. Aš tai jau žinau! Gal pageidautum sužinoti, kokia jos dabar pavardė?

Jis nutilo, ir Uvio galvoje jau šmėkštelėjo permainingo likimo bei padėties suvokimas, tačiau jis tik suraukė kaktą.

– Kroicvaldienė! – svariai tarė senasis fokusininkas. Jis truputį palaukė ir, tarsi pats vis dar stebėdamasis, vėl papurtė galvą. – Tikrai taip... Kroicvaldienė. Matai, praradusi savo kapitoną, ji nutarė, jog iš senio Kroicvaldo gal dar bus galima išspausti šiek tiek naudos. Vietoje kad pakabinus jį kartuvėse varnoms lest, pasiėmė pas save į namus. Ir kiek įmanydama stengiasi mane pribaigti.

– Kroicvaldienė, – burbtelėjo Uvis. Krikščionių ir žemaičių įstatymai daug kuo skyrėsi, tačiau nepaneigsi, kad esama ir panašumų. Vienas yra toks, kad jei vyrą apkaltina moteris, tai ji gali jį ir išgelbėti. Išgelbėti už jo ištekėdama. – Tai išeina, kad tu čia šeimininkas...

– Šeimininkas... – liūdnai nusišypsojo Kroicvaldas. – Pavalgydintas ir aprengtas. Bet lygiai tiek, kad visai nenugeibčiau ir kad prieš kitus gėdos nebūtų. O šiaip, tai ji turi du sūnus, kurie perėmė tėvo amatą, ir dvi marčias... Ne tokias storas, kaip ji pati, bet jau besivejančias. Visos riejasi tarpusavyje ir kiekviena saugo sudilusį skatiką. Savo vaikams gaili, o apie mane ką ir bekalbėti. Nei gerklei suvilginti, nei... Et! Klausyk,

Pagoniuk, tu atrodai prakutęs. Ar nemanai, kad turėtum senąjį Kroicvaldą vynu pavaišinti? Aa? Už senas paslaugas ir mokslą...

– Už mokslą, sakai?.. – Kroicvaldo žodžiuose buvo šiek tiek tiesos. Nors anuomet Kroicvaldas ne kartą ir ne du jam skaudžiai nusuko ausį; nekalbant jau apie niuksus į nugarą, tačiau kad iš jo daug išmokta, irgi gryna tiesa. – Gal ir išmokau kai ko, Kroicvaldai... Nors aš gėrime nelabai tinku į draugus.

– Man ne draugo, o gero vyno reikia! – numojo ranka Kroicvaldas. – Man regis, tas tavo barzdyla dėdė nieko prieš būtų...

Kernius per visą šį pokalbį stengėsi suprasti, apie ką kalbama, nors jam ir nelabai sekėsi. Tačiau dabar Kroicvaldas pažvelgė tiesiai į jį, ir nors kalviui atrodė, jog šįkart jis viską suprato, bet nutarė pasitikrinti.

– Ar anas apie gėrimą? – paklausė jis Uvio.

– Taigi. Tik kad jam žmona pinigų neduoda. Sako, gal tu jį pavaišintum...

Kernius plačiai nusišypsojo. Ir todėl, kad pati mintis jam patiko, ir dar todėl, kad malonu buvo matyti, jog tuos nupeipusius teutonus žmonos taip be gailesčio tvarko.

– *Gut... Honig Trunk, sehr gut...* – rimtai palingavo jis galvą. – *Wir trinken, ja?**

– *Ja, ja!* – pritarė Kroicvaldas. – Matau, kad šitas dėdė kur kas mandagesnis už tave, Pagoniuk. Pasakyk jam, kad kai tik bus proga, tegul atsilanko. Ir jau matau, kad jis ne toks nesusipratėlis, kaip tu, nepamirš atsinešt ir ko nors geriamo...

Kernius vėl ne viską suprato, tad Uvis jam išvertė.

– *Ja, gut... Ich komen!* – patvirtino Kernius. – *Mit Trunk...*** Tu paaiškink jam. Ateisiu ir midaus atsinešiu..

– Jis suprato, – užtikrino jį Uvis. – Jei apie gėrimą, tai Kroicvaldas visom kalbom supranta.

---

* Gerai... Medaus gėrimas, labai gerai... Mes geriam, taip? *(Laužyta vok.)*

** Taip, gerai... Aš ateiti. Su gėrimas... *(Laužyta vok.)*

10
Šiaurės kailių apsiaustas

Rytojaus rytą Uvis nutarė aplankyti Apsingį uoste. Rado jo valtį, dabar jau tuščią ir kur kas aukščiau pakilusią virš vandens, pačiame uosto krantinės gale. Iš kelių lentų, uždengtų pakuliniais maišais, Apsingis buvo įsitaisęs šiokią tokią pastogę. Joje užteko vietos jiems su sūnum sausai pamiegoti. Ne tiek toks būstas, kiek pati Ryga Apsingiui jau buvo įgrisusi iki gyvo kaulo. Paaiškėjo, kad Ordino iždas pagaliau jam išmokėjo pinigus, bet rado priekabių numušti kainą.

– Visų pirma, pasakė, kad reikia pilių statymui! – užlenkė pirštą Dignojos rūdininkas. – Įsivaizduoji? Ar tu įsivaizduoji? Aš, Apsingis, turiu teutonams mokėti, kad jie sau pilis statytųsi! – Iš įniršio net jo reti užsilikę ant pakaušio plaukai pasišiaušė.

– Kas nespaudžia vargšo žmogaus? – pabandė jį paguosti Uvis. – Visur pyliavos!

– Gal ir taip. Nors kai Talivaldis valdė Kuoknesę... Vaikas buvau, bet pamenu. Talivaldis tiek neplėšė. Jie gi sukčiai paskutiniai... Ir ne tik teutonai! Sukčiai ir tie, kurie su jais susideda, kaip tas prakeiktas ilgšis lyvis, pas kurį per savo kvailumą judu nuvedžiau. Man nuo tų sukčių vemti verčia! Gana! Keliauju į Dignoją.

– Į Dignoją? – sutriko Uvis. Jis atėjo pas Apsingį įsitikinti, ar galės pasinaudoti jo laivu, prireikus sprukti iš Rygos...

– Į Dignoją, o kur daugiau?

– Kad negali.. Na, klausyk, Apsingi, dar negali išplaukti...

– O kodėl negaliu? Ar ne mano valtis? Kas uždraus?

– Na... Matai... Na, supranti, štai Viestartas atvyko... – nesumodamas ką sakyti, bandė aiškinti Uvis. – Visokie svarbūs reikalai vyksta...

– Tegu nusprogsta ir Viestartas su visais teutonais! – negalėjo nusiraminti Apsingis. – Ar jis mums brolis, ar svainis? Ar padėjo Talivaldžiui, kai mirtinai reikėjo? Susimokys jie čia ir be manęs...

– Bet, Apsingi...

– Apsingi, Apsingi! – Dignojos rūdininkas užlenkė dar vieną pirštą. – Ir per judu man nuostoliai. Už tai, kad tas tavo Kernius įlindo į Ordino kalvę, teutonai man dar keturis dukatus nuskaičiavo!

– Kaip nuskaičiavo? – nustebo Uvis.

– Sakė, už baudą... Kad savo tarnų neprižiūriu. Norėčiau žinoti, kaip tokį Kernių prižiūrėsi. Žvėrys!

– Aš gi tau sakiau, Apsingi, kad grąžinsiu tuos keturis dukatus, – rimtai tarė Uvis. – Ir dar antra tiek pridėsiu, kad palauktum. Mums reikia.

– Jums? Kodėl?

– Gal... Matai, gal reikės, kad tu padėtum mums iš čia dingti.

– Betgi žirgus turite! Ir gerus žirgus! Vien tavo Trabantas ko vertas...

– Su žirgais būtina per vartus. O ten sargyba! Jei tektų skubiai iš čia bėgti, valtimi galima išsigelbėti... O žirgus aš vakar už miesto išvedžiau. Ganosi už kelių mylių kaime. Minėjau gi...

– Aa... Tiesa.. Sakei, kai to midaus buvau padauginęs! – Apsingis prikando lūpą ir pamąstė. – Na, jei jau taip... Negi dar kas nutiko?

– Gali nutikti. Viena tokia netikusi moteriškė čia mane pažįsta, o vakar iš vyskupo pilies vos sveikus kailius išnešėm. Tačiau Kernius, pats žinai, nors užmušk jį, nepasiduos. Būtina jam teutonų paslaptį sužinoti. Kitąsyk gali tekti strimgalviais lėkti iš Rygos. Pats žinai, kaip su tais teutonais...

– Prakeikta sukčių veislė! Devynis dukatus nusuko! Na, jei taip... – Apsingis patrynė savo praplikusį pakaušį ir, persisvėręs per valties bortą, nusispjovė į nešvarų uosto vandenį. – Tada palauksim. Gerai būtų, kad per ilgai neužtruktumėt...

❖

Kernių Uvis rado nė kiek nenuliūdusį ir net nenuobodžiaujantį. Pasirodo, jis spėjo ne tik pabuvoti pirtyje, nusigremžti vakarykštį elgetos purvą, bet ir gražiai apsikirpti barzdą. Rū-

bus buvo išsilyginęs ir net batus nusišveitęs taip, kad blizgėjo!

– Mat čia jau toks kraštas, – dėstė jis Uviui. – Kaip apsirengsi, taip į tave ir žiūrės. Kai apsirėdai elgeta, tai tvoja per kuprą, o kai tie italai nelyg gaidžiai išsipustę, tai prieš juos visi dvilinki lankstosi. Pats per pietus mačiau, kaip keli vokietukai tam senorui kone rankas ir kojas bučiavo! Viską, atrodo, padarytų, ko tik anas pageidaus.

– Kažin, ar čia tik rūbas, – suabejojo Uvis. – Tie italai, kurie čia atvyko, turi didelę galią. Siunčia juos pats popiežius, visų krikščionių vyriausias vadas, ir kaip jie pasakys, ką šiame krašte daryti, taip ir bus. Štai visi ir stengiasi jiems įsiteikti.

– Bet kuo jie išsiskiria? – tuoj pat paklausė Kernius. – Rūbais! Štai kas! Tas senoras gi išties ne gudresnis už bato aulą. Visus pietus jį stebėjau, o žmones pažinti sugebu. Tuščia vieta! Taigi, rūbas čia viską lemia!

Uvis atsiduso. Kai kalvis Kernius pradeda apie ką šnekėti, tai ir nesustabdysi... Dažniausiai taip būna po ąsočio midaus.

– Per tave teks keturis dukatus Apsingiui pakloti, – tarė jis. – Vis per tą Ordino kalvę. O iš tiesų net visus aštuonis.

– Na ir užmokėsi, – nė kiek nesutriko Kernius. – Tai, ką pamačiau, verta ir visos kapos dukatų! Svarbiausia, kad ir vyskupo dirbtuvėj tas pats, kiek spėjau įžiūrėti per langą. Tos geldos su anglim! Ir krosnis tikrai be rintės... Žinai, kam ji naudojama? Ne geležiai lydyti, o ją kaitinti. Tiek jau supratau. Ir ką sakė tas ginklakalys, kur krautuvėj po ta varna dirba? Sakė, kad "po nakties", ar ne? Reiškia, ilgai kaitina. Bet svarbiausio dar nežinau. Jei kito paikesnio gizelio nerasime, teks šitą pagrobti!

– Pagrobti... – nutęsė Uvis. Kol kas ši mintis jam tik prabėgomis sušmėžuodavo galvoje, ir jis ją tuojau pat atmesdavo.

– Nagi, jei kitaip neišeina, – toliau ryžtingai dėstė Kernius. Jis pasikasė savo tvarkingai apkirptą barzdą. – Dar kaip nors kitaip pabandysiva, bet kad tu su ta Elze atsisakai...

– Kerniau, tai kvailystė... Neišdegtų.

– Gal ir taip... Tu gudrus su kalaviju, bet prie mergų... –

Kalvis nužvelgė Uvį ir tarsi su gailesčiu palingavo galvą. – Na, dar jaunas esi... Bet pats matai, jei nieko neišeis, kas belieka? Patykosim jį kokiam skersgatvyje, maišą ant galvos – ir pas Apsingį į valtį. Su Apsingiu gi sutarėte...

– Kad lauks, sutariau... Bet apie Rygos piliečio pagrobimą nekalbėjau. Nesutiks.

– Todėl ir nereikia sakyti. Jei atsirasim pas jį su tuo raštininku, nebus jam kas veikti. O kai nuboginsim aną į Ventę, pragys kaip vieversėlis...

– Kad būtų taip paprasta... – Uvis papurtė galvą. Iš tiesų, sunkumų ir kliūčių čia buvo tiek, kad jis bijojo apie tai net pagalvoti. – Per tuos italus ir Viestartą mieste sargyba kiekviename žingsnyje. Uoste irgi sargyba, pats mačiau. Gerai bent, kad žirgai išvesti už miesto. Gal Kroicvaldas padėtų?..

– Tą papirkti gorčiaus midaus užteks, – numojo ranka Kernius. Jis žmones perprasdavo greit, tačiau šį kartą per daug pasikliovė pirmuoju įspūdžiu.

– Ūpą pataisyti jam gorčiaus gal ir pakaktų, – nesutiko Uvis. – Tačiau jei suprastų, jog padėdamas mums pakenks teutonams, ir statinės maža.

Kad Kroicvaldas turi kietą savo garbės supratimą, Uviui kadaise teko patirti savo kailiu. Galėjai jį vadinti vagim ar girtuokliu, mergišium ar apgaviku. Bardo ir dukros jį dar ne tokiais vardais vadindavo, ir tie žodžiai atsimušdavo į fokusininką tarsi žirniai į sieną. Tačiau jokiu geru negalėjai jam pasakyti, kad nesilaiko žodžio, ar kad jis prastas vokietis. Kai Uvis kartą prasitarė, jog Kroicvaldas meluoja, tai gavo tokį antausį, kad dvi dienas po to galva zvimbė. Neužstojo Uvio tada ir Bardo. Jo nuomone, antausis buvo užsitarnautas.

– Ne... Su Kroicvaldu reikia atsargiau, negu tu manai, – toliau svarstė Uvis. – Turėtume sugalvoti kitą priežastį, kodėl prireikė mums ginklų meistro. Na, pavyzdžiui, kad jis nukaltų mums raktą... Tokiam darbui ginklakalys tiktų.

– Raktą. O kam?

– Pavyzdžiui, rakto mums prireikė ką nors pavogti.

Kernius vėl pasikasė barzdą, pagalvojo ir nieko nesuprasdamas papurtė galvą.

– Tai dėl vagystės anas mums padėtų, bet jei norim sužinoti, kaip plieną grūdinti, tai jau ne?

– Būtent. O jei prasitartume, kad norim patį vyskupą apvogti, tai padėtų ir be užmokesčio.

– Hmm... - numykė Kernius. – Na ką gi, bandysiva. O aš mintiju, kad per vakarienę mes tam senorui nušluostysiva nosį. Išsprogs jam akys nelyg kukuliai!

Kad pats metas vakarienei, įtikinamai skelbė ir gurgiantis Uvio pilvas, tačiau Kerniaus kalbos jis iš pradžių nesuprato.

– Nagi tas sabalų apsiaustas, kurį mums senasis rikis įdavė! – sušuko Kernius. – Ar jis prastesnis už to senoro? Pats gi sakei, kad ne prastesnis. Dabar pasirodysime, kas mes tokie!

– Tai tu apsivilksi tą apsiaustą? – pagaliau susigaudė Uvis.

– O kaipgi kitaip, – išdidžiai tarė Kernius. – Kaip tu manai, kam aš barzdą apsikirpau?

❖

Sabalų kailio apsiaustas padarė net didesnį įspūdį negu jiedu tikėjosi. Apsiaustas nustebino šeimininką Kuopį ir tą vakarą užeigoje sėdėjusius rygiečius. Tačiau senjorą Bertolinį apsiaustas tiesiog apstulbino. Gal, kaip suspėjo pastebėti Kernius, Bertolinis ir nepasižymėjo ypatingu proto aštrumu, tačiau apie ką jis nusimanė, tai nusimanė neblogai. O nusimanė jis apie rūbus, apie jų sukirpimą bei medžiagas, skyrė jų vertę, žinojo, kokį rūbą kada ir kur tinka nešioti. Puikiai atsiminė, kad jo gimtojoje Italijoje sabalo apsiaustais gaubdavosi tik kilmingiausi sričių kunigaikščiai, ir kad būtent sabalo togas nešiojo Venecijos bei Genujos dožai*.

Kai menėje, kur užeigos svečiai vakarieniaudavo, pasirodė

* Tuo metu Venecija ir Genuja buvo galingi savistovūs turtingų pirklių valdomi miestai. Jų vyriausieji, pirklių tarybos išrinkti valdovai vadinosi dožais.

kailiniu apsiaustu vilkintis Kernius, senjoras Bertolinis tiesiog neteko žado. Su juo sėdintys vokiečiai dar bandė jam kažką pasakoti, tačiau pats Bertolinis iš karto prarado apetitą. Vis žvilgčiojo iš padilbų į žvilgantį Kerniaus apsiaustą, tarsi nepajėgtų atplėšti akių, nebaigęs valgyti keptų jerubių, pakilo ir vokiečių nusivylimui pasišalino iš menės.

Nei Kernius, nei Uvis apetitu nesiskundė, tad sušveitė savo kuklesnę, tačiau visai padorią vakarienę ir, prieš išeidami į miestą, grįžo į savo kambarį pakabinti sabalo kailio apsiausto. Prie durų jų laukė margai kaip kukutis apsirėdęs senjoro Bertolinio tarnas.

– *O, grande Signore!* – tarė tarnas, – *Il mio padrone, il grande Signore Bertolini chiede gentilmente di comprare il mantello di zibellino...* *

Tarnas būtų dar bėręs žodžius kaip žirnius, tačiau Uvis, nekantriai mostelėjęs ranka, nutraukė jį.

– Nesuprantu! – pasakė jis. Tarnas išraiškingai mostelėjo rankomis ir kažkodėl stvėrė už sabalų apsiausto, bandydamas nutraukti jį Kerniui nuo pečių.

– Atsikabink! – pakėlė svarų kumštį Kernius.

Tarnas atšoko ir, išsitraukęs kapšą, garsiai pažvangino monetomis, tuo pat metu rodydamas pirštu į Kernių.

– Ką, nupirkti mane nori? – dar labiau įsiuto Kernius. – Uvi, ar galima, aš jam žemaitiškai atsakysiu! – Jis vėl pakėlė kumštį.

Tarnas, žvangindamas kapšu, atsargiai prišoko prie Kerniaus ir vėl truktelėjo jam nuo pečių apsiaustą. Uvis net nespėjo išsižioti, kai kalvis atbula ranka taip vožė italui, kad tas nuvirto. Uvis puolė jį kelti.

– Kam žmogų muši,– priekaištavo jis Kerniui. – Negi nesupranti, kad jis tik apsiaustą nupirkti nori.

– *Madonna mia!* – dejavo didiko tarnas, atsisėdęs ir atsargiai čiupinėdamas ranka skruostą. – *Il Signore Bertolini*

* O didis pone! Mano ponas, didis ponas Bertolinis maloniai prašo sabalų skraistės... *(Ital.)*

*desidera comprare il mantello di zibellino... Cento ducati!**

– Žiūrėk tu man... – suraukė kaktą Kernius. – Ar ne dukatų už apsiaustą siūlo tas senoras? Kiek, ar nesupratai, Uvi? Sako, kad čento? Gal šimtą?

– *Wieviel?*** – vokiškai paklausė Uvis.

– *Hundert Dukaten!..* – išstenėjo, vis dar kasydamas skruostą, italas.

– Šimtą dukatų, – išvertė Uvis.

– O du šimtus? – paklausė Kernius. – Pasakyk jam, kad du... ne, geriau, kad keturis šimtus, gal atsikabins!

– *Fünf Hundert Dukaten!* – ryžtingai tarė Uvis, užmesdamas nuo savęs dar šimtinę.

Jų nuostabai, tarnas nė kiek nesutriko, o ėmė linkčioti galva vis žvairuodamas į Kernių ir viena ranka glostydamas žandą.

– Senoras labai jau gviešiasi to kailio, – garsiai pamąstė Kernius. Jo kaktoje susimetė gili raukšlelė. – Gal net tiek, kad eitų mainų?

– Kokių? – paklausė Uvis.

– Na, mūsų sabalus į jo žydrąjį siuvinėtą apsiaustą...

– Kam mums to reikia?.. – nustebo Uvis. – Gal mergas vilioti žadi Ventėje?

– Žmona neleistų... – atsiduso Kernius. – Bet pats matai, kad teisybę kalbu. Čia toks kraštas, kur drabužis už žmogų svarbesnis. Apsivilkom skarmalais, tai per kuprą ploja. Vos apsigaubiau sabalo kailiu, jau lankstosi. O jei užsimesčiau itališką apsiaustą, tai ne tik lankstytųsi, bet ir klaustų, į kurią vietą man pabučiuoti.

Uvis pliaukštelėjo delnu sau per kaktą.

– Tau, matyt, Babilas protą apšvietė. Ne tik lankstytųsi, bet ir įleistų, kur tik įeiti panorėsim.

– Kur tik panorėsim? – Kernius patvirtino Uvio mintį. – O panorėsim į kalvę!

---

* Mano madona! Ponas Bertolinis norėtų pirkti sabalų skraistę. Šimtas dukatų! *(Ital.)*

** Kiek? *(Vok.)*

– Tyliau! Nors jis nesupranta, bet...

Tarnas klausėsi ištes nieko nesuprasdamas, tačiau iš pagyvėjusių balsų susigaudė, jog kalba krypsta geron pusėn.

– Eik, eik. Pasakyk savo šeimininkui, kad jei nori mainyti, tai mes pasiruošę, – tarė jam Uvis.

❖

Senjoras Bertolinis vos savo ausimis patikėjo. Nejaugi tie barbarai tokie kvaili, jog už imperatoriaus vertą sabalų apsiaustą jie nori tik medžiaginio rūbo? Kas tiesa, gražaus rūbo – bet visgi tokio, kokį Modenoje gali nusipirkti kiekvienas, turintis pakankamai pinigų. Visgi nebergždžiai buvo sušnibždėta maldelė šventam Jurgiui, kuris saugojo ne tik nekaltas mergeles, bet ir kilminguosius! O kas gali būti kilmingiau už tikrą sabalų apsiaustą!

Senjoras Bertolinis jau įsivaizdavo, kaip jis sugrįžta į gimtąjį miestą, kaip, užsimetęs ant pečių savo sabalus, pereina turgaus aikštę. O po to, kaip atvyksta tiesiai į Romą pas popiežių ir kaip dėdė, iš nustebimo kilsterėjęs žilus antakius, sako:

– Na, Džiovani, dabar ir aš patikėjau, kad grįžti iš tų baisiųjų barbarų žemės su pelnu!

Jis priėjo prie veidrodžio ir dar kartą pažvelgė į save su sabalų apsiaustu. Žvilgėjo sabalų plaukas. Taip žvilgėjo, kad net galva sukosi.

Tuo pat metu kitame užeigos "Zum Bären" kambaryje žvilgėjo ir kitas apsiaustas. Kalvis Kernius, apsisiautęs žydru, gausiai sidabru išsiuvinėtu senjoro Bertolinio apsiaustu, pasisuko taip, jog jo ilgi skvernai pasikėlė ir sutviskėjo auksaspalvis pamušalas.

– Na kaip? – paklausė, stengdamasis nesišypsoti.

– *Multo, multo grande!* - bandydamas atkartoti senjoro girdėtą tarseną ir žodžius, užtikrino Uvis. Išties, jis net pats nustebo pamatęs, kaip oriai atrodo Kernius. – Vos susivaldau nenusilenkęs. O teutonai tai jau raitysis dvilinki!

– *Multo grande!* – pakartojo Kernius ir atsargiai paglostė imantrų sidabrinių gijų raštą. – Bet kad daugiau tos italų kalbos ir nemokava. Nei tu, nei aš.

– Kad nemoka ir teutonai. Ypač tie meistrai, pas kuriuos mums patekti svarbu. Kai įeisim į kalvę, tu tik burbėk žemaitiškai, o aš jau versiu. Tie bus taip apsalę, kad pas juos lankosi popiežiaus giminaitis, jog išpasakos mums viską. Tačiau barzdą nusiskusti tau teks!

– Barzdą? – Kerniaus patenkintas veidas apsiblausė ir jis suleido dešinės pirštus į savo vešlią barzdą, tarsi norėdamas ją apsaugoti. – Negi būtina?

– Kad tie italai visi skusti... Pats matei.

Šito Kernius negalėjo paneigti. Išties, visi jų matytieji italai, įskaitant ir tarnus, buvo apsiskutę.

– Dėl plieno paslapties buvai pasiryžęs ir galvą pakloti, – guodė jį Uvis. – Ir ne tik savo galvą...

– Tiesa... – sutiko Kernius. – Ir gyvastį būčiau atidavęs... Bet barzdą! – Jis pamąstė ir, paglostęs tviskančias sidabru apsiausto siūles, atsiduso. – Na ką gi. Matyt, teks...

– Tikrai teks! – užtikrino Uvis. – Ir tuojau pat. Mes turime patekt į kalvę, kol niekas nežino, kad įvyko apsiaustų mainai...

11
Kalavijo paslaptis

Ginklakalių gildijos viršininkas meistras Jokūbas iš Bremeno, ko gero, dar niekad savo gyvenime nebuvo taip žemai nusilenkęs. Net jo išsitaršiusi, vietomis kibirkščių apsvilinta barzda vos nesiekė grindų, kai jis nusilenkė, o kai atsitiesė, tai vis tiek liko susikūprinęs. Jis nesumojo, ar tokią svarbią akimirką pridera šypsotis, nesumojo ir kaip pradėti pasveikinimą. Žioptelėjo kažką apie didelę garbę, bet tada dar labiau už jį susijaudinęs pameistrys bakstelėjo jam alkūne į šoną ir meistras Jokūbas visai pasimetė. Laimei, tuo metu prabilo šalia senjoro Bertolinio stovėjęs jaunas ir tarsi kažkur matytas vertėjas.

– Senjoras Bertolinis jums perduoda jo šventenybės popiežiaus Grigaliaus Devintojo ganytojišką palaiminimą, – sklandžia vokiečių kalba tarė jaunasis vertėjas. Tai pasakęs, jis grįžtelėjo per petį į stovintį už jo orų italų didiką ir tas pritariančiai krestelėjo galvą. Suplevėsavo jo sidabrinėm gijom išdabintas platus žydras apsiaustas, tarsi taip pat pritartų ir sveikinimui, ir palaiminimui.

– Mes dėkojame. Esame pagerbti... Didžiai pagerbti... Nedrįsome ir tikėtis... Atleiskite, jei kas ne taip, – linksėjo Jokūbas iš Bremeno, žodžiai pynėsi ir, jei ne ta vešli kiek apsvilusi barzda, būtų buvę aiškiau matyti, jog jis stipriai paraudo. – Tokia garbė! Tokia garbė!.. Kuo galėčiau garbingiems svečiams nuolankiausiai pasitarnauti?

Jaunasis vertėjas pasisuko į didiką ir, matyt, vertė sveikinimo žodžius. Po to įdėmiai klausėsi, kol Bertolinis savo dundančiu kaip iš statinės balsu dainingai skambančia italų kalba oriai kažką pareiškė. Jokūbas ir pameistrys klausėsi pusiau prasižioję. Jiems teko girdėti, jog italų kalba panaši į lotynų, tik dainingesnė. Lotynų kas sekmadienį jie prisiklausydavo per mišias, ir dabar jiems pasirodė, jog išties tarp tų kalbų esama panašumo.

– Senjoras Bertolinis pageidautų patikrinti, kaip jūs kalate ginklus, – dėstė jaunasis vertėjas.

– Mes pagerbti! Tikrai pagerbti... – vėl pasilenkė Jokūbas

iš Bremeno. – Tuojau pat iškviesime meistrus. Parodysime jums savo kuklių pastangų vaisius.

– Dirbtuves. Senjoras Bertolinis pageidautų pamatyti jūsų dirbtuves, – pataisė jaunasis vertėjas. – Jam reikia patikrinti, ar ginklų kalyba verta to, kad jo šventenybė palaimintų tuos ginklus valdančius karius. Taigi, kur jūsų dirbtuvės?..

– Kad dirbtuvės... Mes nesitikėjome... Nepasiruošę...

– Nieko tokio. Jei darbas vyksta, tuo geriau!

– Būtent, kad vyksta... Ir mes nesitikėjome tokios garbės... Ten žiežirbos... Anglys! – Jokūbas iš Bremeno prikando lūpą, metė žvilgsnį į spindintį italo apsiaustą, paskui dėbtelėjo į pameistrį. Tačiau tas, nieko nesuprasdamas, stovėjo tarsi įbestas vidury kiemo kuolas. – Ten suodžiai! Baisus triukšmas!

Jaunasis vertėjas pasisuko į Bertolinį ir jam uoliai aiškino, bet italų didikas ryžtingai papurtė galvą ir kažką griežtai tarė.

– Senjoras Bertolinis sako, jog tai niekis. Jis privalo vykdyti jam duotą paliepimą.

– Tai gal rytoj... Mes tikrai mielai priimsime... Tik bent pasišluosime!

– Šiandien!

Tvirtai tartą jaunojo vertėjo žodį senjoras Bertolinis palydėjo rankos mostu, tarsi kirviu nukirsdamas prieštaravimus.

– Šiandien... – suglumo Jokūbas iš Bremeno. Jis atsiduso ir dar labiau susikūprino. – Gerai. Šiandien... Garbė, žinoma... tik paaiškinkit šviesiajam senjorui, jog paprastai mūsų dirbtuvės daug švariau atrodo. Bet mat šiandien...

– Senjoras Bertolinis ne pirmą kartą kalvėje...

– Aaa... – Jokūbas nežinojo, kaip tai suprasti. Matyt, senjoras Bertolinis toje tolimoje Modenoje pats valdo kokias kalves, pagalvojo jis. – Ką gi, prašom...

❖

Vos įėjus į paslaptingąsias ginklų kalvės patalpas, Kerniaus akys sušvito žingeidumu. Dabar jam reikėjo milžiniškų pastan-

gų norint išlaikyti prieš tai nesunkiai vaizduojamą orumą. Viskas buvo įdomu, viską norėjosi apžiūrėti kuo iš arčiau, o dar geriau – pačiupinėti. Jis sugniaužė kumštį, kad pirštai patys nestvertų kokių keistų ilgakočių žnyplių ar neperbrauktų per jau atvėsusias kalavijų ašmenims skirto plieno juostas.

Buvo čia ko pasižiūrėti!

Tiesa, kaip ir nuogąstavo Jokūbas iš Bremeno, buvo ir triukšmo, ir suodžių, ir pakankamai netvarkos. Nors kalvei skirta patalpa ir buvo gana aukšta ir ilga, užimdama beveik visą pilies ūkinio pastato apatinį aukštą, tačiau oras vis tiek buvo prisodrintas dūmų, prakaito ir to aitraus, su niekuo kitu nesupainiojamo kvapo, kurį skleidžia aušinama iki baltumo įkaitinta geležis. Nieko stebėtino, nes patalpoje pasieniais stovėjo trys žaizdrai ir didelė krosnis, skirta geležies lydymui. O toje mažesnėje, kaip dabar suvokė Kernius, būtent kaitino plieną! Ne lydė, bet kaitino! Tai, be abejo, buvo svarbi plieno grūdinimo paslapties dalis. Kalvėje darbavosi keturi meistrai ir dvigubai tiek pameistrių bei gizelių, tad įžengus į vidų norėjosi užsikimšti ausis nuo triukšmo. Viename gale aidėjo sutartini kūjų dūžiai, kitame šnypštė aušinamas plienas, trečiame švokštė dumplės.

Jiems įžengus vidun, triukšmas staiga nuščiuvo. Tapo taip tylu, kad girdėjosi, kaip spragsi žaizdre įkaitintos anglys. Toje tyloje staiga iškvėpė orą dviejų gizelių užmintos didžiosios, grūdinimo krosniai skirtos dumplės, ir visi sustingo, kas su kūju rankoje, kas dar laikydamas žnyplėmis įkaitusį ietigalį, išvydę neregėtus svečius. Kalvę nuolat stropiai saugojo sargybiniai, svečiai į ją užsukdavo retai, o jau tokių puošnių tai niekad nebuvo buvę. Ir barzdoti meistrai su odinėmis prijuostėmis, ir nuogi iki juosmens, dumples minantys kojomis ar spaudžiantys rankomis prakaituoti gizeliai – visi išpūtę akis žvelgė į nematytą reginį. Išties, juodoje, aprūkusioje kalvėje Kerniaus ryškiai mėlynas, sidabro gijom žvilgantis apsiaustas atrodė kaip angelo, nusileidusio iš dangaus.

Eidamas priekyje Jokūbas iš Bremeno atsiprašančiai skėsčiojo rankomis ir lankstėsi Kerniaus pusėn. Atrodė, kad jis sa-

vo odinio rūbo skvernais stengtųsi užstoti bent tą kampą, kur riogsojo netvarkingai suverstos gargažės ir perkalimui skirti skilę ječių antgaliai.

– Pasakykit jam, kad maldaujame atleisti už netvarką... Bet darbų taip daug! Nespėjame, tikrai nespėjame, – lemeno vyriausias meistras, piktai baltakiuodamas į savo pavaldinius.

Uvis atsigręžė į Kernių.

– Nespoksok per daug... vobiskum, – perspėjo pusbalsiu, pridėdamas kadaise girdėtą lotynišką žodį. Ką gali žinoti, gal kas iš meistrų ar gizelių ir moka žiemgališkai ar kokią kitą vietos genčių tarmę. Todėl reikėjo kalbėti greitai ir ne per garsiai. – Plepėk ką nori, tik kad nebūtų aiškiai... pater familias!

– O kad anas... – atsiliepė Kernius, pakeldamas smakrą ir išdidžiai apsižvalgydamas. – Tegu anas rodo!

Kalviai ir gizeliai įdėmiai ir su pagarba klausėsi šių nesuprantamų žodžių.

– Senjoras Bertolinis supranta, kad kur kalama geležis, ten ir žiežirbos skraido, – tarsi versdamas jo žodžius, paaiškino Uvis. – O dabar jis pageidautų patikrinti, ar tinkamai kalamos ir grūdinamos Kristaus kariams skirtos ietys... Dirbkite!

❖

Pirmieji smūgiai žvangėjo kažkaip nedrąsiai ir kūju mosuojantis meistras, iš įtampos prikandęs lūpą, nuolat žvilgčiojo į viską įdėmiai sekantį Kernių. Kernius jam linktelėjo ir pritariančiai nusišypsojo. Meistras užsimojo plačiau ir įprasta darbo tėkmė tuoj pagavo jį. Smūgiai krito lygiai ir užtikrintai. Iš žaizdro ištrauktos, iki baltumo įkaitintos plieno juostos galas su kiekvienu smūgiu smailėjo ir darėsi panašus į ieties smaigalį. Meistras buvo įgudęs, ir kūjo smūgiai krito būtent ten, kur ir turėjo kristi. Su tokiu būtų smagu parungtyniauti, ir Kerniui niežėte niežėjo pirštinėtos rankos: magėjo perimti iš vokiečio kūjo kotą. Mielai būtų jam parodęs, jog jis smūgius sugebėtų surikiuoti dar tiksliau. Bet ne šitame kalime glūdėjo ginklų kie-

tumo paslaptis, ir Kernius, prikandęs iš susijaudinimo lūpą, laukė, kad meistras baigtų kalti. Tas giliai atsikvėpė, padėjo kūjį greta priekalo ir ištiesė ranką į šalį. Matyt, jo gizelis buvo gerai išmokytas, nes akies mirksniu įdėjo jam į delną kito, mažesnio, apvalia galvute kūjo kotą. Juo ginklakalys vikriai aplygino truputį išsikišusias, po sunkiojo kūjo dūžių likusias švarples. Baigęs kalti atsitiesė ir pažvelgė į ietigalį. Suraukė antakius, pakraipė galvą:

– Galima ir lygiau, bet nesinori, kad gerbiamieji svečiai per ilgai užtruktų... Sakykim, kad kitam žingsniui jau gana...

– Nagi, bet koksai tas jo žingsnis? – išklausęs Uvio vertimą, nekantriai burbtelėjo Kernius. – Taip nukalti ir Paskus moka.

– Senjoras Bertolinis pageidauja pamatyti, ar tinkamai atliekate ir kitą žingsnį.

– Kitą žingsnį? – Meistras truputį sutriko. – Nežinau, ar gerai supratau. Sekantis žingsnis ilgai trunka. Toliau mes geležį guldom į lovą, bet tai darome, kaip ir dera, nakčiai. Maždaug šešios valandos sunkaus dūmimo dumplėmis gizeliams pagal katedros bokšto laikrodį. O toliau darbai vyksta jau kitą rytą...

Uvis pusbalsiu išvertė, ir Kerniaus veidas iš karto apsiblausė.

– Nesuprantu, – sumurmėjo jis. – Ar anie juokus krečia... Vėl čia apie kažkokias lovas?..

– Atleiskite, matyt, netinkamai išverčiau. – Uvis atsisuko į dar vis kūjį nusitvėrusį meistrą, po to – į šalia trypčiojantį Jokūbą iš Bremeno. – Jis nori paklausti, ką reiškia "guldyti geležį į lovą"?

– Aa... Na, žinote, kad tinkamai apsivestų su anglim. Kaip tai paaiškinti?

Jis žvilgtelėjo, tarsi ieškodamas pagalbos, į gildijos viršininką, o tas neatrodė per daug sužavėtas tuo, jog jam vėl tenka imtis aiškinimo.

– Senjoras Bertolinis Modenoje, be abejo, naudoja mandagesnius žodžius. O mes, paprasti kalviai, kitaip nemokam. Tie-

są sakant, kokia ten lova? Tik išdeginto balto molio gelda. Tam, kad karštis prie geležies prieitų, bet ne oras.

– Savaime suprantama, kad balto molio! – tvirtai tarė Uvis. – Bet ir pavidalas svarbus. Prašau parodyti.

– Tuoj tuoj... Prašome, – vėl pagyvėjo meistras.

Jis apsisuko ir guviai nužingsniavo prie didžiosios krosnies. Šalia jos stovėję gizeliai tučtuojau prasiskyrė, o kažkuris iš jų, apsukresnis, supratęs, ko reikia, pabėgėjęs atnešė vieną iš kertėje sukrautų geldos pavidalo iki pilko baltumo išdegintų molinių dubenų. Meistras paėmė dubenį ir parodė Kerniui, kuris pasilenkė taip arti, kad beveik bakstelėjo į jį nosimi.

– Italijoje, be abejo, dailesni... – atsiduseęs, tarė meistras. – Bet neblogi ir šitie. Su moliu, tiesa, buvo vargo, visose vyskupo valdose ieškojome, kol Sakaloje radome tinkamo. Tai štai, pridedame sugrūstų uosio medžio anglių, sudedame ietigalius ir kietai užvožiame... Tada jau – į krosnį, ir darbo gizeliams geras šešias valandas!

Uvis vertė, o Kernius klausėsi net išsižiojęs. Jo akys lakstė nuo molinio dubens prie krosnies ir atgal.

– Kad jie sudegtų! Negi anas išties sako, kad šešias valandas? Per naktį? Ir uždengta? Ir su anglim? Patikrink!

– Senjoras Bertolinis sako, kad Modenoje krosnys didesnės... Ar tikrai šešių valandų užtenka? Kokiame karštyje? Ir kiek anglies dedat?

– Karščio – tai tiek, kiek gizelių prakaitas leidžia. Žinoma, jei turėtume vandeniu varomas dumples, būtų galima ir trumpiau. O anglies užtenka po tris saujas vienam ietigaliui. Tik turi būti labai smulkiai sutrinta. Beveik kaip suodžiai... Tada per šešias valandas ieties paviršius papilkėja. Vadinasi, jau kietumo pradžia yra...

Kernius švytėte švytėjo klausydamasis nuodugnaus Uvio vertimo.

– Šešias valandas ir kuo karščiau, – papurtė jis galvą iš nuostabos. – Su anglim. Kas būt pagalvojęs...

– Senjoras Bertolinis klausia – nejaugi tai ir viskas?

Meistras, nesiliaudamas kalti, papurtė galvą ir pažvelgė į šalia stovintį Jokūbą iš Bremeno.

– Jis klausia jūsų, – padrąsino meistrą Uvis.

– Ne. Žinoma, kad ne viskas, – papurtė galvą meistras.

– Užgrūdinti reikia. Būtinai užgrūdinti! – įsiterpė gildijos galva.

– Aa!.. – pakėlė pirštą į viršų Kernius. Tiek tai jis ir pats suprato. – *Machen wie?**

Meistras plačiai nusišypsojo. Nusišypsojo ir Jokūbas iš Bremeno.

– O! Senjoras kalba vokiškai! – nudžiugo meistras. – Grūdindami pirmiausia turime įsitikinti, kad kaitinamas plienas būtų tinkamos spalvos. Tai viena. Paskui labai svarbu nustatyti laiką...

Jis nutilo, norėdamas sužinoti, ar senjoras Bertolinis suprato, tačiau Kerniaus vokiečių kalbos žinojimo riba jau buvo peržengta ir Uvis vertė, burbėdamas puse lūpų, kad iš toliau kuo sunkiau būtų suprasti.

– Spalvos? Nagi... Tu tik pamanyk, spalvos, – pats šių žodžių nustebintas, tarė Kernius. – Paklausk, kokios...

– Senjoras Bertolinis puikiai žino visus grūdinimo žingsnius, – vertė Uvis. – Bet jis norėtų, kad parodytumėt kuo tiksliau, kaip būtent jūs tą darote.

Meistras linktelėjo galvą ir atsisuko į susibūrusius prie žaizdro. Vienas jų, matyt, buvo jo gizelis, nes, stumtelėjęs kitus į šoną, griebėsi dumplių virvės. Garsiai šniokštė dumplių varomas oras, o meistras, priėjęs su žnyplėse laikomu ietigaliu, rūpestingai pažarstė vis balčiau kaistančias anglis. Ietigalis jau buvo truputį ataušęs, švytėjo raudonai.

– *Johann!* – šūktelėjo per petį.

Tučtuojau kitas gizelis pribėgo su pintine gerai išdegtų anglių. Meistras kaire ranka pasėmė tris saujas didesniųjų ir, nebodamas vis labiau tvieskiančio karščio, pametėjo į patį žaiža-

* Darote kaip? *(Vok.)*

ruojančio žaizdro vidurį. Dumplės švilpė, ir jiems bestebint anglys keitė spalvą iš juodos į raudoną, o po to į gelsvą, spindinčiai baltą.

– Kai bus visai balta, įdėsiu į žaizdrą... – laukdamas reikiamos spalvos, aiškino meistras. – Lauksiu, kol pats ietigalio kraštelis pasidarys avižos šiaudų spalvos. Tada apversiu ir sukalbėsiu "Sveika Marija"...

Jis kalbėjo neskubėdamas ir Uvis tai vertė žodis po žodžio. Kernius klausė susikaupęs, tik kai Uvis išvertė, jog po to meistras pasimels, truputį sutriko.

– Kokią maldą ir kokiems dievams? – nustebęs paklausė.

– Nesprogink taip akių... Paklausim, – metė jam Uvis ir atsigręžė į meistrą. – Senjoras Bertolinis sako, kad Modenoje šia proga kalbama "Tėve mūsų"...

Meistras suraukė kaktą.

– Gal jūs ten, gerbiamieji, greičiau poterius sugebate kalbėti. Mes žmonės lėti, mums tai būtų per ilgai. Sukalbame "Sveika Marija", bet neskubėdami. Tada imame iš žaizdro, ir tuojau pat aušiname.

– Ak tai tam, kad laikas atitiktų! – pagavo prasmę Kernius, kai Uvis jam išvertė. – Na ir, matyti, ta "sveika deivė" gelbsti. O ar tu moki tą maldą?

Uvis prikando lūpą. Jis jau pastebėjo, jog vienas iš kol kas tolėliau stovinčių gizelių besiklausydamas, ką jie kalba, vis suraukdavo kaktą, tarsi spręstų kokią mįslę. Ko gero, jis truputį suprato žiemgališkai, o žemaičių tarmė ne taip jau daug skyrėsi.

– Atmenu, – burbtelėjo pusbalsiu Uvis. – Bet mums reikia atsargiai. Nesprogink akių per daug. Čia, man regis, vienas supranta...

Kernius oriai paglostė savo apskustą smakrą ir tarsi ką sunkiai apgalvodamas nužvelgė aprūkusias lubas.

– *Mul-to gran-de...* – suskiemenavo jis kelis išmoktus itališkus žodžius, pabrėždamas jų dainingumą. – O dabar, *grande multo*, paklausk apie kalavijus...

❖

Iškilmingoje vyskupo pilies menėje, esančioje gretimame pastate ir dviem aukštais aukščiau pajuodusių ginklų kalvės lubų, legatas Vilemas Modenietis nekantraudamas apžvelgė susirinkusius. Visi, kurių būtinai reikėjo, buvo susirinkę, bet trūko dar senjoro Bertolinio. Savo vietose sėdėjo ir tas rūškano veido didysis magistras Folkvinas, ir palankiai besišypsantis neseniai Tartu vyskupu pakeltas Teodorikas ir, kas svarbiausia, pats šio miesto įkūrėjas Livonijos vyskupas Albertas. Tas sėdėjo kiek susmukęs savo krėsle. Slėgė amžius, ir jis akivaizdžiai taupė jėgas susidūrimams, kurių nebus galima išvengti. Legatas Vilemas, vos apie tai pagalvojęs, nežymiai suraukė kaktą. Nieko nepadarysi, kai jo šventenybė Grigalius Devintasis siuntė čia būtent jį, savo patikimiausią diplomatą, tai reiškė, jog reikalai bus keblūs. O šioje kelionėje keblumų tikrai netrūko. Vienas, kurį būtinai reikėjo aptarti, lietė karinių pajėgų paskirstymą tarp vyskupo Alberto ir Kristaus Brolių Ordino. Šiuo klausimu interesai kirtosi itin aštriai. Mat pagal bažnyčios tradiciją ir popiežiaus pageidavimą, vyskupystė privalėjo rūpintis ganytojiškais reikalais, o karo reikalus jai derėjo perleisti Ordinui. Tačiau, kaip Modenietis gerai suvokė, padėtis Livonijoje skyrėsi nuo įprastos Vakaruose. Vyskupas Albertas pats buvo sukūręs stiprias karines pajėgas. Būtent jis čia padėjo krikščioniškos visuomenės pagrindus, būtent jis padėjo įkurti ir patį Fratres Militiae Christi ordiną, kaip paramą sau. Tuomet vyskupas Albertas nesitikėjo, jog Ordinas ištrūks iš jo pavaldumo ir taps savarankiškas. Bet taip jau įvyko, o dabar iškilo pavojus, kad pakeitus padėtį, vyskupystė taps beginklė ir visiškai priklausoma nuo Ordino. To Modenietis nenorėjo leisti. Jis pakankamai gerai pažinojo Grigalių Devintąjį ir buvo tikras, jog ir popiežius to nepageidautų.

Tačiau buvo būtina, kad jo šventenybė sužinotų tikrąją padėtį ir kad šios žinios nebūtų drumsčiamos tokių, kurie reikalų nesupranta. Tokių, kaip tas nelemtas senjoras Bertolinis,

kurio krėslas šalia didžiojo magistro Folkvino dar, deja, buvo tuščias...

Ne tai, kad Bertolinis būtų svarbus asmuo. Be jo galima puikiai apsieiti, nes išskyrus laiko gaišinimą, jis nieko gudraus nepridės. Tačiau, niekur nedingsi, jis popiežiui pateiks atskirą pranešimą. Tas pranešimas nebus nei išsamus, nei tikslus. Senjoras Bertolinis nepasižymėjo pastabumu ar proto aštrumu. Tačiau Grigalius Devintasis buvo jo dėdė! Nuo to nepabėgsi. Na, kad ir kaip ten būtų, jei Bertolinis svarstyme ir nedalyvaus, jis pasistengs popiežiui pasėti abejonės grūdą. Be abejo, išaiškinti bus galima, mąstė Vilemas iš Modenos. Popiežius mokėjo vertinti žmones, pasitikėjo Vilemo gabumais ir gerai žinojo, jog brolėnas proto aštrumu nepasižymi. Tačiau sunkumų šiose derybose ir taip nestigs. Tad reikėjo stengtis juos sumažinti.

Vyskupas Vilemas pasisuko į šoną, kur pagarbiai nulenkę galvas sėdėjo raštininkai ir derybininkų padėjėjai. Kilstelėjo ranką ir pamojo savo antrajam raštininkui, kuris tučtuojau pašoko.

Raštininkas skubiai pribėgo ir iš uolumo prisikišo net per arti. Matyt, tikėjosi kokio neviešo klausimo ar įsakymo, tačiau Vilemas kaip tik norėjo, kad jų pokalbį girdėtų visi buvę menėje. Jis atsilošė krėsle.

– Ar galėtum pasiteirauti, kur užkliuvo mūsų visų gerbiamas ir dabar nekantriai laukiamas senjoras Bertolinis? – tarė jis pakankamai garsiai. – Tikiuosi, jog apie šį pasitarimą buvo pranešta visiems?

– O taip, jūsų ekscelencija... – žemai nusilenkė antrasis sekretorius, kurio pareiga ir buvo pranešti apie pasitarimą. – Gerbiamajam senjorui Bertoliniui žinia buvo pasiųsta į "Lokio" užeigą...

– Vadinasi, net pas lokius jo ieškota... – atsainiai šyptelėjo Modenietis. Jis mėgo svarbius pasitarimus palengvinti juokais, ir vyskupas Teodorikas, šį įprotį pažinojęs, negarsiai sukikeno. Kiti sėdėjo rimtais veidais.

– Prašau pasistengti vis dėlto dar. O mes, kiek palaukę ger-

biamojo Bertolinio, pradėsime. Ar tai priimtina susirinkusiems?

Jis pažvelgė į vyskupą Albertą, kuris tik nežymiai kilstelėjo ranką. Magistras Folkvinas, nekeisdamas rūškanos veido išraiškos, linktelėjo.

Antrasis sekretorius stengdamasis nesuklupti bėgte išbėgo iš menės.

❖

Kalavijo gamyba buvo sudėtingesnė ir aiškinimas užsitęsė. Kernius klausinėjo apie visas kiekvieno "žingsnio" smulkmenas ir Uvis vos spėjo versti. Kernių buvo apėmęs tikras žinių godulys ir jis, nors ir perspėtas, užmiršdavo, kad reikalingas atsargumas, ir klausdavo aiškiais, trumpais sakiniais. Uvis atidžiai sekė jau įsidėmėtą gizelį ir stengėsi atsistoti tarp jo ir Kerniaus, nes gizelis jau priėjo per kelis žingsnius, akivaizdžiai bandydamas geriau išgirsti, kas kalbama.

– O kokios spalvos turi būti per trečią kaitinimą? – blizgančiom iš susidomėjimo akimis klausė Kernius. Jo žydrojo, sidabrinėm gijom tviskančio apsiausto skvernai jau buvo išsuodinti, nes kelis kartus jis per arti prisikišo prie priekalo ar žaizdro.

– Valdyk liežuvį... *noster pater,* – pusbalsiu burbtelėjo Uvis. – Sakiau tau, ten vienas, *vobiskum*, atrodo, supranta.

Jis atsigręžė į dabar atsitraukusį Jokūbą iš Bremeno.

– Senjoras sako, jog Modenoje tai keturis kartus kaitina ir apkala tokį kalaviją... O čia per trečią kartą iki kokios spalvos jūs įkaitinat?

– Jau reikia mažiau... Toks tarsi pavasario rožė... – tarė Jokūbas iš Bremeno. – Tokia blyški rožinė spalva.

Šalia jo stovintis kitas meistras, įsijautęs į aiškinimus, pagarbiai, bet ryžtingai papurtė galvą.

– Ne visai taip... Jei nori, kad kalavijas būtų toks lankstus, kad galėtum perlenkt pusiau, tai reikia šviesesnės spalvos... O aušinti po to dar staigiau!

Jokūbas iš Bremeno susiraukė:

– Tu pats tai sugalvojai, Frauhoferi! Kai senasis Fricas mus mokė, tai sakė labai aiškiai – iki rožinės spalvos. Sakė, ar ne?

– Todėl, kad senasis Fricas nenusimanė apie saracėnų kalimo meną. O tas pameistrys, kuris buvo belaisvis Kordoboje, savo akimis matė. Ten kaitina šviesiau! Ir kala daugiau kartų... Štai, girdėjote, Modenoje irgi keturis kartus perkala!

Gildijos viršininkas atsiduso ir pakėlė akis į viršų, tarsi laukdamas pagalbos iš dangaus. Atrodė, kad šis meistrų ginčas buvo įsisenėjęs ir jie net prieš tokius garbingus svečius nesugebėjo jo nuslopinti.

– Še tau, kad nori... Pasakyk šviesiajam svečiui, kad mes ir taip čia apsupti pagonių, o Frauhoferiui jų dar negana. Jam dar saracėnų prireikė!

– Ne saracėnų, o jų mokėjimo. Ar blogi jų nukalti kalavijai? Ar blogi, meistre Jokūbai?

Akies kraštelių Uvis matė, jog gizelis, kuris, nugirdęs Kerniaus kalbos nuotrupas, raukė kaktą, jau buvo priėjęs visai arti ir tik laukė, kad meistrai baigtų aiškinti savo "žingsnius" ir tas spalvingasis italas vėl prabiltų. Nekantriai laukė eilės paklausti ir Kernius, tad Uvis pasislinko jo pusėn, kad galėtų laiku kumštelėti jam į šoną, jei Ventės kalvis vėl pamirštų atsargumą. Tačiau to taip ir neprireikė.

Dar Jokūbui iš Bremeno nespėjus atsikirsti meistrui Frauhoferiui, atsilapojo durys, ir į vidų įėjo vienas iš sargybinių. Jis metė žvilgsnį į spalvingą Kerniaus apsiaustą ir nuskubėjo prie ginklakalių gildijos viršininko.

– Atleiskite, meistre, bet tas gerbiamas... Na, tas italas, tas kilmingasis... Jis pageidaujamas...

– Senjoras Bertolinis? – paklausė Jokūbas iš Bremeno.

– Taip... Man sakė, senjorą Bertolinį kviečia...

Jokūbas iš Bremeno atsigręžė į Kernių, ir jo veide vėl atsirado pagarbus šypsnys. Kerniui aiškinti, kas buvo pasakyta, nereikėjo, nes Uvis jau pusbalsiu vertė žodžius, o ir pats Kernius suspėjo suvokti, jog padėtis greitai ir nemaloniai keitėsi.

– Atrodo, jog senjoras Bertolinis pageidaujamas... Gal paties jo šviesybės legato...

– Kažkas, *in nomine*, ne taip... – sušnibždėjo Uvis, nes tas nelemtas surauktakaktis gizelis buvo čia pat. – Per ilgai užtrukom. Einam tuoj pat.

– Viskas labai įdomu ir senjoras Bertolinis maloniai dėkoja, – pareiškė Uvis ir pasuko nuo žaizdro durų link. Kernius, nutaisęs itin rūstų veidą ir truputį įtraukęs galvą į pečius, žengė šalia jo. Už pravirų durų nedideliame prieškambaryje švystelėjo purpurinio aksominio apsiausto skvernas. Tokius apsiaustus, kaip Uvis matė, nešiojo keli vyskupo Vilemo palydos nariai. Jis paskubino žingsnius, bandydamas užbėgti Kerniui už akių, kad jiems einant pro duris, bent kiek jį užstotų. Dar tik žengiant per slenkstį į prieškambarį, ten nekantriai laukęs neaukštas maždaug penkiasdešimtmetis itališkos išvaizdos vyriškis plačiai skėstelėjo rankomis, tarsi ruoštųsi jį apkabinti. Tačiau ne, jo žvilgsnis buvo nukreiptas ne į Uvį, o į už jo einantį Kernių.

– *A... Monsignor Bertolini,siete atteso!..* – prašneko vyriškis tikra skambia italų kalba, tačiau Kerniui peržengus slenkstį ir priėjus per kelis žingsnius, staiga užsikirto ir sumirksėjo tarsi būtų trumparegis. – *E possibile che abbiate dimenticato importante riunione con Sua Eccelenza? Mi sono precipitatio, ma mi hanno detto che Voi siete qui. Ma... Ma... Mi scusi, signore! Voi non siete Bertolini...* *

Italas sutrikęs žvalgėsi po prieškambarį. Kernius suraukė ir antakius, ir kaktą. Atrodė, tarsi jis būtų kažkuo nepatenkintas. Tuo tarpu Jokūbas iš Bremeno žemai nusilenkė. Ir naujajam svečiui, ir Kerniui.

– Tikiuosi, jog šviesiausieji, garbingieji svečiai pamatė viską, ką pageidavo, – tarė jis. – Atleiskite už netvarką, nuolankiai prašome, tai mūsų kaltė...

– Menkniekis, garbusis meistre... Viskas buvo puiku, bet

---

* A... Gerbiamas senjore Bertolini, Jūs laukiamas... Nejaugi jūs galėjote primiršti, mes turime svarbų susitikimą su jo ekscelencija. Aš jau ten skubėjau, bet man pasakė, kad jūs čia... Bet... Bet... Atleiskite, gerbiamasis... Bet jūs ne Bertolinis! *(Ital.)*

dabar mums reikia skubėti, – užtikrino jį Uvis, nežymiai stumdamas Kernių laukųjų durų link. – Skuosk, ir kuo greičiau! – tarstelėjo pro sukąstus dantis.

Kernius narsiai švystelėjo truputį išsuodintais tviskančio sidabru apsiausto skvernais ir oriai palenkė galvą. Pirma linktelėjo vis dar pasimetusiam italui, po to, nieko nenutuokiančiam ir plačiai besišypsančiam Jokūbui iš Bremeno.

– Kad jūs visi skradžiai žemėn smegtumėt, – svariai žemaitiškai tarė jis ir pridūrė beveik itališkai: – *Skradis kum zemiskum ir vobiskum!..*

Jokūbas iš Bremeno dar kartą nusilenkė ir iš palengvėjimo, jog tie nelaukti aukšti svečiai pagaliau išeina, giliai atsiduso. Uvis su Kernium jau skubėjo pro laukujas duris į pilies kiemą, o italas vis dar nustebęs kratė galvą:

– *Non capisco! Il mantello di Bertolini e qui, ma Bertolini non ce... Che strano paese questo...* *

* Nieko nesuprantu... Bertolinio apsiaustas yra, o Bertolinio nėra... Keistas kraštas, vis dėlto... *(Ital.)*

12
Vargas su apsiaustu

Popiežiaus legato, vyskupo Vilemo iš Modenos antrasis sekretorius kopė laiptais į pilies menę vis dar negalėdamas atsikvošėti. Abejonės tarsi ir negalėjo būti. Jis puikiai pažinojo senjorą Bertolinį, kuris visiems spėjo įkyrėti savo kasdien keičiamais rūbais. Ir tą sidabru tviskantį žydrą apsiaustą sekretorius įsidėmėjo dar laive, kai jie kelias savaites plaukė jūra iki Rygos. Bertolinis tada tiesiog denį šluodavo jo skvernais. Na, o štai dabar tuo žydruoju apsiaustu dėvi kažkoks barbariškai vapaliojantis Rygos pilietis. Ir dar kur? Prie kalvės, kur tokio senjoro, kaip Bertolinis, tikrai nesitikėtum išvysti. Tikra mįslė, ir įminti jos, žinoma, tinkamai nepavyks, nes, išskyrus kunigus, šitame šiaurės mieste su niekuo žmoniškai nesusišnekėsi...

Vis dar kamuojamas minties, jog vyskupo iš Modenos paliepimo taip ir nepajėgė išpildyti, sekretorius pravėrė sunkiąsias duris į menę.

– Ak, senjoras Bertolinis jau čia! – vos įžengus išsprūdo nustebusiam sekretoriui. Iš tiesų, prie pat to niūriojo didžiojo magistro Folkvino, kuris sėdėjo, parėmęs ranka smakrą, kuo ramiausiai kiurksojo ir Bertolinis. Tiesa, be savo puošnaus žydrojo sidabru siuvinėto rūbo, bet užtat apsigaubęs dar įspūdingesniu, tiesiog žvilgančiu sabalų kailio apsiaustu. Tik Genujoje per iškilmes, kada pasirodydavo pats dožas, sekretoriui buvo tekę tokį regėti.

Senjorui Bertoliniui, ypač rimtuose pokalbiuose, niekas daug dėmesio neskirdavo, todėl jis visad išnaudodavo progą tą dėmesį atkreipti. Bent jau savo apranga. Sekretoriaus aiktelėjimas nutraukė menėje užsimezgusią kalbos giją, ir visų akys pirma nukrypo į duris, o po to į senjorą Bertolinį.

– Be abejo, esu čia, kaip jūs visiškai teisingai pastebėjote. – Bertolinis švelniai perbraukė kaire ranka per žvilgantį sabalų kailį, kad jis suraibuliuotų krintančių per langą spindulių šviesoje. – O kas manęs ieško?

– Jo šviesybė Vilemas... Vadinasi, aš ėjau pro kalvę ir pamaniau... – vis labiau susipainiodamas mikčiojo antrasis vys-

kupo Vilemo sekretorius. – Bet, garbė Dievui, jūs ne kalvėje, jūs čia, senjore Bertolini...

Ne taip dažnai pasitaiko pajusti įbestus į save net trijų vyskupų žvilgsnius. Vyskupai sėdėjo didžiojo stalo gale vienodo dydžio krėsluose, kurie skyrėsi nuo kitų įmantriai pjaustinėtomis atkaltėmis. Viduryje, kaip pridera šeimininkui, sėdėjo žilagalvis Livonijos vyskupas Albertas, iš dešinės – šio viso subuvimo kaltininkas popiežiaus legatas Vilemas iš Modenos, o kairėje, jausdamasis ne visai savo vietoje, – ne taip seniai įšventintas Tartu vyskupas Teodorikas.

– Taip. Jis atsirado netrukus po to, kai jus išsiunčiau, – ramiai tarė vyskupas Vilemas. Ne be reikalo jį laikė vienu geriausių Italijos diplomatų. Jau pats jo ramus, užtikrintai skambantis balsas reikalavo pagarbos. – O kodėl jūs užsiminėte kalvę? Nejaugi tikėjotės jį surasti ten?

Vyskupas Vilemas visada žvelgdavo į pašnekovą su atlaidžia šypsena, sekretorius tai žinojo, tačiau šįkart vyskupo šypsnys jį suglumino. Jis paraudo tarytum virtas vėžys.

– Aš... Aš, matote... Nuolankiai atleiskite, jūsų ekscelencija... Ten, apačioje, ginklų kalvėje... aš maniau, kad ten buvo senjoras Bertolinis... Bet, žinoma, aš klydau. Ten kažkoks barbaras, iš tiesų. Ne, norėjau pasakyti, gal pagonis...

Vyskupas Vilemas tik truputėlį suraukė kaktą. Suprantama, iš tiesų reikėjo grįžti prie aptariamo reikalo, tačiau šis sekretoriaus mikčiojimas jam iškėlė naują klausimą.

– O kodėl jūs nusprendėte, kad ten senjoras Bertolinis?

– Mat jo apsiaustas, jūsų ekscelencija... – Sekretoriaus kaktą išpylė prakaito lašai. – Senjoro Bertolinio apsiaustas... Ir aš pagalvojau... Atleiskite!

Žvilgsniai vėl nukrypo į Bertolinį. Šis kilstelėjo pečius, kad dar geriau matytųsi sabalo kailio žvilgesys.

– Apsiaustas ten gal ir buvo! – Senjoras Bertolinis patenkintas nusišypsojo. – Atvirai kalbant, tą savo kuklų rūbelį aš išmainiau į štai šitą. Tie pagonys, pasirodo, neturi tinkamos vertybių sampratos.

– Mat ginklų kalvėje... Nesitikėjau... – vis dar beviltiškai pasimetęs, mikčiojo sekretorius. – Atleiskite, kad trukdau...

– Štai kaip. Apsiaustų mainai Rygoje. Ką gi, įdomu, – atsainiai tarė vyskupas Vilemas. – Tačiau reikalų turime ir kitų. Prie jų siūlau ir grįžti, nebent kas nors dar norėtų išreikšti savo nuomonę apie apsiaustus.:.

Vyskupas tai ištarė su švelnia pašaipa ir buvo tikras, jog tuo reikalas užbaigiamas. Svarstytinų reikalų išties netrūko ir dabar jie kaip tik buvo pradėję narplioti patį kebliausią karinių pajėgų klausimą. Didysis magistras Folkvinas jau buvo perėmęs iniciatyvą ir dabar, matyt, užuodė, jog gal pasitaikė proga klausimo sprendimą pastūmėti jam palankia linkme. Jis suraukė kaktą ir atsigręžė į išraudusį sekretorių.

– Tik dar vienas nedidelis klausimas. Sakėte, ginklų kalvėje... Ar tai mūsų gerbiamo vyskupo dirbtuvėse, ar Fratres Militiae Christi?

Sekretorius dar nebuvo atsipeikėjęs nuo vyskupo klausimų, o štai į jį akis įbedė niūrusis Ordino magistras!

– Atleiskite, nežinau, – sumurmėjo jis. – Čia netoli, gretimame pastate...

– Ak, taip. Pasirodo, jo ekscelencijos vyskupo! – aiškiai patenkintas atsakymu ryžtingai tarė didysis magistras. – Ordino ginklų kalvėje pašaliniai nesimaišo...

Vyskupas Albertas kol kas taupė jėgas ryžtingam atkirčiui ir pokalbių apie apsiaustus ir kalves klausėsi abejingai. Tačiau didžiojo magistro užuomina turėjo aiškią, vyskupystei nepalankią prasmę ir jos nebuvo galima praleisti negirdomis. Jis atsisėdo krėsle tiesiau, kiek leido seniokiška, linkstanti į kuprą nugara.

– Paminėčiau gerbiamo svečio dėmesiui, jog mūsų ginkludėje pašaliniai taip pat nesimaišo. Matyt, jūsų sekretorius suklydo. Paaiškinkite tiksliau, kur tai buvo, sekretoriau!

– Bet kad... Aš tikrai mačiau senjoro Bertolinio apsiaustą. Išėjo iš ginkludės toks... Bet pasirodė, ten kažkoks barbaras, atsiprašau, vietinis juo apsivilkęs.

Vyskupas Albertas atsisėdo dar tiesiau ir kreipėsi į senjorą Bertolinį:

– Nejaugi jūs iš tiesų apsikeitėte apsiaustais su vienu mūsų meistrų?

– Ne... Su meistru tai tikrai ne! – Senjoras Bertolinis papurtė galvą, pabrėždamas, jog su amatininkais jis nebendrauja. – Mainėsi su manim toks turtingas pagonis. O gal ir schizmatikas. Jei būtų krikščionis, man sąžinė nebūtų leidusi daryti tokio nelygaus sandėrio... Pasigrožėkite, koks kailis! Vertas bent tūkstančio dukatų!

Didysis magistras pliaukštelėjo delnais taip garsiai, kad vargšas sekretorius net krūptelėjo.

– *Ergo**, pagonys šlaistosi jo ekscelencijos vyskupo ginklų kalvėje! Štai geriausias pavyzdys to, ką prieš tai kalbėjau.

– Pavyzdys ko, magistre?.. – pakreipęs galvą į didįjį magistrą, aštriai paklausė vyskupas Albertas. Visi pastebėjo, jog vyskupas nepavadino jo nei gerbiamu, nei didžiuoju.

Folkvinas atsigręžė į visus tris vyskupus, tačiau žiūrėjo tiesiai į popiežiaus legatą Vilemą:

– Tai dar kartą įrodo, jog visi turėtume užsiimti ta sritimi, kuriai Visagalis mus priskyrė.

Vyskupas Albertas, sukaupęs silpstančias jėgas, atsistojo. Jis pastaruoju metu negalavo, veidas buvo išblyškęs, o skruostai nesveikai paraudę. Balsas pastebimai virpėjo.

– Mums čia metami kaltinimai. Negana to, kad geidžiama vyskupystę paversti Ordino pastumdėliu, bet tai siekiama paremti nepagrįstais kaltinimais. Pamirštate, kad vyskupystės ginklų kalvė apginklavo ir Ordino karius.

– Atleiskite, kad atkreipsiu jūsų ekscelencijos dėmesį, bet tai šviesiausiojo legato sekretorius atnešė šią žinią, o ne aš.

– Vyskupystės kalvė nukalė ginklus, kurie apgynė bažnyčias ir Rygos miestą! – virpančiu balsu tęsė vyskupas Albertas. Iškalbos jam netrūko, tik kartais pritrūkdavo saiko. – Būtent ši

---

*Taigi *(Lot.)*

kalvė apginklavo Ordiną, kai jis buvo bejėgis tarsi iš kiaušinio išsiritęs šlapias viščiukas! Ir štai jūs regite dėkingumą... Dabar norima šmeižtu sugriauti tai, kas buvo statyta, kas dirbta, ginant Tikrojo Žodžio skleidėjus...

Vyskupui pritrūko kvapo ir jis stabtelėjo.

– Jūsų ekscelencijos vyskupai, šviesiausias legate... – tramdydamas balsą, ramiai įsiterpė magistras Folkvinas. – Nejaugi aš paminėjau kalvę?

– Oo... Bet aš suvokiu, kur suka magistras, – virpančiu balsu tęsė vyskupas Albertas. – Puikiai suvokiu!

Tai suvokė ir kiti susirinkusieji. Visi, išskyrus pavėlavusį sekretorių, kuris vis dar nesugebėjo atsitokėti. Kaip diplomatui pridera, suvokė keblią padėtį ir vyskupas Vilemas ir suprato, jog pats laikas įsikišti. Jis oriai pakėlė rankas į viršų ir visu kūnu pasviro į priekį.

– Didžiai gerbiami broliai vyskupai, narsusis Fratres Militiae didysis magistre, – pradėjo jis savo skambiu balsu ir nusilenkė kiekvienam iš pašnekovų. – Mes susirinkome aptarti itin svarbių klausimų. Štai tik vakar sužinojome, jog žiemgalių valdovas Viestartas vis dėlto atsisako priimti šventąjį krikštą. Tad padėtis lieka grėsminga, ir mums būtinas sutarimas. Nuolankiai maldauju, atmeskime bereikalingas ir nereikšmingas šalutines smulkmenas... Visi šie smulkūs nesusipratimai neturi teisės mums trukdyti.

– Tai buvo kaltinimas, o ne nesusipratimas, jūsų šviesybe...

– Tačiau lengvai išaiškinamas kaltinimas. Juk šviesiausiojo vyskupo ginklų kalvės visai čia pat. Pakviesime žmones ir paklausime. Taip ir padarykime! O tada nuspręsim, ką veikti toliau.

Išėjus iš vyskupo pilies į miestą, greitai paaiškėjo, jog žydrasis sidabru siuvinėtas apsiaustas iš tolimosios Italijos jiems labai padėjo, bet dabar galėjo ir pražudyti. Apsiaustas juos leng-

vai išvedė iš vyskupo pilies pro vartų sargybinius, kurie tik nuolankiai nusilenkė, net nepaklausę, kur ir ko jie eina. Popiežiaus pasiuntinybės nariams visa Ryga buvo atvira. Tačiau dabar, išėjus į judriąsias Rygos gatves, atsirado keblumų. Jau nuo pat atvykimo neįprastai spalvingi keleiviai iš Modenos miesto kėlė rygiečiams nuostabą. Kad ir kokia gatve jie eitų, kur pasuktų, juos sekiojo vaikai, žvilgsniais lydėjo tarpduryje plepėjusios moterys, sustodavo net skubantys svarbiais reikalais praeiviai. Tapo akivaizdu, jog su šiais rūbais mieste nepasislėpsi. Prie pat vyskupo pilies žmonės su italais buvo bent truputį apsipratę, tačiau kiek nutolus nuo jos, Kernius traukė visų dėmesį. Tai Uvį vis labiau jaudino, nes tas nelemtas susitikimas ginklų kalvės prieškambaryje rodė, jog jų apgaulė netrukus bus išaiškinta. O tada jų pradės ieškoti. Reikėjo sugalvoti, kaip ir kur būtų įmanoma pasislėpti.

Tačiau kol kas dėl galimo pavojaus suko galvą tik Uvis. Kernių taip apstulbino visa, ką jis girdėjo ir regėjo savo akimis, jog jis net nematė, kad Uvis susirūpinęs, ir pats nekreipė dėmesio į juos akimis ganančius rygiečius. Tarsi norėtų jiems parodyti, kaip kalba tie iš tolimos Modenos atvykę italai, jis mosikavo rankomis, bėrė žodžius greitakalbe, o pats švytėte švytėjo.

– Tik pagalvok, tik pagalvok! Pasirodo, su anglim kaitinti reikia! Ir dar geldoje... Lovoje, kaip anie sako! – Jis sukikeno ir pakratė galvą sužavėtas tos minties. – Paguldyti į lovą, na, ar ne dailiai pasakyta? Kad anie tinkamai apsivestų. Ir kas būtų pagalvojęs, nes gi ir šiaip, kai kaitini, tai ant anglių kaitini. Kaipgi kitaip! Bet taip, pasirodo, negerai... Ir žinai, kodėl? Ar žinai, Uvi?

– Ne visai... – susirūpinusiu balsu tarė Uvis. Jis dairėsi, bandydamas rasti ramesnį skersgatvį, tačiau buvo pavakarė ir atrodė, kad visi rygiečiai nusprendė vienu metu išeiti į gatves. – Rodos, ir ten anglis, ir ten anglis...

– Aaa! Matai, matai... Spoksojai ir nieko nesupratai! – Kalvis staiga paspartino žingsnį ir jo margojo itališko apsiausto

skvernai taip suplevėsavo, kad gretimame tarpduryje stovėjusios dvi moterys net šoktelėjo atgal. – Ten anglis ir ten anglis, sakai... Tas tai taip, bet kai ant anglių šiaip geležį paguldai ir dumi dumples, kad įkaistų, tai ta anglis sparčiai sudega. Kaip mat apsitraukia pelenais. Įberi naujos, bet sudega ir ta. O čia gi ilgai reikia. Šešias valandas, sakė. Mat reikia, kad anie tinkamai apsivestų... Užtat ir deda į tą molinę sandarią geldą. Ko taip galvą sukinėji, ko dairaisi? Klausyk, ar tu tikrai moki tą maldą?

– Kokią?

– Čia dabar! Kur reikia sukalbėti, kai įkaitini ietigalį. Apie tą "sveiką" dievą.

– Aa! Tai "Sveika Marija". Taip. Kadaise, kai gyvenau Rygoje, išmokė...

– Kadaise. Ar tebemoki?..

– Moku, moku! Bet klausyk. Mums reikia sugalvoti, kaip dingti. Mums reikia pasislėpti, ar supranti?

– Nagi, tai ir mane turėsi tos maldos išmokyti. Turėsi būtinai! – Kernių taip užvaldė geležies grūdinimo paslaptys, jog jis net neišgirdo, ką sakė Uvis. – O toliau tai jau žinau, ką daryti, kaip savo penkis pirštus. Va, turi įkaisti iki avižos šiaudo spalvos... Sukalbi tą "Sveiką kažką". Ir tada į aušinimo skystį panardini... Nenorėjo sakyti, iš ko daro, bet aš gi mačiau! Ten, kur kalavijams grūdinti, tai avitaukiai. Va kas!.. Ir žinai, aš esu dar geriau sumanęs...

Mintis, jog dabar jis sugebės viską padaryti net geriau už teutonus, Kernių tiesiog svaigino, ir jis stabtelėjo, norėdamas ja pasimėgauti.

– Minėk mano žodį! Geriau už tuos nulėpausius teutonus sumanysiu... Ar turi šitas žemaitis galvą ant pečių, ar ne? Na, ar turi?

– Kol kas turi. Bet jei taip žiopsosi, tai neilgam... Nulėks nuo pečių.

– Ką čia niekus tauzyji?

– Atsipeikėk! – skaudžiai kumštelėjo jam alkūne į pašonę

Uvis. – Kiekvieną akimirką gali pradėti mūsų ieškoti. Tas italas juk netylės!

Pagaliau Kernius išgirdo. Jis patrynė kumštelėtą šoną ir sumirksėjo. Platusis šypsnys išblėso.

– Egi, kad tave! Teisingai sakai! Reikia dingti. Į "Lokį" grįžt nebegerai, ten pirmiausia ieškos...

– Be abejo. O į uostą šitaip apsirengę irgi negalim. Ten visada sargyba!

– Aa... – nutęsė Kernius ir apsižvalgė. Jie buvo sustoję siauroje šv. Margaritos gatvelėje, kuri prasidėjo tuoj už šv. Jono bažnyčios, bet ir čia žmonių netrūko. Kalvis tarsi tik dabar pastebėjo, kad į juos atkreiptos bent tuzino miestiečių akys. Drąsiausi buvo keli gatvės vaikėzai, kurie stovėjo tik už trijų žingsnių. Mažiausiam iš jų šie margi ponai jau, matyt, ėmė nusibosti, nes jis ramiai krapštė savo nubalnotą nosį.

– Į ką anie akis sprogina? – paklausė Kernius, šį kartą jau pusbalsiu.

– Nagi į tave! Į tavo apsiaustą.

– Egi?.. Na, bet juk tikrai... Tai kur dingsim?

– Mūsų galimybės stipriai susiaurėjo. Vienintelė užuovėja dabar Kroicvaldas. Bet pirma teks sugalvoti, kaip tau nusivilkti tą apsiaustą, kad rygiečiai nepastebėtų...

❖

Visi įdėmiai klausėsi įraudusio tarsi burokas meistro Jokūbo iš Bremeno. Nors jis buvo ir pasimetęs, tačiau atkakliai laikėsi savo. Puošniais rūbais apsirengęs ponas gal ir nebuvo italas, sutiko Jokūbas. Nors kas būtų galėjęs pagalvoti, nes apsiaustas ne tik itališkas, bet ir karališkas! Jis ginklų meistras, o ne koks raštininkas ir italų kalbos nemoka, tačiau tas jo vertėjas be jokios abejonės tikras vokietis. Be jokios abejonės. Meisteris pažįsta ne tik plieną, bet ir žmones. Joks pagonis šitaip vokiškai kalbėti nesugebėtų.

– Štai, matote... – įsiterpė vyskupas Albertas. – Girdėjote,

ką sako meistras. Kas ten buvo, dar ne visai aišku. Bet girdite, kad ne pagonis.

Legatas Vilemas jau apgailestavo, jog leido kalboms nukrypti į šoną ir sutrukdyti brangų deryboms skirtą laiką.

– Manau, jūs visa tai išsiaiškinsite, – atsainiai tarė jis. – Jei niekas neturi tikrų žinių, liečiančių šį nesusipratimą, siūlyčiau grįžti prie mūsų aptariamų klausimų.

– Atleiskite, jūsų ekscelencija, – staiga prabilo kukliai tarp raštininkų sėdėjęs smulkutis vienuolis rudu cistersų regulos apsiaustu. – Vienas miestietis su žmona jau anksčiau kreipėsi, pranešdami apie jų pastebėtą mieste asmenį...

Jei tai būtų buvęs bet kuris kitas iš raštininkų, legatas Vilemas būtų jį mandagiai nutildęs, tačiau šiuo atveju prabilo brolis Steponas, kurio sugebėjimus legatas jau anksčiau turėjo progos pažinti.

– Nejaugi dėl kažkokio miestiečio verta trukdyti mūsų pasitarimą? – stengdamasis išlaikyti mandagų toną, paklausė legatas.

– Aš anksčiau taip pat maniau, kad neverta, – ramiai atsakė vienuolis. – Tačiau dabar supratau, jog tai turi ryšį su šia istorija...

– Žinau tavo įžvalgumą, broli Steponai, – atsiduso vyskupas Vilemas. – Jei esi tikras, kad iš tikrųjų turi ryšį... Taigi, ką teigia tie miestiečiai?

– Jie jau visą dieną laukia pilies kieme. Jums leidus, pakviesiu.

Vieni žingeidžiais, o magistras Folkvinas įtariu žvilgsniu palydėjo iš menės išskubantį brolį Steponą, kuris netrukus grįžo su dviem pagyvenusiais rygiečiais. Vyriškis buvo virš vidutinio ūgio, jau gerokai pražilusia barzda, o žmona savo stuomeniu bent dukart platesnė už savo vyrą. Abu nejaukiai apsidairė.

– Sveikas, meistre Kerce. Kalbėk tik tiesą ir viskas bus gerai, – padrąsino juodu vyskupas Albertas ir paaiškino likusiems: – Tai žvakių meistras, geriausias Rygoje. Taigi, ką norėjai pasakyti, Kerce?

– Geriau žmona paaiškins, – atsakė visai sutrikęs nuo tokios daugybės aukštų dvasininkų ir Ordino pareigūnų žvakių meistras. – Tai ji matė, ne aš.

Kercienė, pajutus, kad žvilgsniai nukreipti į ją, bemat atkuto. Ji nusilenkė, kiek tai leido jos dosni apimtis, legatui bei vyskupui Albertui ir ėmė dėstyti, lyg kalbėtų turguje sutiktai kaimynei:

– Aš iš karto jį pažinau! Geresnio apgaviko reikėtų, kad sugebėtų man akis apdumti. Pažįstu kaip nuluptą. Ir kaip nepažinsiu? Valgė mūsų duoną beveik dvejus metus. Ir pasakysiu, bergždžiai valgė. Nes naudos iš tų pagonių daug nelauk.

– Atleiskit, gerbiamoji, jūs pažinote – ką?

– Tą pagonį, savaime aišku! Kuris tada pabėgo ir kurio ekscelencija ieškojo... Nors dabar jis apsivilkęs kitaip... – Ji nutilo, nes iš vyskupo tankaus akių mirksėjimo suprato, jog šis nesusigaudo, apie ką kalbama. – Tai man Bardo pasakojo, kad jo ekscelencija vyskupas buvote pasiuntęs visą būrį kareivių jo suimti, o jis, šėtono tarnas, ėmė ir pabėgo ištempta virve!

– Aiškiau, moterie! – nekantraudamas įsiterpė legatas Vilemas. – Tu šneki kažkokias nesąmones! Broli Steponai, nesuvokiu, kam jūs pakvietėt šiuos žmones. Apie kokį pagonį čia kalbama?

– Taigi tą, kuris pasirodė esąs iš Žemaitijos! – nesutrikus dėstė toliau Kercienė. – Ir aš jį regėjau, štai šitomis akimis. Ne kur kitur, o vyskupo pilies kieme. Ir būtent vakar!

Vyskupas Albertas pakėlė antakius ir, matyt, stengdamasis kažką prisiminti, paklausė žvakių meistro:

– Tas įvyko berods prieš penkerius metus Kristfeldo vienuolyne?

– Taip, jūsų ekscelencija. Mano dukra, Beata, tame vienuolyne.

Vyskupas Albertas susmuko krėsle ir nejučiomis susikūprino. Nieko nepadarysi, tai, ką jam dabar teks pasakyti legatui, per derybas nepadės. Tačiau kitos išeities nebuvo.

– Tai tas jaunuolis, kuris išpirko savo motiną, – tarsi at-

jausdamas į keblią padėtį pakliuvusį vyskupą Albertą, tarstelėjo brolis Steponas.

– Teisingai. Ir tiek nuostolių pridarė! – atkuto vyskupas Albertas. Jis vėl atsisėdo tiesiau ir nukreipė žvilgsnį į magistrą Folkviną. – Tai paaiškintų išskirtinį vokiečių kalbos mokėjimą. Tai galėtų paliudyti ir gerbiamas Kristaus Brolių Ordino magistras. Ordinas turėjo progos su juo susipažinti. Ar ne taip, magistre?

Legato žvilgsnis nukrypo į Folkvino pusę. Tas buvo pasviręs visu kūnu į priekį, o dabar susiraukė ir nepatogiai pasimuistė

– Taip! – tarė jis trumpai ir, atrodo, nebuvo linkęs gilintis į šį klausimą. – Jei tai tas, tai reikia pripažinti, kad suklysti galima.

– Be jokios abejonės, tas! – pridėjo mažasis vienuolis . – Jis kalba vokiškai geriau net už vokietį, o apsukrumo jam tikrai netrūksta!

– Tai žemaičių rikio Žybarto sūnus Uvis, – niūriai papildė didysis magistras. – Negalime kaltinti meistro, kad palaikė jį vokiečiu. Bet išvada, deja, aiški – pagonys prasibrovė į pačią ginkludę.

Legato nuostabai jis nesigriebė šito kaipo priežasties pabrėžti savo kaltinimus vyskupui Albertui. Vilemas pakankamai pažino žmones, kad suvoktų, jog dabar, matyt, abu, ir vyskupas Albertas, ir didysis magistras, buvo patekę į ne visai pageidautiną padėtį. Jei jau taip, reikėjo išnaudoti progą ir grąžinti pokalbių eigą prie nutraukto svarstymo. Jis nužvelgė nuščiuvusius pagrindinius dalyvius ir ryžtingai atsistojo.

– Negerai, žinoma, kad taip įvyko, tačiau ir ne tokia baisi nelaimė! – tarė jis svariai. – Juk tai įvyko ką tik. Taigi tuojau pat pasiunčiame žinią sargybai. Ir brolio vyskupo Alberto sargybiniams, ir brolio didžiojo magistro kariams. Jie uždarys Rygos vartus, patikrins uostą... Užsklęs miestą taip, kad ir uodas nepaspruks! O čia tik du aukšto ūgio pagonys! Priedo vienas su tuo margu Bertolinio apsiaustu. O mes, padėkoję gerbiamajai

Kercienei už įžvalgumą, toliau dirbsime savo darbą... Tą, dėl kurio jo šventenybė čia atsiuntė mano kuklų asmenį... Pagonys bus, be jokios abejonės, sugauti!

❖

Šv. Margaritos gatvės gyventojai neslėpė savo susidomėjimo spalvingu Kerniaus apsiaustu. Moterys kuždėjo tarpduriuose, įvertindamos raštų margumą ir nesivaržydamos rodė pirštais, prie kampo sustoję vyrai vaizdavo, tarsi jiems tas apsiaustas nelabai rūpi, bet ir jie nuolat žvalgėsi jų pusėn, o vaikai buvo priėję taip arti, kad, atrodė, netrukus griebs už apsiausto skverno. Nepastebėtas to apsiausto neatsikratysi. Be abejo, panašiai bus ir kitose gatvėse. Uvis prikando lūpą, stengdamasis prisiminti Rygos gatvių gatvelių išdėstymą. Tuo metu dvelktelėjo nestiprus vakaro vėjelis, ir jo nosį pasiekė prarūgusio mėšlo dvokas. Uvis prisiminė, jog kaip tik šios gatvės gale atsišakojo siauras praėjimas, kuriuo varydavo gyvulius į didesnę Mėsininkų gatvę. Praėjimas vedė tarp tvartų, kuriuose laikė atgintus skersti gyvulius. Ten pat mesdavo ir mėšlą, tad gatvelėje visad tvyrojo sunkiai pakeliama smarvė, o jei mėšlas buvo ilgesnį laiką neišvežtas, tai praėjimas buvo tiesiog neperbrendamas.

– Dabar įsidėmėk! - tarė jis pusbalsiu Kerniui. – Eisime tarsi niekur nieko iki gatvės galo. Tada nersime staigiai į tokią siaurą gatvikę. Kai ten pasuksim, tu greitai nusisiausk apsiaustą, suvyniok ir pasibruk po pažastim!

– O kas iš to? Jei mus seks, vis tiek patėmys.

– Ten, manau, neseks. Pilna mėšlo... Nebent kokie vaikigaliai, bet juos išgąsdinsim!

– O toliau?

– Be to nelemto apsiausto nebūsim tokie pastebimi. Prasmuksim pas Kroicvaldą į arklidę. Laimei, jis jau netoli...

Jie oriai nužingsniavo gatve toliau ir, kaip reikėjo tikėtis, iš visų tarpdurių juos lydėjo smalsios akys. Nedaug teatsilikdami,

paskui juos būriu tipeno ir vaikigaliai. Miestiečiai jau nusprendė, kad svetimšaliai eina turgaus link – mat šv. Margaritos gatvė rėmėsi į šv. Jokūbo gatvę, o iš ten nebetoli ir turgus. Kelios moterys net susiginčijo, ką tokie puošnūs ponai galėtų pirkti Rygos turguje. Tačiau, visų nuostabai, vos pasiekę tą smirdantį praėjimą į Mėsininkų gatvę, svetimšaliai staiga pradingo. Keli miestiečiai tuojau pat išėjo į gatvę, pasiryžę patys įsitikinti, ar svetimšaliai iš tiesų lips per mėšlo krūvas, tačiau vaikai buvo vikresni. Jie nieko nebodami nuskuodė įkandin. Nors motinos jiems ir drausdavo lįsti į gyvuliams skirtą perėjimą, šį kartą jų žingeidumas nugalėjo. Pasukti pasuko, tačiau netrukus klykdami puolė atgal. Pats mažiausias bebėgdamas pargriuvo, nusibalnojo jau ir taip nubalnotą nosį ir ėmė staugti visa gerkle.

Kai sumaištis kiek aprimo, suaugusieji išgirdo, jog tas margai apsisiautęs ponas iš pradžių nėrė už kampo, o paskui, pamatęs, jog vaikai seka iš paskos, apsisuko ir, plevėsuodamas tuo apsiaustu, tarsi koks aitvaras ar žvėris puolė tiesiai ant jų!.. Na, tada jie klykdami ir pabėgo kiek kojos nešė ir daugiau jau nieko nebematė...

Batsiuvys Klausas, išgirdęs pasakojimą, buvo linkęs tuo suabejoti, bet Klausienė jam pareiškė, kad jei jis mano, jog jų Piteris meluoja, tai tegu eina ir pats patikrina. Klausas taip ir padarė. Nuėjo iki perėjos kampo, bet pasirodė, jog tų keistų svetimšalių nebesimatė. Liko tik praklampotas mėšlas.

Keisti žmonės tie italai, vienbalsiai nutarė Šv. Margaritos gatvės gyventojai.

13
Kroicvaldas gelbsti

Tą pavakarę senis Kroicvaldas, pasprukęs iš storosios Gertrūdos glėbio, drybsojo savo kamaroje. Jis buvo kiek prisnūdęs ir, sugirgždėjus laukujoms arklių tvarto durims, pašoko, abiem rankom perbraukė praskydusius plaukus, stengdamasis užkloti plinkantį pakaušį. Sodriai nusikeikė, nes pamanė, jog ieško žmona arba viena iš jos storųjų marčių. Pravėręs kamaros duris ir pastebėjęs, jog tai ne auksakalių šeimynėlė, iš palengvėjimo plačiai nusišypsojo. Tačiau kai svečiai priėjo arčiau, suvirpėjo Kroicvaldo nosies šnervės ir jis susiraukė.

– Oi, Viešpatie gailestingas! Kur jūs taip baisiai išsivoliojot, Pagoniuk?.. Čia pagaliau arklių tvartas, o ne kiaulių... Ir kas tavo dėdei nutiko? Tokią gražią barzdą tavo dėdė kažkur pragaišino!

Uvis pirma savęs praleido į vidų vienmarškinį Kernių, kuris buvo pasibrukęs po pažastimi suvyniotą apsiaustą. Gerai, kad Kernius nesuprato Kroicvaldo, nes jis jau ir taip pakankamai pergyveno barzdos netektį, o pašaipų šiuo skaudžiu klausimu nebūtų pakentęs. Kalvis nusišypsojo Kroicvaldui ir dešine ranka pridengė savo negailestingai apnuogintą smakrą. Uvis atsargiai žvilgtelėjo per petį, įsitikino, jog jų niekas nepastebėjo, ir tik tada sandariai užvėrė tvarto duris ir dar užšovė skląstį.

– Aha! Jus vejasi! – savaip paaiškino jo elgesį Kroicvaldas. – Negi ėjote kiaulių vogti?!

– Nieko mes nevogėm. Verčiau neaikčiotum, o atneštum kibirą vandens... Apsiplausim kojas! – nelaukdamas atsakymo, Uvis įėjo į kamarą ir nusišluostė aprasojusią kaktą. – Be to, pamenu vieną kartelį, kai tu dar labiau smirdėjai...

– Aš?.. Atsiprašau! Niekad gyvenime!..

– O tą kartelį, kai pabėgai iš Rygos. Tada visą dieną vištų mėšle pratupėjai.

Kroicvaldas kilstelėjo akis į viršų ir giliai atsiduso.

– Aa, tiesa... bet ten sprendėsi gyvybės klausimas... O kas jums nutiko? – Jis įdėmiai patyrinėjo Uvio ir Kerniaus pavar-

gusius ir neramius veidus. – Sakai, nevogėt, bet vis tiek vejasi?

– Dar nesiveja... Bent tikiuosi, kad kol kas dar nesiveja. Tačiau tu teisus. Greičiausiai vysis!

– Aa! – Kroicvaldo prieš tai pašaipus veidas bematant surimtėjo. Šiaip jam šaipytis patikdavo, tačiau tuos, kuriuos persekiojo vienokios ar kitokios tvarkdarių jėgos, jis visad užjausdavo. – Vyskupas ar Ordinas?

– Nežinau dar. Gal abu išsyk...

– Oho! – Jis palingavo galvą ir pamąstė. – Tai už ką vejasi? Ką padarėt?

Kernius pakankamai mokėjo vokiškai, kad šitą paprastą klausimą suprastų.

– *Eisen... Schmieden... Bum! Bum!** – paaiškino jis, kumščiu trenkdamas į delną tarsi į priekalą. – Pasakyk anam, kad per tas kalves perėjom nelyg su grėbliu per pievą...

Uvis nepritardamas krestelėjo galvą.

– Nepamiršk, jis vokietis... – burbtelėjo žemaitiškai ir atsisuko į Kroicvaldą. – Ordinas ant mano bičiulio labai užsirūstinęs, Kroicvaldai. O kodėl, tai ne taip lengva ir suprasti. Kai sutems, tai mes iš čia dingsim. O dabar mums tikrai praverstų vanduo... Gi arkliams vis tiek gerti neši...

– Hmm!.. Vos paaugai ir jau su paslaptimis, – burbtelėjo nepatenkintas Kroicvaldas ir žvilgtelėjo į Uvio kapšą, pritvirtintą prie diržo. – O dabar jam dar vandenį nešiok! Atrodo, pamiršai, ką prisižadėjai paskutinį kartą!

– Nepamiršau, tik kad nebuvo kada... – Uvis pirštais praplėtė kapšą veržiančią virvelę ir ištraukė pirmą pasitaikiusį pinigą. Paaiškėjo, kad tai sidabrinis pusdukatis. Nemažas pinigas. – Čia... Nupirk midaus. Bet gero. Mano bičiulis prasto nemėgsta.

– Kas tau mėgs prastą... – Kroicvaldas pastebimai pralinksmėjo. Už pusę dukato jis ir midaus statinaitę galėtų nupirkti. Be to, jis įtarė, jog Uvis grąžos šį kartą nepareikalaus.

---

* Geležis... Kalti... Bum! Bum! *(Vok.)*

❖

Į pavakarę, kai ir Kroicvaldo, ir Kerniaus ūpas buvo gerokai pasitaisęs, o didžiulis pilvotas midaus ąsotis rodė dugną, Uvis išslinko pro užpakalinius vartus patikrinti kelio į uostą. Jis buvo užsimaukšlinęs nutrintą arklininko kepurę, kuri paslėpė jo šviesius plaukus, o eidamas stengėsi kūprintis, kad atrodytų mažesnis, ir vilkti koją už kojos, kaip daro samdiniai ar vergai, kai jų nestebi budri šeimininko akis. Atsargumo jam reikėjo, nes jis jau žinojo, jog jų ieško! Tai gana išsamiai išdėstė su midumi grįžęs Kroicvaldas. Mat kol Kroicvaldas nuėjo iki turgaus kampo, kur pažįstamas žiemgalis prekiavo midumi, jį net kelis kartus stabdė vyskupo sargybiniai, kurie visą turgų košte košė. Sargybiniai Kroicvaldui neprasitarė, ko jiems reikia, tačiau midaus pirklys jam paaiškino, jog jie ieško ar tai itališko pagonio, ar pagoniško italo. Ieško su įniršiu, nes tas, matyt, bus iškrėtęs didelę šunybę. "Su tais svetimšaliais visada sumaištis, – dėstė Kroicvaldui midaus pirklys. – Ar kitaip būna, kai suplaukia kryžeiviai? Italai atrodė mandagesni, o dabar, še tau kad nori. O kas pikčiausia, kad midaus dar nė vienas nenusipirko!.. Tamsūs žmonės tie italai!"

Kroicvaldas būtų dar paklausinėjęs, tačiau jau gerą savaitę teko gyventi sausu gomuriu, ir jam rūpėjo tik viena: kuo greičiau parboginti statinaitę į saugų prieglobstį.

– Ieško užsimušdami, – aiškino jiems grįžęs Kroicvaldas. – Bet kodėl jie mano, kad italai? Nors, tiesą sakant, ieško ir pagonių. Tai vis dėlto jūsų?

– Gal... – numykė Uvis ir nieko daugiau nepridėjo.

– Jei nevogėt, tai, matyt, įžeidėt ordino didįjį magistrą ar patį vyskupą... – samprotavo Kroicvaldas. Per daug Uvio kamantinėti jis nenorėjo, nes vylėsi, kad tas pamirš, jog jam prie midaus statinaitės dar liko ir pusė saujos grąžos. Uvis pamiršt nepamiršo, tačiau ne tas jam dabar rūpėjo. Būtinai reikėjo rasti galimybę, kaip dar šią naktį pasiekti uostą. Ilgiau Apsingis laukti neprižadėjo, be to, nebuvo galima pasilikti ir Kroicvaldo

tvarto kamaroje. Tie, anot Kroicvaldo, už meškinius šunis piktesni storosios Gertrūdos sūnūs paryčiais būtinai ateidavo patikrinti, ar tik kartais Kroicvaldas per naktį nepragėrė arklių ar kamanų.

Uvis neskubėdamas ir neskaitlingų pavakario praeivių beveik nepastebėtas pasiekė Didžiąją gatvę. Į uostą būtinai reikėjo eiti šia gatve. Jis dar giliau įtraukė galvą į pečius ir stengėsi kuo lėčiau vilkti kojas. Ir viename, ir kitame gatvės gale matėsi ginkluoti, įdėmiai besižvalgantys vyrai. Po tris, po keturis kareivius stovėjo prie kiekvieno skersgatvio kampo. Iš aprangos galėjai spręsti, jog gaudynėse dalyvavo ir vyskupystės, ir Ordino sargybiniai.

Į vergus paprastai dėmesio nekreipiama ir nors šį kartą Uvis jautė įtarius sargybinių žvilgsnius, matyt, jo eisena buvo pakankamai įtikinama, kad nė viena užkarda jo nesustabdė. Pasiekęs Bremeno gatvę, kuri ėjo tiesiai į uostą, Uvis laikėsi tos gatvės pusės, kuri jau skendėjo šešėlyje. Ne tam, kad pasislėptų, nes kur tu atviroje gatvėje pasislėpsi. Taip paprastai gatvėmis vaikščiodavo tie, kurie čia neturi jokių teisių. Dar gatvės galo nepriėjęs suprato, jog ir visiškai sutemus uostan prasmukti bus sunku. Pro šalį, vos jo neužkliudę, pražingsniavo du ordino kariai, abu nešini glėbiais sieksnio ilgumo alksninių karčių, kurių galai buvo apvynioti pakulomis. Tai deglai, tuoj suvokė Uvis. Greičiausiai dervos statinė į uostą jau nugabenta, jie panardins tuos deglus į dervą ir uždegę apšvies visą uostą, arba bent jau tą jo dalį, kuri vedė prie laivų.

Uvis pasuko atgal. Nevertėjo daugiau gundyti likimo. Ir iš čia jis jau matė uosto krantinės atkarpą, prie kurios suposi dvi storapilvės kogos. Kad viena jų atplukdė ir popiežiaus legatą, ženklino ant didžiojo stiebo iškelta geltonai balta popiežiaus vėliava. Už kogų, kiek toliau į šiaurės pusę, buvo pririšti ir kuklieji, laivybai Dauguva naudojami laivai. Tai ten, pačiame krantinės gale, jų laukė Apsingio valtis.

Ir visur palei krantinę šmižinėjo ginkluoti vyrai. Kaip patekti į valtį?

❖

Kai Uvis grįžo į ramų Auksakalių gatvės užutekį, buvo beveik sutemę. Kernius su Kroicvaldu siurbčiojo midų. Lajinės žvakės, kuri apšvietė nedidelę kamaraitę, dagtis buvo suvytas iš pakulų ir jį nuolat reikėjo tiesinti.

– Net žmoniškos žvakės man gaili! – skundėsi Kroicvaldas. – Tiesą sakant, ir šitos smilkstančios smirdalynės man nedavė. Iš virtuvės išsinešiau!

– *Ach! Nix gut,* *— siurbtelėdamas midaus, pritarė Kernius.

– Tiek turtų ta Gertrūda turi, o tavo net apsiaustas lopytas... – tarsi tarp kitko samprotavo Uvis, kai Kroicvaldas, jam grįžus, įgrūdo į rankas kaušą midaus. Uvis tik pavilgė lūpas. – Galima pagalvoti, kad jai kaimynų ne gėda...

– Galima pagalvoti, Pagoniuk... Bet galima ir negalvoti!.. – numojo ranka Kroicvaldas. Jis nemėgo, kad jo gailėtųsi, tačiau dabar buvo išgėręs tiek midaus, kad ir pats savęs pagailėjo. – Ta boba tai šykštumo įkūnijimas! Ir kaip tiek šykštumo susikaupia tokiame dideliame kūne? Ji ir tie jos abu eržilai sūnūs, nekalbant apie marčias... Pavalgyti dar gaunu, bet kad nors lašelį gerklei pavilgyti ar rūbelį, kad neatrodyčiau kaip elgeta...

– Vis dėlto esi garsus Rygos miesto žmonių linksmintojas, o dabar dar auksakalių gildijos meistro našlės vyras! – Uvis siurbtelėjo midaus ir atsiduso. Kai Kroicvaldas buvo nuleidęs akis, Uvis mirktelėjo Kerniui, kad tas pritartų jam, kai prireiks. – Tau derėtų padoresnis apsirengimas.

– *Ja! Nix gut...* – linksėdamas galvą, antrino Kernius.

Kroicvaldas susigraudino kone iki ašarų. Bijodamas apsižliumbti, garsiai sušniurkštė nosimi ir įsipylė dar vieną kaušą.

– Geriau būtų mane Rygos budeliui palikusi! Ir budeliui uždarbis, ir mano kančioms galas... O dabar štai – gėda ir senus draugus sutikti.

– Reikėtų jiems visiems nosį nušluostyti. Ir Gertrūdai, ir

---

* Ak! Nieko gero *(Laužyta vok.)*.

ypač jos sūnums! – garsiai samprotavo Uvis. – Parodyti, kad tu ne bet kas, o pats Kroicvaldas!

– O kaip parodysi, jei aprengtas kaip paskutinis elgeta?

– Na, nebūtinai visą laiką taip rengtis... Parodyk jam tą apsiaustą, Kerniau.

Uvis kalbėjo pakankamai lėtai, tad Kernius didžiumą suprato. Jis paėmė šalia savęs padėtą, į pundelį suvyniotą Bertolinio apsiaustą ir atsargiai atvyniojo. Atrodė, kad smilkstančios lajinės žvakės liepsna staiga dešimt kartų sustiprėjo: taip nušvito visa kamaraitė. Šviesa mirgėjo sidabrinėmis gijomis, raibuliavo margo rašto įmantrybėse.

Kroicvaldas beveik žado neteko. Žioptelėjo tarsi kokia ant kranto ištraukta žuvis, atbraukė atgal savo išsidraikiusius ir plinkantį pakaušį menkai slepiančius plaukus.

– Tai šitą pavogėte! Stebuklas... Tikras stebuklas!

– Nepavogėm mes, Kroicvaldai. Išmainėm teisėtai! – paaiškino Uvis.

– Iš vyskupo pavogėt, ar iš tų italų? – tarsi neišgirdęs tęsė Kroicvaldas. Kitas įsigijimo būdas, matyt, netilpo jo galvoje.

– Sakiau gi – nepavogėm! – jau tvirtai pakartojo Uvis. – Išmainėm iš atvykusio italo. Yra liudininkų. Žodį duodu.

– Aa?.. Sakai, žodį. Nejaugi... – Kroicvaldas atsiduso. Žodį jis brangino. Ir savo žodį, ir tų, kuriais pasitikėjo. Uvis buvo vienas jų. – Atleisk, bet sunku buvo patikėti... Toks apsiaustas! Toks apsiaustas... Tokia puikybė.

– Va... Tuo apsiaustu tai galėtum nušluostyti nosį tiems Gertrūdos sūnums! Ir ne tik jiems...

– Ooo! Visų nosys ištįstų... Apstulbtų visi! – Kroicvaldas pasidavė šios minties žavesiui, bet tuojau pat ryžtingai papurtė galvą. – Netaukšk niekų, Pagoniuk. Su vyresniais reikia elgtis pagarbiai. Ar ne taip tave mokiau?

– Todėl rimtai ir kalbu. Dabar paklausyk... Šis apsiaustas bus tavo. Ne už ačiū, suprantama... Mums reikia pagalbos.

Kroicvaldas vis dar purtė galvą, tarsi vytų nuo savęs pasalūniškas mintis.

– Aš juk nieko neturiu. Jau paaiškinau... Nieko jums negaliu pasiūlyti mainais.

– Sakau, paklausyk! Mums būtina nusigauti į uostą. O uostą, kaip sakiau, stipriai saugo. Iš tavęs norim ne taip jau mažai. Kad trumpam atitrauktum nuo uosto sargybinius...

Kol kas Kroicvaldas klausėsi įdėmiai, tačiau, išgirdus apie sargybą, jo veidas apsiblausė.

– O gal kartais norėtumėt, kad švento Jono bažnyčios bokštą pakelčiau? Kad Ordino kariuomenę sumuščiau?.. Kaip aš, vargšas Kroicvaldas, tai padarysiu?

- Neaimanuok, o geriau paklausyk... Jie ieško Kerniaus ir žino, kad Kernius tą apsiaustą turi...

Vos Uvis tai ištarė, Kroicvaldas iškėlė abi rankas.

– Bet sakei, kad nevogėt?

– Sakiau, ir tai teisybė. Tas italas jiems bus pasakęs, jog apsiaustą su juo išmainė. Sakiau jau, teisėtai išmainė. Ne apsiausto jiems reikia, o Kerniaus. Apsiaustas čia niekuo dėtas.

– *Ja... Ja... Mich... Vot!** – Kernius nykščiu brūkštelėjo sau per kaklą, rodydamas, ką trokštų padaryti sargybiniai.

– Tikrai taip! Tad jei sargybiniai pamatytų tą apsiaustą vilkintį žmogų, tai, suprantama, vytųsi. Žinai Menkių gatvę?

Klausta buvo be reikalo, nes Rygą Kroicvaldas pažinojo kaip savo penkis pirštus. Menkių gatvė atsišakojo nuo Bremeno gatvės, vedančios tiesiai į uostą. Tai akligatvis, naudojamas pravažiavimui į sandėlius. Pačiame gale buvo medienai skirtas didelis plotas, kurį nuo gatvės skyrė aukšta tvora.

Kroicvaldas iš pradžių palingavo galvą, bet suvokęs, kur suka Uvis, ją papurtė.

– Negi tu nori, kad nuviliočiau sargybą į Menkių gatvę?

– Teisingai... Apsivilksi tą apsiaustą. Reikia taip nueiti bent iki Bremeno gatvės vidurio, kad niekas tavęs nepastebėtų. O ten tave pamatys uosto sargybiniai ir puls vytis... Tada tu nersi į Menkių gatvę...

---

* Taip... Taip... Man... Va! *(Vok., Rus.)*

– Bet ten gi uždara gatvė! Jei ten pakliuvai, sakyk, kad jau esi ir prapuolęs.

– Prapuolęs? Tu? Kroicvaldai! Ką čia sakai!

Daugiau aiškinti nereikėjo. Kroicvaldo nesulaikė nei Rygos sienos, nei vyskupo pilies rūsių mūrai. Perlipti tokias tvoras, kaip tos, kurios supo Menkių gatvę, jam buvo vieni niekai.

– Na gerai... Sulekia jie visi į Menkių gatvę... – Kroicvaldas aplaižė savo plonas lūpas, tarsi jau mėgautųsi būsimu pavojumi. – Ir tiesa... Aš iš ten pabėgsiu. Be didelių sunkumų. Tačiau tai gi ne galas! Vysis mane per visą miestą. Kils baisi sumaištis...

– Sumaištis! – noriai sutiko Uvis. – Jie pakels ant kojų visą Rygą... Ir vyskupo karius, ir Ordino... Ir miesto sargybą. Išnaršys visus pakampius, žiurkei neliks vietos pasislėpti.

– Oi, varge... Kurgi aš dingsiu?

– Niekur tu nedingsi... Sugaus tave!

– Sugaus... – suvaitojo Kroicvaldas. Jis jau buvo leidęs sau pasvajoti, kad iš tiesų apsivilks šitą žvilgantį apsiaustą, tačiau tą mintį dabar reikėjo nuvyti kuo toliau. – Sakai, kad sugaus... Tai gal žinai, kas bus tada?

– Žinau. Kai sugaus, pamatys, kad tu ne Kernius!

– Ne Kernius... – sumurmėjo Kroicvaldas. Jis pažvelgė į Kernių, kuris ramiai taisė lajinės žvakės dagtį. – Teisingai! Net nepanašus.

– Suprask. Ne apsiausto jiems reikia, o Kerniaus... Galėsi paaiškinti, kad pirkai iš mūsų, ar kad mes tau atidavėm. Kaip nori, taip aiškink. O mūsų tada jau nė kvapo nebus...

Kroicvaldas nusišypsojo. Iš pradžių tik siaura kreiva šypsenėle, o paskui ir visa burna. Jo veidas tiesiog švytėjo.

– Sakysiu jiems – ėjau sau prasivėdinti... Ramiu Rygos nakties oru pasidžiaugti... Ir štai umaru mane užpuolė ginkluoti vyrai! Maniau, kad galvažudžiai. Tai ir bėgau, kiek tos senos kojos neša. Turės paleisti!

– Be jokios abejonės, – užtikrino jį Uvis. - Tu gi auksakalių gildijos viršininko našlės vyras! Paleis, ir apsiaustas tavo.

– Oho, kaip išsprogins akis Gertrūda!.. Ir tos jos marčios... – Kroicvaldas net prisimerkė. Saldu buvo apie tai vien pagalvojus. – Toks apsiaustas! Bet... Bet, palauk. O ką jūs už tą apsiaustą gaunat?

– Ne taip jau mažai, Kroicvaldai, – tarė Uvis. – Savo galvas.

Jis būtų galėjes pridurti, jog būtent Kerniaus galvoje jiedu išsiveža turtą, kuris vertas daugiau negu dešimtys apsiaustų iš Modenos. Tačiau to jis nepaminėjo.

❖

Dignojos rūdininko Apsingio tą vakarą neėmė miegas. Apdengtame valties gale jo sūnus, kaip ir tinka jaunam, miegojo tarsi užmuštas. Jam nė motais, jog keliose uosto vietose liepsnoja sargybos kūrenamos ugnys, jog po visą krantinę šniukštinėja deglais nešini sargybiniai. Net kai jie priėjo prie pat valties ir apšvietę vidų teiravosi, ar nėra kokių pašalinių, sūnus neprabudo. Apsingis dar nebuvo spėjęs užmigti, o dabar, kai toks šurmulys uoste, kaip miegosi?

"Tegu jie sau visi pasiunta! – mąstė Apsingis. – Seniai būčiau pakeliui į Dignoją, jei ne tas jaunojo žemaičio prašymas."

Jis atsiduso ir dabar spoksojo į rusenančius sargybinių laužus bei spingsinčius deglus. Tiek šviesos, kad per ją ir žvaigždžių tinkamai nepamatysi. Už uosto šviesų dunksojo Rygos mūrai, kur šen bei ten taip pat matėsi šviesel ės. Tai pro langus prasiskverbiantys ugniakurų ar žvakių atšvaitai. Padorūs žmonės visi jau seniai sėdėjo namuose prie židinio ir Bremeno gatvėje, kurią iš čia galėjai beveik visą apžvelgti, matėsi tik vienas kitas praeivis. Tik prisimerkęs galėjai juos įžiūrėti.

Bet kas gi ten?

Apsingis pašoko ir sumirksėjo, norėdamas įsitikinti, jog jam neraibsta akys. Ne. Iš tikrųjų tas iš Bremeno gatvės galo ateinantis vyras tarsi sužybčiojo. Matyt, žibintą nešasi.

Bet ne... Šviesa blausesnė ir tarsi joje būtų spalvos. Matyt,

tai ne žibintas, o tų gatvės gale pritvirtintų deglų atšvaitas. Ateivis vis artėjo ir netrukus neliko abejonės. Žybčiojo ne jis, o jo apsiaustas, kuris tiesiog atmušė deglų šviesą. Suprantama, jį pastebėjo ir sargyba, ir jai ateivis padarė dar didesnį įspūdį. Pirma sušuko kariai, buvę Bremeno gatvės gale, paskui atsiliepė kiti, išsidėstę krantinėse, ir netrukus sargybinių būriai strimgalviais nurūko Bremeno gatvės link. Deglai tarsi milžiniškų jonvabalių švieselės iš visų uosto pakampių spietėsi į vieną mirgančią šviesą, judančią link Bremeno gatvės.

O žybčiojančiu apsiaustu vilkintis vyras vis artėjo. Štai jau jis beveik prie Menkių gatvės kampo. Deglais nešini sargybiniai iš vienos ir kitos gatvės pusės jau pasiekė Bremeno gatvę, ir šviesos plūdo ja tolyn. O tas keistasis vyras ramiai sau ėjo pirmyn. Tik staiga jis pasisuko, – tik sušvytravo tas žvilgantis apsiaustas – ir dingo už Menkių gatvės namo kampo. Vieningas šūksnis nuvilnijo per sargybinius, ir visi deglai tarsi vienas siūbtelėjo pirmyn. Pirma iki Menkių gatvės, o paskui ir tolyn. Tarsi kokia mirganti deglų upė pasuko už gatvės kampo.

❖

– Atrišk valtį, Apsingi... – nekeldamas balso sušnibždėjo Uvis. Apsingis, įtemptai žvelgęs į tamsą, krūptelėjo. Jis net nepastebėjo, kaip prisiartino du vyrai. – Čia tik mes...

– Tai... Tai, iš kur tu? – sutrikęs murmėjo Apsingis. Pažinęs Uvio balsą, jis atsiduso su palengvėjimu, išlipo iš valties ir tamsoje atleido virvės mazgą. Į valtį įsiropštė ir Kernius. Tik tada Apsingis pastebėjo didįjį pasikeitimą.

– Be barzdos! – išsprūdo jam. – Meistre, kas nutiko? Negi kas nulupo?

– Barzdos nėra. Užtat galvoje yra, – nepatenkintas suniurzgė Kernius.

– Ataugs barzda. O kur sūnus? – susirūpinęs paklausė Uvis.

– Yra, miega laive...

– Lipk... Jau stumiu...

Valtis atsiskyrė nuo krantinės ir Uvis įsiropštė į vidų.

– Tai... Išeina, kad ten jūsų ieško?.. – pagaliau suvokė Apsingis. – Nejaugi ta visa sargyba tikrai jūsų dviejų ieško?..

– Ieško... Bet nebesugaus, – pusbalsiu atsakė Uvis. – Tiesą sakant, sugaus. Bet ne tuos, kurių tikisi... – Jis tyliai nusijuokė ir, paėmęs kartį, atsargiai stūmėsi nuo kranto. Netrukus valtį pagavo tėkmė, ir jie be garso plaukė tolyn į upės tamsą. – Ot tai bus juoko! Bet apie tai papasakosim vėliau. Dabar žiūrėkim, kur plaukiam...

– Jei midaus dar liko, tai papasakosiva, – pridūrė Kernius ir patenkintas nusikrenkštė.

– Liko dar šlakelis... – Rygos šviesos tolo. Apsingis įstatė irklus į įkabas. Kai srovė juos nuneš pakankamai toli, kad garsas nesiektų uosto, reikės pradėti irtis prieš srovę. Per naktį turėtų nuplaukti gana toli. Nesunkiai pasieks kaimelį, kur Uvio ir Kerniaus laukia palikti arkliai.

– Prakeikti teutonai! – atsiduso Apsingis, žvelgdamas į vakaro prieblandon grimztančią Rygą. – Ar žinai, Kerniau, kiek jie man nusuko už rūdą?

– Sumokėjo daugiau, negu tu manai... – tarė Kernius ir sėdo prie irklų. – Daugiau, negu patys nutuokia...

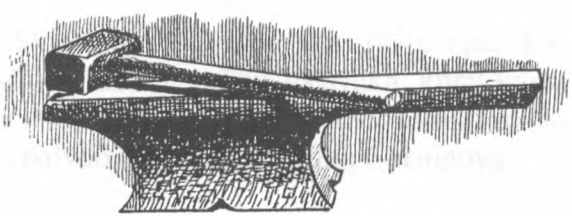

TURINYS

1. Skilęs strėlės antgalis 5
2. Dignojos rūdininkas Apsingis 21
3. Rygos bokštai 31
4. Ordino kalvė 43
5. Vyskupo ginklų dirbtuvė 53
6. Šlubasis ginklakalys 61
7. Senjoras Bertolinis 77
8. Elgetos lazda 85
9. Senas pažįstamas 93
10. Šiaurės kailių apsiaustas 105
11. Kalavijo paslaptis 115
12. Vargas su apsiaustu 131
13. Kroicvaldas gelbsti 145

SKOMANTAS

MINDAUGO SŪNUS

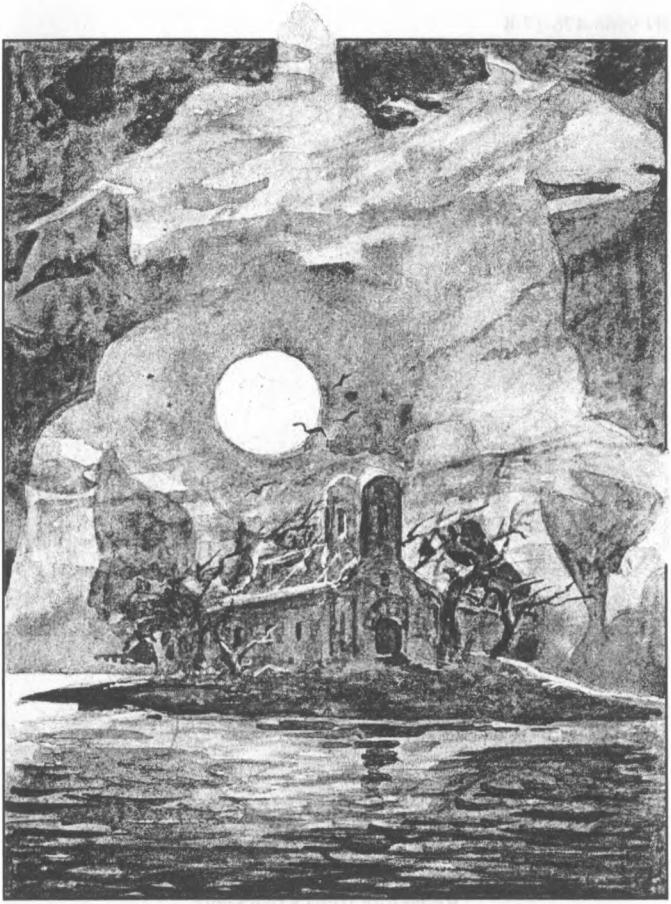

Kitoje Skomanto knygoje skaitykite apie kunigaikščio Mindaugo sūnų Vaišvilką, kuris kartu su Uviu ir Gaile vestuvinėje Nalšios kunigaikščio dukters palydoje vyksta į tolimąjį Černigovą.

Skomantas

Sk-46 Ventės kalvis: Apysaka: - K.: Tvermė, 1997, -160 p. Iliustr.

ISBN 9986-476-17-8

Apysaka iš XIII a. pradžios apie Ventės pilies kalvį Kernių, vykstantį kartu su rikio sūnumi Uviu į Rygą išgauti iš Ordino kalvių plieno grūdinimo paslapties.

UDK 888.2

SKOMANTAS
Ventės kalvis
Apysaka

Redaktorė Irena Krivickienė
Dailininkas Gintaras Jocius
Maketuotoja Nijolė Burneikienė

SL 1615. 1997 11 05. 6,5 leidyb. aps. l., 10 sp. l.
Išleido "Tvermės" leidykla, Prancūzų 47-1, 3035 Kaunas
Tiražas 7000 egz. Užsakymas 478

Spaudė A. Jakšto spaustuvė, Girelės g. 22, 4230 Kaišiadorys
ISBN 9986-476-17-8

Skomanto knygos:

Teutonų belaisvis
Pelkių vilkė
Atpildo strėlė
Jundos lemtis
Plėšikų pilis
Užkeiktas lobis
Dievų valia
Mėlynojo varno paslaptis
VENTĖS KALVIS
Polocko ranka
Šarvai Naugardo kunigaikščiui
Mindaugo sūnus

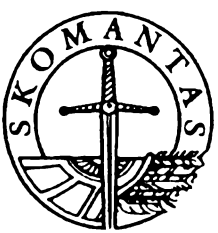

ISBN 9986-476-17-8